

✓
ΑΝΩΤΑΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΣΔΟ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ

ΘΕΜΑ : « Η αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού
ως θεμελιώδης αρχή του Ευρωπαϊκού
οικονομικού δικαίου »

Εισηγητής :
ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σπουδάστριες :
ΚΟΚΚΩΝΑΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ
ΤΣΙΩΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6222
----------------------	------

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι γεγονός ότι στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης , τα κράτη – μέλη που την αποτελούν , ήταν επιτακτική ανάγκη να ενωθούν κάτω από ένα ενιαίο σύστημα οικονομικής και νομισματικής διαχείρισης. Έπρεπε , με λίγα λόγια , να άρξει ένα κεντρικό οικονομικό σύστημα το οποίο θα ελέγχει , θα συντάσσει και ελέγχει , να επιβάλλει στις χώρες – μέλη του , τον τρόπο με τον οποίο οι οικονομίες θα ακολουθούν την οικονομική και δημοσιονομική τους πολιτική , χωρίς να παρεκκλίνουν από τις αποφάσεις που έχουν παρθεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έχοντας , λοιπόν , ένα κοινό κοινωνικό , θεσμικό , νομικό και κυρίως οικονομικό πλαίσιο κάτω από το οποίο θα λειτουργούν , δίνει τη δυνατότητα σε όλα τα κράτη να ανταγωνίζονται , στα πλαίσια πλέον της παγκοσμιοποίησης , αντίπαλες παραδοσιακές αλλά και αναδυόμενες οικονομίες (ΗΠΑ , Ιαπωνία , κτλ) .

Σ' αυτό το πλαίσιο της κοινής αγοράς , τα κράτη – μέλη που αποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και οι υποένταξη χώρες , διακινούν ελεύθερα τα εμπορεύματα μεταξύ τους. Η οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι επιτακτική ανάγκη να στηρίζεται στην αρχή του ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ , με στόχο την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα έναντι αντίπαλων οικονομιών.

Στη παγκόσμια διεθνή σκηνή , η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ήδη ισχυρή και με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης που διαφαίνονται. Άλλωστε το δείχνει και η πορεία του ευρώ έναντι του δολαρίου. Αυτό που μένει πλέον σε επίπεδο Ευρωπαϊκή Ένωση , είναι οι οικονομίες των κρατών – μελών να συγκλίνουν , να υπερκεραστούν και τα τελευταία εμπόδια υπάρχουν , με σκοπό να καταστήσει πιο ισχυρή και ανταγωνιστική την οικονομία της.

Αυτό θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και εμείς με την εργασία αυτή. Τον τρόπο που λειτουργεί ο ελεύθερος ανταγωνισμός στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης , τις δυνατότητες , αλλά και τα οφέλη που θα έχουν τα κράτη – μέλη κάτω από μια κοινή οικονομική πολιτική με θεμελιώδης αρχή αυτή του ελεύθερου ανταγωνισμού.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Πρόλογος.....	2
---------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Εισαγωγή	
1.1 Ιστορική αναδρομή.....	6
1.2 Δημιουργία της Ε.Ε.....	8
1.3 Η Ελλάδα στην Ε.Ε.....	9
1.4 Η Συνθήκη του Μάαστριχ.....	10
1.5 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ.....	15
1.6 Κοινή αγορά	
1.6.1 Ορισμός	19
1.6.1.1 Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.....	20
1.6.1.2 Η εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων.....	24
1.6.2 Η εναρμόνιση των νομοθεσιών.....	27
1.6.3 Αποτροπή δημιουργίας νέων τεχνικών εμποδίων.....	28
1.6.4 Νέα μέθοδος εναρμόνισης	29
1.6.5 Τυποποίηση και πιστοποίηση.....	30
1.7 Δημόσιες συμβάσεις.....	33
1.8 Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων	
1.8.1 Η κοινή αγορά εργασίας.....	40
1.8.2 Η κοινωνική ασφάλιση των μεταναστών.....	43
1.8.2.1 Άλλα μέτρα για τους μετανάστες.....	45
1.9 Ελευθερία εγκατάστασης και αναγνώρισης διπλωμάτων.....	46
1.10 Ελευθερία παροχής υπηρεσιών	
1.10.1 Τράπεζες	52
1.10.2 Ασφάλειες	54
1.10.3 Χρηματιστήρια.....	56
1.10.4 Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας	59
1.11 Ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων	60

1.12 Διευρωπαϊκά δίκτυα.....	64
------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Η πολιτική της Ε.Κ. σχετικά με τις συμφωνίες των επιχειρήσεων	
2.1 Εισαγωγή	
2.1.1 Νομικό και οικονομικό πλαίσιο.....	68
2.2 Έννοια και προϋποθέσεις της ανταγωνιστικής αγοράς	
2.2.1 Ζωογόνηση του ανταγωνισμού στην μεγάλη αγορά	70
2.2.2 Πρακτικές περιοριστικές του ανταγωνισμού.....	71
2.3 Οι βάσεις της Ευρωπαϊκής Πολιτικής	
2.3.1 Εξουσίες της Επιτροπής.....	74
2.3.2 Ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο.....	77
2.4 Απαγορευμένες συμπράξεις και επιτρεπόμενες συμφωνίες	
2.4.1 Κοινοποίηση και αρνητική πιστοποίηση....	79
2.4.2 Ο κανόνας των ελαχίστων.....	81
2.4.3 Επιτρεπόμενες συμφωνίες.....	82
2.4.4 Απαλλαγή κατηγοριών συμφωνιών.....	83
2.4.5 Απαγορευμένες συμπράξεις	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. Η πολιτική της Ε.Κ. σχετικά με την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης	
3.1 Δεσπόζουσες θέσεις	
3.1.1 Εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης	94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4. Η πολιτική της Ε.Κ. σχετικά με τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων	
4.1 Οι συγκεντρώσεις στην ενιαία αγορά.....	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5. Η πολιτική της Ε.Κ. σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις	
5.1 Κρατικές παρεμβάσεις	
5.1.1 Γενικές ενισχύσεις	105
5.1.2 Τομεακές ενισχύσεις	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. Η πολιτική της Ε.Κ. σχετικά με τις δημόσιες επιχειρήσεις	
6.1 Δημόσιες επιχειρήσεις	111
6.2 Εθνικά μονοπώλια εμπορικού χαρακτήρα.....	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7. Επίλογος	
7.1 Απολογισμός και προοπτικές	116

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	120
--------------------------	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Σε πολλές φάσεις της ιστορίας της η Ευρώπη ή ορισμένα τμήματά της πέρασαν από εμπειρίες ολοκλήρωσης. Αρκεί να θυμηθούμε την Αυτοκρατορία του Καρλομάγνου που συγκροτήθηκε το 800 μ.Χ. και εκτεινόταν στην Γαλλία και την Γερμανία και οκτώ αιώνες αργότερα, την Αυτοκρατορία του Καρόλου V η οποία εκτεινόταν σε ολόκληρη τη Δυτική Ευρώπη πλην της Γαλλίας. Στα πλαίσια αυτών των αυτοκρατοριών λειτούργησε μία ενιαία πηγή πολιτικό-στρατιωτικής εξουσίας η οποία όμως άφησε άθικτες τις πολιτικές και διοικητικές δομές. Μετά τον τερματισμό των θρησκευτικών πολέμων και την υπογραφή της Συνθήκης της Βεσφαλίας (1648) αναδύεται στην Ευρώπη το σύγχρονο κράτος – έθνος, με ορόσημα την Γαλλική Επανάσταση (1789), τη δημιουργία των βαλκανικών κρατών (1830-1878), του πρώτου γερμανικού κράτους (Ράιχ) και του Βασιλείου της Ιταλίας (1871) και τέλος των λοιπών κρατών εθνών με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών (1919).

Κατά μια περίεργη ιστορική συγκυρία η ευρωπαϊκή ιδέα έκανε το πρώτο βήμα της στο πεδίο της διεθνούς οργάνωσης μετά από αμερικανική πρωτοβουλία. Την 5^η Ιουνίου 1947, ο υπουργός Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών George Marshall, εξάγγειλε το ομώνυμο σχέδιο του, προτείνοντας τη συνέχιση και την αύξηση της αμερικανικής βοήθειας προς τα ευρωπαϊκά κράτη. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έθεταν, ωστόσο, έναν όρο στην προσφορά τους. Τα κράτη που θα αποτελούσαν αποδέκτες της αμερικανικής βοήθειας έπρεπε να μετάσχουν σε έναν οργανισμό, ο οποίος θα ήταν επιφορτισμένος με τη συλλογική διαχείριση της βοήθειας και την επεξεργασία ενός προγράμματος για την ευρωπαϊκή ανοικοδόμηση.

Οι Ευρωπαίοι «άρπαξαν την αμερικανική προσφορά και με τα δύο χέρια». Μία διάσκεψη ευρωπαϊκής οικονομικής συνεργασίας συγκλήθηκε στο Παρίσι, τον Ιούλιο 1947, με σκοπό τη μεθόδευση

του τρόπου ικανοποίησης του αμερικανικού όρου. Στις 16 Απριλίου 1948, υπογράφηκε η ιδρυτική συνθήκη του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΟΣ) στον οποίο μετείχαν τα ακόλουθα δεκαέξι κράτη: Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μεγάλη Βρετανία, Νορβηγία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία, Ελβετία και Τουρκία.

Εκτός από την διανομή της αμερικανικής βοήθειας ο ΟΕΟΣ θα επιδίωκε τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών, τη δημιουργία ενός πολυμερούς συστήματος πληρωμών και την απελευθέρωση των ανταλλαγών. Δώδεκα χρόνια μετά την ίδρυσή του και αφού πλέον είχε συντελεσθεί η οικονομική ανασυγκρότηση της Ευρώπης, ο ΟΕΟΣ μετασχηματίστηκε στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως (ΟΟΣΑ) με τη σύμβαση της 14^{ης} Δεκεμβρίου 1960.

1.2 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε.

Στις 1^η Δεκεμβρίου 1969 συνήλθε στη Χάγη η διάσκεψη κορυφής. Δεδομένου ότι η τελωνειακή ένωση είχε πλήρως πραγματοποιηθεί από την 1^η Ιουλίου 1968, οι Έξι συμφώνησαν να προχωρήσουν στην ολοκλήρωση της κοινής αγοράς από την 1^η Ιανουαρίου 1970, συμπληρώνοντας τις ρυθμίσεις για την ελεύθερη εγκατάσταση των προσώπων και την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων. Αποφάσισαν ακόμη την θέσπιση ιδίων πόρων για την Κοινότητα, την εμπάθυνση του συσσωματικού εγχειρήματος με την δημιουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης, καθώς και την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Βρετανία, την 1^η Ιουλίου 1970.

Η δημιουργία της ΟΝΕ, που συμφωνήθηκε από τους Έξι στην Χάγη, παραπέμφθηκε από το Συμβούλιο, τον Μάρτιο του 1970, σε μία επιτροπή υπό την προεδρία του Pierre Werner, πρωθυπουργού και υπουργού οικονομικών του Λουξεμβούργου, ο οποίος ήταν υπέρμαχος της νομισματικής ολοκλήρωσης και ήδη από το 1968 είχε προβάλει ορισμένες ιδέες που έγιναν γνωστές ως «Σχέδιο Werner».

Η επιτροπή Werner υπέβαλε την έκθεση της στο Συμβούλιο, στις 17 Οκτωβρίου 1970. Η έκθεση Werner αποτελούσε έναν «οδικό χάρτη» για την δημιουργία της ΟΝΕ σε τρεις φάσεις, συνολικής διάρκειας δέκα ετών (1971-1980).

Κατά τις δύο πρώτες φάσεις τα κράτη-μέλη θα συντόνιζαν προοδευτικά τις εσωτερικές οικονομικές πολιτικές τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθεί η σύγκλιση. Στη δεύτερη φάση προβλεπόταν η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Νομισματικής Συνεργασίας, το οποίο, υπό τον έλεγχο της Επιτροπής των Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών, θα διαχειριζόταν ένα προοδευτικά αυξανόμενο μέρος των συναλλαγματικών αποθεμάτων των κρατών-μελών και θα χορηγούσε βραχυπρόθεσμη βοήθεια στις οικονομικά ασθενέστερες χώρες που είχαν ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών. Επίσης, έργο του Ταμείου θα ήταν η προετοιμασία για την λειτουργία της Κεντρικής Τράπεζας κατά το τελευταίο στάδιο της μεταβατικής περιόδου. Τέλος, η έκθεση Werner προέβλεπε την υιοθέτηση προοδευτικά κοινών θέσεων στις νομισματικές σχέσεις με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.

Με την Απόφαση της 21^{ης} Μαρτίου 1971, το Συμβούλιο έθεσε ως στόχο την δημιουργία την ΟΝΕ «εντός της ερχόμενης δεκαετίας», αλλά προσδιόρισε μόνο τα μέτρα που θα λαμβάνονταν στην πρώτη φάση (1971-'74). Το σημαντικότερο μεταξύ αυτών ήταν η δέσμευση των κρατών-μελών «από την αρχή της πρώτης φάσης και σε

πειραματική βάση» να επεμβαίνουν, προκειμένου να διασφαλίσουν, ότι η διακύμανση μεταξύ των νομισμάτων τους θα ήταν μικρότερη από το όριο διακύμανσης έναντι του δολαρίου που επέτρεπε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Πριν, όμως, αρχίσει η εφαρμογή των συμφωνηθέντων μέτρων εκδηλώθηκε η διεθνής νομισματική κρίση που οδήγησε σε μία νέα διευθέτηση, η οποία πραγματοποιήθηκε με Σμιθσόνια συμφωνία. Η συμφωνία αυτή επέτρεπε την διακύμανση των νομισμάτων σε ποσοστό 2,25% έναντι του δολαρίου, δημιουργώντας μια ζώνη διακύμανσης συνολικού εύρους 4,5% για τα ευρωπαϊκά νομίσματα. Επειδή το υψηλό αυτό ποσοστό διακύμανσης θεωρήθηκε ότι θα προκαλούσε προβλήματα στη λειτουργία του ενδοευρωπαϊκού εμπορίου και, συγχρόνως, θα ευνοούσε τη χρήση του δολαρίου ως νομίσματος διεθνών συναλλαγών, το συμβούλιο αποφάσισε, τον Απρίλιο 1972, να προχωρήσει σε στενότερα όρια ενδοκοινοτικών συναλλαγματικών διακυμάνσεων με εύρος 2,5%. Το σύστημα αυτό έγινε γνωστό ως «νομισματικό φίδι μέσα στην σήραγγα»

1.3 Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε

Ένα χρόνο μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, στις 12 Ιουνίου 1975, η Ελλάδα υπέβαλε αίτηση προσχωρήσεως στην Κοινότητα με σκοπό να εμποδώσει το δημοκρατικό καθεστώς της, να ενισχύσει τη διεθνή θέση της έναντι της Τουρκίας και να επιταχύνει την οικονομική της ανάπτυξη. Η σχετική γνωμοδότηση της Επιτροπής ήταν κατά βάση αρνητική, επικαλούμενη την καθυστέρηση της ελληνικής οικονομίας και τη μη ετοιμότητα του διοικητικού μηχανισμού της Ελλάδας να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ένταξης. Οι στενές σχέσεις του πρωθυπουργού της χώρας με τον πρόεδρο της Γαλλίας και τον Γερμανό καγκελάριο Schmidt ανέτρεψαν το αρνητικό κλίμα και δημιούργησαν τις κατάλληλες συνθήκες ώστε το Συμβούλιο να μην αποδεχτεί την γνωμοδότηση της Επιτροπής και να αποφασίσει, ότι η εμπέδωση της ελληνικής δημοκρατίας προείχε οποιουδήποτε άλλου παράγοντα. Έτσι έγινε δυνατή η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, το 1976, οι οποίες κατέληξαν στην υπογραφή της Συμφωνίας των Αθηνών στις 28 Μαΐου 1979. Ένα μήνα αργότερα η ελληνική βουλή κύρωσε τη συμφωνία εντάξεως η οποία άρχισε να ισχύει από την 1^η Ιανουαρίου 1981.

Η περίοδος 1973-84 σηματοδοτήθηκε από την ένταξη το 1973 της Βρετανίας, Δανίας και Ιρλανδίας, δηλαδή τριών «δύσκολων» εταίρων και από το 1981 ενός εταίρου, της Ελλάδας, με σημαντική

οικονομική καθυστέρηση και πρόβλημα ασφάλειας λόγω της γειτνίασης της με την Τουρκία. Η συμμετοχή αυτών των κρατών στα διακυβερνητικά όργανα, σε συνδυασμό με την συστηματική προσφυγή στην ομοφωνία για την λήψη των αποφάσεων στο Συμβούλιο, την θεσμοθέτηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το 1974 και την ανάδειξη της εξάμηνης Προεδρίας σε πρωταγωνιστικό ρόλο, οδήγησαν στην έξαρση του διακυβερνητισμού.

Από την άλλη πλευρά η περίοδος αυτή είδε να γεννιούνται και να αναπτύσσονται τα πρώτα «παρακοινοτικά» συστήματα συνεργασίας. Έτσι, σε συνέχεια της έκθεσης του Λουξεμβούργου, γνωστής και ως έκθεση Νταβινιόν

(1970) αναπτύχθηκε η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία (ΕΠΣ) που απέβλεπε στον συντονισμό της εξωτερικής πολιτικής των κρατών-μελών.

Το Μάρτιο του 1979 άρχισε η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ) το οποίο απέβλεπε στην εγκαθίδρυση ζώνης της νομισματικής σταθερότητας μεταξύ των κρατών μελών , μέσω ενός μηχανισμού περιορισμένης διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το ΕΝΣ , εκτός από το διακυβερνητικό χαρακτήρα που είχε , συνέβαλλε και στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεδομένου ότι από την μια ετοίμασε το μεγάλο βήμα προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση και από την άλλη αποτέλεσε το πρώτο πείραμα διαφοροποιημένης ολοκλήρωσης.

1.4 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου (2-3 Δεκεμβρίου 1985), μετά την διευθέτηση των τελευταίων διαφορών, υιοθέτησε τις αναθεωρητικές ρυθμίσεις της διακυβερνητικής διάσκεψης, οκτώ κείμενα που τροποποιούσαν την συνθήκη της Ρώμης και ένα κείμενο για την πολιτική συνεργασία. Τα κείμενα αυτά συναπάρτισαν την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η οποία υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 17 Φεβρουαρίου 1986 από τα εννέα κοινοτικά κράτη, δηλαδή, πλην της Δανίας, της Ελλάδας και της Ιταλίας, η τελευταία είχε εξαρτήσει την αποδοχή της ΕΕΠ από την έγκριση της από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενώ η δανική βουλή είχε ταχθεί υπέρ της απόρριψης της ΕΕΠ με το αιτιολογικό ότι παρείχε πολλές νέες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στο δημοψήφισμα, όμως της 27^{ης} Φεβρουαρίου, ο λαός της Δανίας ψήφισε υπέρ της ΕΕΠ, και

την επόμενη μέρα έλαβε χώρα μία Δεύτερη και τελική τελετή υπογραφής της από τα τρία παραπάνω κράτη. Έτσι, η ΕΕΠ υπογράφηκε από όλα τα κράτη μέλη και ετέθη σε ισχύ την πρώτη Ιουλίου 1987.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην σύνοδο του Αννόβερου (27-28 Ιουνίου 1988) ενέκρινε την πρόταση του προέδρου της επιτροπής Jacques Delors για την εκπόνηση ενός σχεδίου Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Η Έκθεση Delors δημοσιοποιήθηκε στις 17 Απριλίου 1989. Απηχώντας τη στρατηγική της δεκαετίας του '70 προσδιόριζε τους σκοπούς της ΟΝΕ και πρότεινε την πραγματοποίησή της σε τρία στάδια, χωρίς να προδιαγράφει τη διάρκειά τους, εκτός, από το πρώτο που θα έπρεπε να συμπίπτει με την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων. Στο πρώτο αυτό στάδιο, όλα τα κράτη μέλη έπρεπε να μετάσχουν στο Μηχανισμό των Συναλλαγματικών Ισοτιμιών. Στο δεύτερο στάδιο, που θα αποτελούσε μία μεταβατική φάση, θα γινόταν η εναρμόνιση των νομισματικών πολιτικών των κρατών-μελών και θα ιδρύονταν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, διοικούμενη από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών, η οποία θα αποκτούσε σταδιακά νομισματικές αρμοδιότητες. Στο τρίτο στάδιο θα μεταβιβάζονταν όλες οι οικονομικές ισοτιμίες και θα ακολουθούσε η δημιουργία του κοινού νομίσματος, το οποίο θα αντικαθιστούσε τα εθνικά νομίσματα.

Η τελευταία φάση του αναθεωρητικού εγχειρήματος διαδραματίστηκε στο Μάαστριχ (9-10 Δεκεμβρίου 1991), όπου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσπάθησε να επιτύχει ορισμένες συμβιβαστικές λύσεις της τελευταίας στιγμής. Η Γαλλία και η Ιταλία απέσπασαν από τους εταίρους τους τη ρητή δέσμευση, ότι αν μέχρι το τέλος του 1997 δεν είχε ορισθεί η ημερομηνία έναρξης του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, αυτό θα άρχιζε αμετάκλητα το 1999.

Τελικά, υιοθετήθηκε η λύση της προσθήκης ενός πρωτοκόλλου στη Συνθήκη, το οποίο επέτρεπε στα έντεκα κράτη να συνεχίσουν τον δρόμο που είχε χαράξει ο Κοινωνικός Χάρτης, εφαρμόζοντας μια συμφωνία για την κοινωνική πολιτική που συνήψαν μεταξύ τους και που προσαρτήθηκε και αυτή στην συνθήκη.

Όπως και με την Ενιαία Πράξη, οι Δώδεκα αποφάσισαν να συνενώσουν το σύνολο των νέων διατάξεων σε μία συνθήκη, η οποία υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και επρόκειτο να τεθεί σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1993, αν είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία των επικυρώσεων. Η Συνθήκη του Μάαστριχ (ΣΕΕ) δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση, δίνοντας μια πρώτη υπόσταση στο όραμα των πρωτεργατών της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Τροποποίησε τις ιδρυτικές συνθήκες των Κοινοτήτων και θέσπισε νέες διατάξεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της ΣΕΕ «η Ένωση βασίζεται στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, συμπληρούμενες με τις πολιτικές και τις μορφές συνεργασίας» που θα θεσπίζονται με τη νέα συνθήκη.

Ειδικότερα η ΣΕΕ περιλαμβάνει όλες τις τροποποιήσεις της Συνθήκης της Ρώμης – η οποία ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, αποκαλούμενη εφ' εξής Ευρωπαϊκή Κοινότητα – καθώς και τις τροποποιήσεις στις συνθήκες για την ΕΚΑΧ και την ΕΚΑΕ. Η ΣΕΕ προσδιορίζει τα τρία στάδια για την δημιουργία της ΟΝΕ, προβλέπει την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου κατά την έναρξη του δεύτερου σταδίου (1994) και θέτει «δρακόντεια κριτήρια», τα επονομαζόμενα κριτήρια σύγκλησης – αναφερόμενα στο ύψος του πληθωρισμού, των επιτοκίων, των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού και του δημοσίου χρέους, καθώς και στην τήρηση των κανονικών περιθωρίων διακύμανσης σύμφωνα με τον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του ΕΝΣ – τα οποία πρέπει να πληροί ένα κράτος – μέλος για να μετάσχει στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Θεσπίζει μία νέα διαδικασία συναπόφασης, επεκτείνει την διαδικασία συναίνεσης, παρέχει νέες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο που του επιτρέπουν να έχει αποφασιστική άποψη στο διορισμό του προέδρου και των μελών της Επιτροπής, ιδρύει την Επιτροπή των Περιφερειών, καθιερώνει το Πρωτοδικείο και προβλέπει τον διορισμό του Ευρωπαϊκού Μεσολαβητή από το Κοινοβούλιο. Η Συνθήκη του Μάαστριχ ετέθη σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου το 1993, η οποία αποτελεί και την γενέθλια ημερομηνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένα από τα βασικά ζητήματα της Συνθήκης του Μάαστριχ , ήταν και το θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η βασικότερη αρχή του θεσμικού συστήματος είναι η αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Υπάρχουν , όμως , και σημαντικές διαφορές μεταξύ του κοινοτικού και των κρατικών συστημάτων οι οποίες οφείλονται στο γεγονός ότι η Κοινότητα είναι περισσότερο μια Κοινότητα κρατών και όχι μια Κοινότητα λαών. Η νομοθετική εξουσία δεν ανήκει σε ένα Κοινοβούλιο , αλλά σε ένα διακριτικό όργανο , το Συμβούλιο , το οποίο απαρτίζεται από τους αρμόδιους Υπουργούς των Κρατών Μελών. Η εκτελεστική εξουσία και το δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας ανήκουν στην Επιτροπή που απαρτίζεται από ανεξάρτητους τεχνοκράτες. Δυο άλλα όργανα , το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο , το οποίο απαρτίζεται από βουλευτές εκλεγμένους με άμεση καθολική ψηφοφορία και η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή , η οποία απαρτίζεται από εκπροσώπους κοινωνικών και επαγγελματικών συμφερόντων, συμπράττουν στην λήψη των αποφάσεων του Συμβουλίου στα πλαίσια της γνωμοδοτικής τους ικανότητας. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή

ενεργούν στα πλαίσια των κατευθύνσεων που τους δίνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από τους αρχηγούς των κυβερνήσεων. Ακόμη, το Συμβούλιο και η Επιτροπή υπόκεινται στον έλεγχο ενός οργάνου με ακυρωτική δικαιοδοσία, δηλαδή του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Τέλος τα Κοινοτικά όργανα υπόκεινται στον διαχειριστικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι, εκτός από το Ελεγκτικό Συνέδριο που τέθηκε σε λειτουργία την 1 Οκτωβρίου 1977, η σημερινή θεσμική δομή της Κοινότητας υφίσταται από την 1 Ιουλίου 1967, όταν τέθηκε σε ισχύ η συνθήκη της 8 Απριλίου 1965 περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και Επιτροπής. Με αυτή την συνθήκη συγχωνεύτηκαν από τη μια τα Συμβούλια της ΕΟΚ και της ΕΚΑΧ και από την άλλη η Επιτροπή της ΕΟΚ, η Ανώτατη Αρχή της ΕΚΑΧ και η Επιτροπή της ΕΚΑΕ. Η συνθήκη αυτή είναι γνωστή και ως συνθήκη συγχώνευσης.

Οι σημαντικότεροι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων και τα σημαντικότερα όργανα διοίκησης είναι :

α) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Μετά την εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς στα τέλη της δεκαετίας του '60, έγινε αισθητή η ανάγκη για νέες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούσαν να ληφθούν μόνο από τους αρχηγούς των κυβερνήσεων των κρατών μελών, στα πλαίσια μιας διάσκεψης « κορυφής». Κάτω από αυτές τις συνθήκες πραγματοποιήθηκε στη Χάγη στις 1 και 2 Δεκεμβρίου 1969 η πρώτη διάσκεψη των αρχηγών των κυβερνήσεων. Στα πλαίσια των συνόδων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου οι αρχηγοί κυβερνήσεων ασχολούνται όχι μόνο με κοινοτικά θέματα αλλά και με την πολιτική συνεργασία. Στην πρώτη περίπτωση το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνεδριάζει σαν Συμβούλιο, ενώ στην δεύτερη περίπτωση συνεδριάζει εκτός του θεσμικού πλαισίου της Κοινότητας. Τα πορίσματα των συζητήσεων προσανατολισμού που διεξάγει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έπαιξαν καθοριστικό ρόλο για την παραπέρα εξέλιξη της Κοινότητας. Χαρακτηριστικά δείγματα του ρόλου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου είναι οι αποφάσεις για την διενέργεια εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με άμεση καθολική ψηφοφορία, την εγκαθίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, κ.λ.π.

β) ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 10 της συνθήκης συγχώνευσης όπως ισχύει και σήμερα « η Επιτροπή αποτελείται από δεκατέσσερα μέλη τα οποία επιλέγονται βάσει των γενικών τους προσόντων και παρέχουν κάθε εγγύηση ανεξαρτησίας ... Η Επιτροπή πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα υπήκοο από κάθε κράτος μέλος,

χωρίς ο αριθμός των μελών των εχόντων την αυτή ιθαγένεια να είναι μεγαλύτερος των δυο ». Σύμφωνα εξάλλου με το άρθρο 11 της ίδιας συνθήκης « Τα μέλη της Επιτροπής διορίζονται δια κοινής συμφωνίας από τις Κυβερνήσεις των κρατών μελών . Η θητεία τους διαρκεί τέσσερα χρόνια και δύναται να ανανεωθεί ». Όπως προκύπτει από τις παραπάνω διατάξεις η επιλογή γίνεται από τα κράτη μέλη. Έχει καθιερωθεί να επιλέγονται δυο υποψήφιοι από τα μεγάλα κράτη μέλη (Γερμανία , Γαλλία , Ιταλία , Ην. Βασίλειο) και ένας από τα υπόλοιπα. Για να διευκολυνθεί ο μέλλον Πρόεδρος , τα κράτη μέλη υποβάλλουν περισσότερους υποψήφιους από όσες είναι οι θέσεις που τους αναλογούν , ενώ τα κράτη στα οποία αναλογούν δυο θέσεις υποβάλλουν υποψηφίους που προέρχονται από το χώρο της αντιπολίτευσης. Στόχος κάθε Προέδρου είναι να επιλέγονται πρόσωπα γνωστά για τις φιλοευρωπαϊκές τους πεποιθήσεις και να εκπροσωπούν τις κυριότερες ιδεολογικές τάσεις.

Παρά τις δυσχέρειες που αντιμετώπιζε η κοινότητα στο εσωτερικό πεδίο, η ακτινοβολία της παρέμενε αμείωτη στο εξωτερικό, προσελκύοντας και άλλα ευρωπαϊκά να μετάσχουν σε ένα εγχείρημα από το οποίο ο εκούσιος αποκλεισμός έκανε φανερό, ότι επενεργούσε αρνητικά στα συμφέροντα τους.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, που στέρησε την ουδετερότητα από το περιεχόμενο της, επέτρεψε σε κράτη που ασκούσαν εξωτερική πολιτική ίσων αποστάσεων κάτω από την προστατευτική της ομπρέλα – όπως η Αυστρία, η Φιλανδία, η Σουηδία, και η Ελβετία – να κτυπήσουν την πόρτα της κοινότητας για να γίνουν μέλη της. Μια άλλη σκανδιναβική χώρα η Νορβηγία θα το επιχειρούσε για δεύτερη φορά. Η Αυστρία υπέβαλε αίτηση εντάξεως στην κοινότητα, την 17^η Ιουλίου 1989, δίνοντας έμφαση στην ιδιαιτερότητα της, η οποία προβλεπόταν με ειδική διάταξη στο σύνταγμα της. Η Σουηδία υπέβαλε αίτηση την 1^η Ιουλίου 1991, ενώ η Φιλανδία την 18^η Μαρτίου 1992.

Οι τρεις παραπάνω χώρες, μαζί με την Ελβετία και την Νορβηγία – που είχαν υποβάλει αίτηση εντάξεως στην κοινότητα, τον Ιούνιο και τον Νοέμβριο, αντιστοίχως, 1992 -, τα υπόλοιπα μέλη της ΕΖΕΣ (Ισλανδία και Λιχτενστάιν) και τα δώδεκα κοινοτικά κράτη συναπάρτισαν τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο (ΕΕΧ) που είχε δημιουργηθεί με τη Συνθήκη του Πόρτο, της 2ας Ιουνίου 1992, η οποία επεξέτεινε στα κράτη-μέλη της ΕΖΕΣ τις τέσσερις ελευθερίες της Ενιαίας Αγοράς (ελευθερία διακίνησης αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων)

Η Συνθήκη του Μάαστριχ είχε προβλέψει όχι μόνο το επόμενο θεσμικό βήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά είχε ορίσει και την ημερομηνία ενάρξεως της πραγματοποίησής του.

1.5 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κέρκυρας είχε αποφασισθεί η συγκρότηση μιας «Ομάδας Προβληματισμού», απαρτιζόμενης από εκπροσώπους των υπουργών Εξωτερικών των κρατών-μελών, έναν εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και δύο μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η Ομάδα Προβληματισμού, που άρχισε τις εργασίες της τον Ιούνιο 1995, υπό την προεδρία του Ισπανού υφυπουργού Εξωτερικών C. Westendorp, είχε ως σκοπό να καταγράψει τις θέσεις των οργάνων της Ένωσης, εν όψει της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, να προσδιορίσει τους τομείς που εμφάνιζαν δυσχέρειες και να προλειάνει το έδαφος για την επίτευξη συμφωνίας. Η ύπαρξη της Ομάδας Προβληματισμού αποσκοπούσε ακόμη να κάνει πιο ανοιχτή την αναθεωρητική διαδικασία.

Η Έκθεση της Ομάδας Προβληματισμού υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης (14-15 Δεκεμβρίου 1995), το οποίο τη θεώρησε «στερεά βάση» για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη, τονίζοντας στα συμπεράσματά του, ότι ο ρόλος της τελευταίας ήταν «να εξετάσει τις βελτιώσεις που θα πρέπει να επέλθουν στις Συνθήκες, ώστε η Ένωση να ευθυγραμμισθεί με τις απαιτήσεις του αύριο». Οι διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης παρατάθηκαν για περισσότερο από ένα χρόνο και ολοκληρώθηκαν στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ (16-17 Ιουνίου 1997). Η νέα Συνθήκη υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 και ετέθη σε ισχύ, μετά την επικύρωσή της από τους Δεκαπέντε, την 1^η Μαΐου 1999.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ μερικώς μόνο επέτυχε τους στόχους που επιδίωκε και ανάλογη ήταν και η συμβολή της στη βελτίωση της λειτουργικότητας του μηχανισμού της ολοκλήρωσης. Απλοποίησε τη διαδικασία της συναπόφασης, την επεξέτεινε σε περισσότερους τομείς και καθόρισα ισοδύναμο ρόλο για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο διορισμό του προέδρου της Επιτροπής. Προέβη σε ορισμένες διευθετήσεις στο πεδίο της ΚΕΠΠΑ – θέσπιση του Ανώτατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ και της Μονάδας Σχεδιασμού και Έγκαιρης Προειδοποίησης, μεταβολές στη διαδικασία της λήψης αποφάσεων, επαναπροσδιορισμός των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ΔΕΕ – που αποσκοπούν να ενισχύσουν τα ανακλαστικά της, την αξιοπιστία της, τη συνοχή της και την αποτελεσματικότητά της. Επέφερε μικρές μόνο αλλαγές

στις διατάξεις της ΣΕΕ για τον προϋπολογισμό, χωρίς να αντιμετωπίσει το ζήτημα των υποχρεωτικών δαπανών.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ έκανε, επίσης, ένα σημαντικό βήμα προς την απλοποίηση και ενιαιοποίηση των Συνθηκών που αποτελούν τη βάση του εγχειρήματος της ολοκλήρωσης. Αναδιαρθρώνοντας και αναριθμώντας τη Συνθήκη του Μάαστριχ και τη Συνθήκη της Ρώμης και καταργώντας όλα άσχετα άρθρα, προετοίμασε το έδαφος για μια σαφέστερη και πιο καταληπτή καταστατική πράξη της Ένωσης.

Σύμφωνα με τη ΣΕΚ η διαδικασία για τη μετάβαση στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ θα άρχιζε εντός του 1996 και αν μέχρι το τέλος του 1997 δεν είχε προσδιοριστεί η ημερομηνία ενάρξεως του τρίτου σταδίου, αυτή θα μετετίθετο αυτομάτως την 1^η Ιανουαρίου 1999. Επειδή η πρώτη ημερομηνία δεν έγινε δυνατό να τηρηθεί, αφετηρία του τρίτου σταδίου αποτέλεσε η τελευταία.

Τη 1^η Ιανουαρίου 1994 άρχισε το δεύτερο στάδιο της ΟΝΕ με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου (ΕΝΙ), του οποίου μέλη ήταν οι κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών και είχε την έδρα του στην Φρανκφούρτη. Το ΕΝΙ αποτελούσε τον προκάτοχο οργανισμό της ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και αποσκοπούσε να ενισχύσει την συνεργασία των κεντρικών τραπεζών και να συντονίσει τις νομισματικές πολιτικές των κρατών-μελών, να αναλάβει τα καθήκοντα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Νομισματικής Συνεργασίας, να παρακολουθεί την λειτουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ), να διευκολύνει την χρήση του ΕCU και να εποπτεύσει την ανάπτυξη του.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης αποφάσισε να προσδώσει στο ενιαίο νόμισμα την ονομασία ΕΥΡΩ παρά τις αναφορές της ΣΕΚ στο ΕCU ως το ενιαίο νόμισμα που θα εισαγόταν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Στην ίδια σύνοδο συμφωνήθηκε το χρονοδιάγραμμα εισαγωγής του ΕΥΡΩ, ενώ το νομικό καθεστώς του προσδιορίστηκε ένα χρόνο αργότερα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου. Αυτές οι τεχνικές και νομικές διευθετήσεις υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ, το οποίο υιοθέτησε ακόμη και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Τη 1^η Ιουλίου 1998 ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η οποία αντικατέστησε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο. Η ΕΚΤ, που εδρεύει στη Φρανκφούρτη, έχει την ευθύνη του σχεδιασμού και της άσκησης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής και συγκροτεί μαζί με τις κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών, συμπεριλαμβανόμενων και εκείνων που δεν μετέχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών

(ΕΣΚΤ), το οποίο έχει ως πρωταρχικό σκοπό τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

Την 31^η Δεκεμβρίου 1998, το Συμβούλιο προσδιόρισε την αξία των εθνικών νομισμάτων σε ευρώ. Από την 1^η Ιανουαρίου 1999 ημερομηνία ενάρξεως του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, όλες οι συναλλαγές στην Ευρωζώνη, πλην εκείνων που διενεργούνται με μετρητά, εκφράζονται σε ευρώ.

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη που άρχισε τις εργασίες της στις Βρυξέλλες, την 14^η Φεβρουαρίου 2000, είχε βασικό σκοπό τη ρύθμιση των «υπολοίπων του Άμστερνταμ», αλλά κατ' ουσίαν απέβλεπε στη θεσμική προετοιμασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να πραγματοποιήσει τη μεγαλύτερη και πλέον φιλόδοξη διεύρυνσή της. Αυτή ακριβώς η εμβέλεια του εγχειρήματος επέβαλε και μια αντίστοιχα φιλόδοξη «ατζέντα» της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η οποία θα έπρεπε να αντιμετωπίσει ζητήματα, όπως π.χ. εκείνο των επίσημων γλωσσών, άμεσα συναρτώμενα με την αποτελεσματική λειτουργία μιας Ένωσης που μπορεί να προσθέσει μέχρι δώδεκα, ακόμη, μέλη στη σύνθεσή της. Υπ' αυτή την έννοια, όπως διαφάνηκε και από το έγγραφο «προσανατολισμού» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 1999), η μεταρρύθμιση στην οποία αποσκοπούσε η Διακυβερνητική Διάσκεψη έπρεπε να λάβει μεγαλύτερη έκταση.

Αρχικά τα τρία ζητήματα στα οποία καλούνταν να συμφωνήσουν οι ηγέτες των Δεκαπέντε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, που είχε οριστεί ως καταληκτικό στάδιο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, ήταν: α) το μέγεθος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε μια διευρυμένη Ένωση, β) η αναστάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο προκειμένου να επιτευχθεί ένας ακριβέστερος συσχετισμός μεταξύ του μεγέθους του πληθυσμού και της πολιτικής βαρύτητας κάθε κράτους-μέλους, γ) η αύξηση των πεδίων, όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται όχι με ομοφωνία αλλά με ειδική πλειοψηφία.

Στη Νίκαια, οι ηγέτες των Δεκαπέντε, μετά από ένα τετραήμερο σκληρών διαπραγματεύσεων (7-10 Δεκεμβρίου 2000) υιοθέτησαν την ομώνυμη Συνθήκη, η οποία υπολείπεται σημαντικά των προσδοκιών που είχε εμπνεύσει. Η Συνθήκη της Νίκαιας άφησε ημιτελή τη θεσμική μεταρρύθμιση, ανέτρεψε τις ισορροπίες εις βάρος των μεσαίων και μικρών χωρών, έκανε πιο πολύπλοκο τον μηχανισμό λήψης αποφάσεων και έθεσε προ τετελεσμένων γεγονότων τα υποψήφια κράτη-μέλη, τα οποία έπρεπε να αποδεχθούν τις ρυθμίσεις που υιοθετήθηκαν ερήμην τους και αναφορικά προς αυτά, προκαλώντας δικαιολογημένες αντιρρήσεις για την άνιση μεταχείρισή τους.

Η απόφαση για το οριστικό μέγεθος της Επιτροπής ουσιαστική αναβλήθηκε. Αντί του προσδιορισμού του ανωτάτου ορίου των

μελών της και του εκ περιτροπής, επί ίσης βάσεως, διορισμού των επιτροπών, η σχετική ρύθμιση προβλέπει, ότι το 2005 κάθε κράτος-μέλος θα έχει από έναν επίτροπο μέχρι την προσχώρηση του 27^{ου} κράτους στην Ένωση, οπότε ο αριθμός των μελών της Επιτροπής θα μειωθεί χωρίς, όμως, να προσδιορίζεται το ανώτατο όριό του. Δεδομένου, όμως, ότι η μείωση αυτή θα επέλθει κατά την έναρξη της θητείας της πρώτης Επιτροπής μετά την ένταξη του 27^{ου} κράτους στην Ένωση, είναι πιθανόν ότι η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να λειτουργεί επί μακρόν με περισσότερα από είκοσι μέλη, πράγμα που επιβάλλει μια περαιτέρω διαίρεση των χαρτοφυλακίων των επιτροπών και καθιστά δυσχερέστερη τη λήψη των αποφάσεων. Ακριβώς Δε για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα του συντονισμού των μελών μιας Επιτροπής ευρύτερης σύνθεσης, ο πρόεδρος της – που θα διορίζεται πλέον με ειδική πλειοψηφία και όχι με ομοφωνία – θα έχει το δικαίωμα να απολύει τους επιτρόπους καθώς και μεγαλύτερη αρμοδιότητα στην κατανομή και τον προσδιορισμό του περιεχομένου των χαρτοφυλακίων όπως και στον ορισμό των αντιπροέδρων.

Τέλος με τον προσδιορισμό των θεσμικών όρων της ένταξης των δώδεκα υποψηφίων μελών, η Συνθήκη της Νίκαιας προσέδωσε στις μελλοντικές συμφωνίες εντάξεως, ως προς τους όρους αυτούς, τον χαρακτήρα συμφώνου προσχωρήσεως. Για πρώτη φορά στο ιστορικό των διευρύνσεων οι όροι αυτοί προσδιορίζονται μονομερώς από τη Ένωση, χωρίς να αποτελέσουν αντικείμενο προηγούμενης διαπραγμάτευσης με τα υποψήφια μέλη και μάλιστα υπό την πίεση ενδοενοσιακών διαπραγματευτικών σκοπιμοτήτων, οι οποίες οδήγησαν στην άνιση μεταχείριση των υπό ένταξη χωρών, έναντι των υφιστάμενων μελών. Πέρα από τη Συνθήκη της Νίκαιας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το τελευταίο του 20ού αιώνα και με τη μεγαλύτερη διάρκεια στην ιστορία του θεσμού, επικύρωσε των Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που προσδιορίζει σε ένα ενιαίο κείμενο τα ατομικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα του Ευρωπαίου πολίτη. Πρόκειται για ένα κείμενο χωρίς δεσμευτική ισχύ που μπορεί, στο μέλλον, να ενσωματωθεί στις καταστατικές συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να αποτελέσει προοίμιο ενός «ευρωπαϊκού συντάγματος».

1.6 ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ

1.6.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Η ιδέα της δημιουργίας ενός ενιαίου οικονομικού ευρωπαϊκού χώρου βασισμένου σε μια κοινή αγορά δεν είναι νέα. Το άρθρο 2 της Συνθήκης της Ρώμης, η οποία ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα προσδιόριζε αυτόν τον αντικειμενικό σκοπό ως εξής: «Η Κοινότητα έχει σαν αποστολή, με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς... να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει».

Η εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς απαιτούσε πρώτ' απ' όλα την εξάλειψη των τελωνειακών δασμών στις εισαγωγές και τις εξαγωγές, που ίσχυαν μεταξύ των κρατών μελών πριν από την ίδρυση της Κοινότητας. Στο πρώτο μέρος αυτού του κεφαλαίου θα δούμε πώς τα κράτη μέλη αποφάσισαν να ολοκληρώσουν την κοινή αγορά και τι μέτρα αποφάσισαν να πάρουν για να εξαλείψουν τα τεχνικά εμπόδια του εμπορίου και να απελευθερώσουν τις δημόσιες συμβάσεις.

Η κοινή αγορά είναι ένα στάδιο της οικονομικής ολοκλήρωσης, το οποίο, σύμφωνα με την απόφαση της 5^{ης} Μαΐου 1982, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, « αποβλέπει στην εξάλειψη όλων των εμποδίων στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές ώστε να υπάρξει συγχώνευση των εθνικών αγορών σε μία ενιαία αγορά, η οποία να πλησιάζει όσο γίνεται τις συνθήκες μιας πραγματικής εσωτερικής αγοράς ».

Η δημιουργία κοινής αγοράς σημαίνει την κατάργηση των συνόρων και την δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού χώρου όπου κυκλοφορούν ελεύθερα αγαθά και υπηρεσίες στο πλαίσιο ενός κοινού δικαίου του ανταγωνισμού.

Η καταχώρηση των λεγόμενων τεσσάρων ελευθεριών, δηλαδή της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων αποτελεί το θεμέλιο για τη δημιουργία της κοινής αγοράς.

Σύμφωνα με την αρχή της κοινοτικής πίστης τα κράτη-μέλη υποχρεώνονται να λαμβάνουν κάθε μέτρο για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους, να διευκολύνουν την κοινότητα στην εκτέλεση της αποστολής της και να απέχουν από κάθε μέτρο που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τους σκοπούς της συνθήκης της Ε.Κ.

1.6.1.1 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Το 1970 σχετικά με την βιομηχανική πολιτική (πολιτική των βιομηχανιών για την ανάπτυξη και ευημερία τους), η Επιτροπή διαπίστωνε ότι, παρά την αναμφισβήτητη απελευθέρωση των συναλλαγών μεταξύ των κρατών-μελών, το σύνολο των έξι αγορών τους δεν έμοιαζε ακόμη καθόλου με μια εσωτερική αγορά. Η σημαντικότερη απόδειξη ήταν η διαφορά των επιπέδων των τιμών για όμοια προϊόντα, που ίσχυαν στα κράτη μέλη. Η Επιτροπή εξηγούσε την ακαμψία των τιμών, κατ' ένα μέρος από τις διαφορές των νοοτροπιών και των παραδόσεων, την ανεπαρκή γνώση των προϊόντων των εταίρων, τη μη προσαρμογή των προϊόντων μιας χώρας στις συνήθειες των καταναλωτών των άλλων χωρών και τις διάφορες πολιτικές τιμολόγησης που εφαρμόζαν οι παραγωγοί και οι διανομείς στα κράτη μέλη.

Δεκαπέντε χρόνια αργότερα στο Λευκό Βιβλίο της του 1985 για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, η Επιτροπή διαπίστωνε πάλι ότι η αγορά, η αποκαλούμενη κοινή, απείχε ακόμη από μίαν εσωτερική αγορά για πολλούς λόγους, οι σημαντικότεροι των οποίων ήταν:

- Οι καθυστερήσεις στα τελωνεία και οι διοικητικές επιβαρύνσεις των ενδοκοινοτικών συναλλαγών
- Οι διαφορές μεταξύ των φυτοϋγειονομικών και των κτηνιατρικών κανονισμών, οι οποίες καθιστούσαν αναγκαίους τους ελέγχους στα σύνορα
- Η συμπλήρωση στα σύνορα διάφορων εγγράφων για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων
- Οι διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων και τεχνικών τύπων σχετικά με τα βιομηχανικά προϊόντα
- Οι περιορισμοί στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, ιδίως των χρηματοοικονομικών, και στην ελεύθερη εγκατάσταση ορισμένων επαγγελματιών
- Οι διαφορές μεταξύ των συντελεστών του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, οι οποίες ανάγκαζαν τα κράτη μέλη να προσαρμόζονται στην φορολογία του κράτους για το οποίο προορίζονταν τα εμπορεύματα
- Η επιβολή νομισματικών εξισωτικών ποσών στο ενδοκοινοτικό εμπόριο ορισμένων γεωργικών προϊόντων σύμφωνα με τους κανόνες της κοινής γεωργικής πολιτικής

Κατά την πρώτη δεκαετία της ύπαρξής της η Κοινότητα είχε περάσει δύο πολύ σημαντικούς σταθμούς για την οικονομική της ολοκλήρωσης: την πραγματοποίηση της τελωνειακής ένωσης, που σήμαινε την εξάλειψη των τελωνειακών δασμών και των ποσοτικών περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών καθώς και την υιοθέτηση ενός κοινού τελωνειακού δασμολογίου και τον ορισμό μιας κοινής γεωργικής πολιτικής αναγκαίας για την ελεύθερη κυκλοφορία των γεωργικών προϊόντων. Αυτές οι σημαντικότερες πραγματοποιήσεις είχαν αποφασιστεί και τεθεί σ' εφαρμογή από τα έξι αρχικά κράτη μέλη μέσα σ' ένα ευνοϊκό οικονομικό κλίμα και σ' ένα νομισματικό περιβάλλον του οποίου η σταθερότητα ήταν εγγυημένη από το σύστημα του Bretton Woods.

Ενώ το ευνοϊκό οικονομικό κλίμα διατηρήθηκε κατά το μεγαλύτερο μέρος της δεύτερης δεκαετίας της ύπαρξης της ΕΚ, το σταθερό νομισματικό περιβάλλον εξέλειψε. Η νομισματική σταθερότητα είναι, όμως, απαραίτητη για την καλή λειτουργία μιας κοινής αγοράς. Τα αρχικά κράτη μέλη της Κοινότητας, προβλέποντας τη διεύρυνσή της με όλες τις δυσκολίες που θα ενείχε, θέλησαν να την προϋπαντήσουν με την εμβάθυνση της ολοκλήρωσής της. Θεωρώντας ανεπαρκή τον απλό συντονισμό των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών, τον οποίο προέβλεπε το άρθρο 104 ΕΚ, τα κράτη μέλη εξέφρασαν, στις 22 Μαρτίου 1971, την πολιτική τους βούληση να προχωρήσουν στην οικονομική και νομισματική ένωσή τους, η οποία θα συμπεριλάμβανε, μεταξύ άλλων, την πλήρη και ανυποχώρητη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων τους, την εξάλειψη των περιθωρίων διακύμανσης των συναλλαγματικών τιμών, τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών και την πλήρη απελευθέρωση των κινήσεων των κεφαλαίων.

Έχουμε σχεδόν ξεχάσει αυτήν την πρόθεση των κρατών μελών, η οποία σήμαινε, θεωρητικά τουλάχιστον, το πέρας της Κοινότητας από το στάδιο της κοινής αγοράς, το οποίο προέβλεπε η Συνθήκη της ΕΚ, σ' ένα πιο προχωρημένο στάδιο οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Δυστυχώς, το «ευρωπαϊκό νομισματικό φίδι» γεννήθηκε μέσα στην πλήρη διεθνή νομισματική κρίση, η οποία είχε αρχίσει τον Αύγουστο του 1971 με την απόφαση των Ηνωμένων Πολιτειών να αθετήσουν τις υποχρεώσεις των εκ του συστήματος του Bretton Woods και να απελευθερώσουν την τιμή του δολαρίου το φίδι πνίγηκε μέσα στην πετρελαϊκή κρίση του Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 1973.

Τα δέκα χρόνια που ακολούθησαν αυτήν την κρίση ήταν εκείνα της οικονομικής ύφεσης και των αμφιβολιών για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αυτή όμως δεν σταμάτησε ποτέ. Οι περισσότερες μάλιστα από τις πολιτικές που εξετάζουμε έκαναν σημαντικές

προόδους κατ' αυτήν την περίοδο και τα κράτη μέλη της Κοινότητας διπλασιάστηκαν. Αλλά αυτή η εφηβική ανάπτυξη δεν έγινε χωρίς κόπους. Δημοσιονομικές φιλονικίες, οικονομική στασιμότητα, υψηλή ανεργία, συγκρούσεις μεταξύ των θεσμών εντυπωσίαζαν την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη πολύ περισσότερο από τις αργές και επίμονες προόδους της οικονομικής ολοκλήρωσης. Έτσι η Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του '80 είχε περιπέσει στον «ευρω-μαρασμό» και την «ευρω-απαισιοδοξία».

Μέσα σ' αυτό το κλίμα οι πολιτικοί ηγέτες της Ευρώπης κατάλαβαν ότι η μόνη σωτηρία για τις ευρωπαϊκές οικονομίες θα ήταν ένα πήδημα προς τα εμπρός της οικονομικής ολοκλήρωσης. Με παρακίνηση του υπουργού εξωτερικών της Γερμανίας και του υπουργού εξωτερικών της Ιταλίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο είχε συνέλθει στη Στουτγάρδη στις 19 Ιουνίου 1983, είχε υιοθετήσει μια πανηγυρική διακήρυξη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ένα σημαντικό σημείο της οποίας ήταν «η πλήρης πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς σύμφωνα με τις Συνθήκες, ιδίως η κατάργηση των εμποδίων που παρενοχλούν ακόμη την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων και των υπηρεσιών, καθώς και η επιδίωξη ανάπτυξης μιας κοινής πολιτικής μεταφορών».

Λίγους μήνες μετά απ' αυτήν την πανηγυρική διακήρυξη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ακολουθώντας μια πρωτοβουλία ενός ιταλού ευρωβουλευτού, υιοθέτησε, στις 14 Φεβρουαρίου 1984, με μεγάλη πλειοψηφία ένα σχέδιο Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο παρουσίασε στα κοινοβούλια και τις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Το σχέδιο αυτό στόχευε όχι μόνο την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς αλλά επίσης και τα επόμενα στάδια τα οποία έφθαναν μέχρι την πολιτική ένωση.

Εντωμεταξύ, τον Ιανουάριο του 1985, μια νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε αναλάβει καθήκοντα, και ο πρόεδρος της είχε παρουσιάσει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τις βασικές κατευθύνσεις που θα οδηγούσαν τις ενέργειές της. Παρά τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετώπιζε τότε η Κοινότητα, ο πρόεδρος είχε αρνηθεί την «ευρω-απαισιοδοξία». Η Κοινότητα έπρεπε να ξαναβρεί την οδό της φαντασίας και της δραστηριότητας. Στο εσωτερικό πεδίο ήταν πια καιρός να τεθεί τέρμα στην εικόνα μιας φεουδαρχικής Ευρώπης με φραγμούς, σύνορα, διατυπώσεις και γραφειοκρατίες. Θα έπρεπε, βάσει του προγράμματος παγίωσης της εσωτερικής αγοράς, το οποίο είχε παρουσιάσει η προηγούμενη Επιτροπή, να καταργηθούν όλα τα εσωτερικά σύνορα της Κοινότητας μέχρι το 1992.

Έτσι πρωτοαναφέρθηκε η μαγική χρονολογία του 1992. Από τα κείμενα των Συνθηκών μέχρι της διαδοχικές δηλώσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η ανάγκη ολοκλήρωσης της εσωτερικής

αγοράς είχε διαδηλωθεί επανειλημμένα. Αλλά για την επίτευξη αυτού του στόχου έλειπε ένα χρονοδιάγραμμα και ένα λεπτομερές πρόγραμμα. Η Επιτροπή είχε αναλάβει να καλύψει αυτό το κενό. Και είχε σαφώς ορίσει την «ευρωπαϊκή πρόκληση», δηλαδή τη δημιουργία μιας αληθινής κοινής αγοράς χωρίς εσωτερικά σύνορα μέχρι το τέλος του 1992.

Γι' αυτόν τον σκοπό η Επιτροπή, στις 14 Ιουνίου 1985, πρότεινε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ένα «Λευκό Βιβλίο» για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Σ' αυτό το βιβλίο η Επιτροπή πρότεινε ένα πρόγραμμα εξάλειψης μέσα σε επτά χρόνια όλων των φυσικών, τεχνικών και φορολογικών εμποδίων της κοινής αγοράς. Το πρόγραμμα της Επιτροπής χαρακτηριζόταν από μια επιδίωξη για την απόρριψη λύσεων ευκολίας, που θα κατέληγαν στη διατήρηση των εσωτερικών συνόρων, τον ορισμό ενός λεπτομερειακού και υποχρεωτικού χρονοδιαγράμματος για την εξάλειψη των εμποδίων και την επιδίωξη μιας εξισορρόπησης των διάφορων συμφερόντων. Για την επίτευξη αυτών των στόχων το Λευκό Βιβλίο έκανε προτάσεις που κάλυπταν την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, των υπηρεσιών, των εργαζομένων και των κεφαλαίων, την απελευθέρωση των δημόσιων συμβάσεων και την δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την φορολογική εναρμόνιση και τη βιομηχανική συνεργασία.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μιλάνου, στις 28 και 29 Μαΐου 1985, δέχτηκε ευνοϊκά το προτεινόμενο στο Λευκό Βιβλίο πρόγραμμα, και αποφάσισε με την πλειοψηφία των μελών του και παρά τη διαφωνία του Ηνωμένου Βασιλείου, της Δανίας και της Ελλάδας να συγκαλέσει μια διακυβερνητική διάσκεψη, η οποία θα έπρεπε να επεξεργασθεί, αφενός, μια Συνθήκη για την εξωτερική πολιτική άμυνας και αφετέρου τις τροποποιήσεις της Συνθήκης ΕΚ τις αναγκαίες για τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις σχετικά με τη λήψη αποφάσεων του Συμβουλίου, την εκτελεστική εξουσία της Επιτροπής και τις εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Μετά την διάσκεψη των κρατών μελών η Επιτροπή πρότεινε το λεγόμενο «ενιαίο πλαίσιο», το οποίο έγινε δεκτό από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 1985 και ονομάστηκε «Ενιαία Πράξη» από τους υπουργούς εξωτερικών το 1986.

Η Ενιαία Πράξη, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1987, ήταν η σημαντικότερη τροποποίηση των ιδρυτικών Συνθηκών της Κοινότητας μέχρι τότε. Καθόριζε τις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης οι οποίες ήταν:

1. την πραγματοποίηση της μεγάλης ενιαίας αγοράς μέχρι το 1992

2. την ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μεταξύ των κρατών μελών
3. την πραγματοποίηση μιας κοινότητας έρευνας και τεχνολογίας
4. την καθιέρωση του στόχου της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος και του Ευρώ
5. την επιβεβαίωση της κοινοτικής αρμοδιότητας στο κοινωνικό πεδίο και
6. την αναγνώριση της αρμοδιότητας της Κοινότητας στο περιβαλλοντολογικό πεδίο.

Η Ενιαία Πράξη έδινε στην Κοινότητα τη δυνατότητα να παίρνει αποφάσεις πιο σύντομα και δημοκρατικότερα. Στο Κοινοβούλιο η Ενιαία Πράξη έδινε μεγαλύτερη εξουσία στο νομοθετικό έργο. Καθιέρωνε τέλος την πολιτική συνεργασία και τις κοινοτικές αρμοδιότητες σε διάφορους τομείς. Παρακάτω θα εξετάσουμε πως η Ενιαία Πράξη κατόρθωσε να δημιουργήσει την Ενιαία Αγορά.

1.6.1.2 Εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων του εμπορίου

Σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΚ τα βιομηχανικά προϊόντα και τρόφιμα υπάγονται σε κανονισμούς, οι οποίοι τους επιβάλλουν να υπακούουν σε ορισμένα κριτήρια ή να ανταποκρίνονται σε ορισμένους τύπους και τεχνικές προδιαγραφές. Αυτοί οι τύποι και οι προδιαγραφές είναι αναγκαίοι για διάφορους λόγους: ορθολογισμού της βιομηχανικής παραγωγής, ασφάλειας των εργαζομένων, προστασίας των καταναλωτών και του περιβάλλοντος. Το πρόβλημα για την κοινή αγορά δεν είναι η ύπαρξη των εθνικών κανονισμών, αλλά οι διαφορές μεταξύ των, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν πρόσχημα για την προστασία της εθνικής αγοράς από τα προϊόντα των άλλων κρατών μελών, τα οποία υπάγονται σε διάφορους τύπους και προδιαγραφές.

Οι διαφορές που υπήρχαν μεταξύ των κρατών μελών στις τεχνικές προδιαγραφές εξηγούνταν από λόγους ιστορικούς και οικονομικούς. Μια χώρα στην οποία ένα προϊόν εισάγεται μάλλον παρά παράγεται έχει την τάση να του επιβάλλει αυστηρές προδιαγραφές και προκαταρκτικούς ελέγχους, χωρίς να την νοιάζει πολύ για το οικονομικό κόστος που αυτοί αντιπροσωπεύουν. Αντίθετα, μια χώρα όπου παράγεται ένα βιομηχανικό προϊόν έχει την

τάση να παίρνει υπόψη τις οικονομικές επιπτώσεις των απαιτήσεων και των ελέγχων, η υπερβολική αυστηρότητα των οποίων θα επιβάρυνε τη βιομηχανία της.

Οι διάφοροι τεχνικοί κανονισμοί μπορούσαν να επηρεάσουν τις συναλλαγές περισσότερο απ' ό,τι οι τελωνειακοί δασμοί. Πράγματι, ένας δασμός, ακόμη κι αν είναι υψηλός, μπορεί να πληρωθεί και ένα προϊόν προερχόμενο από ένα κράτος μπορεί να εισαχθεί στην αγορά ενός άλλου, ενώ, εάν ένα προϊόν δεν ανταποκρίνεται στις τεχνικές προδιαγραφές ενός κράτους, η εισαγωγή του στην αγορά αυτού του κράτους αποκλείεται τελείως.

Το αποτέλεσμα ήταν ότι ο βιομήχανος ο οποίος ήθελε να εξάγει σε άλλα κράτη μέλη της ΕΚ ήταν αναγκασμένος να φέρει το επιπλέον κόστος της έρευνας, της ανάπτυξης και της παραγωγής για να συμμορφωθεί με όλες τις εθνικές προδιαγραφές, τις οποίες έπρεπε να ικανοποιούν τα προϊόντα του. Έτσι οι διαφορές αυτών των προδιαγραφών μέσα στην κοινή αγορά απαιτούσαν από τους παραγωγούς να κατασκευάζουν διάφορα συνθετικά στοιχεία, να έχουν σε λειτουργία διάφορες αλυσίδες παραγωγής, να διαχωρίζουν τα αποθέματα τους ανάλογα με τις χώρες προορισμού και να έχουν υπηρεσίες διανομής και συντήρησης ειδικευμένες κατά χώρα.

Όλ' αυτά έκαναν την παραγωγή στην κλίμακα της κοινής αγοράς πιο δαπανηρή απ' ό,τι θα έπρεπε να είναι και ευνοούσαν τις μεγάλες επιχειρήσεις σχετικά με τις μικρομεσαίες. Πράγματι οι μεγάλες επιχειρήσεις και μάλιστα οι πολυεθνικές είχαν τη δομή, την πείρα και το προσωπικό που χρειάζονται για να αντιμετωπίζουν τις ιδιομορφίες των αγορών διάφορων χωρών και μπορούσαν να καταλείμουν τις επιπλέον δαπάνες σε μεγάλες σειρές προϊόντων έτσι ώστε να μην αντιπροσωπεύουν αυτές παρά ένα αμελητέο κλάσμα του κόστους κατά μονάδα παραγωγής. Για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αντίθετα, οι επιπλέον δαπάνες αντιπροσώπευαν ένα σημαντικό τμήμα του κόστους παραγωγής κατά μονάδα και μπορούσαν να απαγορεύσουν τις εξαγωγές.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1981 οι αρχές της χώρας εισαγωγής δεν δικαιούνται να απαιτούν, χωρίς ειδικό λόγο, τεχνικές ή χημικές αναλύσεις ή δοκιμές εργαστηρίου όταν οι ίδιες αναλύσεις ή δοκιμές έχουν γίνει σε άλλο κράτος μέλος και τα αποτελέσματά των είναι στη διάθεση ή μπορούν να τεθούν στη διάθεση αυτών των αρχών. Εάν επιμένουν στην απαίτησή των, παραβαίνουν τα άρθρα 30 με 36 της Συνθήκης ΕΚ (ποσοτικοί περιορισμοί και μέτρα με ανάλογο αποτέλεσμα) και μπορεί να κληθούν στην τάξη από την Επιτροπή.

Η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων στο εσωτερικό της Κοινότητας, η οποία θεσπίζεται από τα άρθρα 30 με 36 ΕΚ,

διαφυλάσσεται με τη διαδικασία παράβασης, την οποία προβλέπει το άρθρο 169 της Συνθήκης. Η Επιτροπή προσφεύγει σ' αυτήν κάθε φορά που διαπιστώνει μια παραβίαση των κοινοτικών διατάξεων από κάποια αρχή ενός κράτους μέλους. Μπορεί να επιληφθεί μιας τέτοιας υπόθεσης αυτεπάγγελτα ύστερα από πληροφορίες οι οποίες έχουν περιέλθει στην αντίληψή της μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή από δημοσιεύσεις στον τύπο ή την επίσημη εφημερίδα ενός κράτους μέλους. Συνήθως όμως η Επιτροπή επιλαμβάνεται μιας υπόθεσης μετά από καταγγελία, η οποία υποβάλλεται σ' αυτήν από έναν οικονομικό φορέα, μian ένωση ή ένα κράτος μέλος εναντίον σχεδίων τύπων ή τεχνικών προδιαγραφών, τα οποία κοινοποιούνται από τα κράτη μέλη στα πλαίσια της οδηγίας της 28^{ης} Μαρτίου 1983, περί της οποίας ο λόγος παρακάτω. Το 1992 ακόμη, οι περιπτώσεις παρεμπόδισης των συναλλαγών τις οποίες εξέταζε η Επιτροπή έφθασαν τον αριθμό των 1500 και μαρτυρούσαν την εμμονή των προστατευτικών αντανάκλαστικών των αρχών των κρατών μελών.

Για την ανακάλυψη και πρόληψη των παραβάσεων των κρατών μελών στις κοινοτικές διατάξεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η Επιτροπή έχει ως συμμάχους τους πολίτες και τις επιχειρήσεις της Κοινότητας, που πρέπει όμως να γνωρίζουν τα δικαιώματά των. Γι' αυτό επιδιώκει τελευταία να εξασφαλίζει μια μεγαλύτερη διαφάνεια στα θέματα της εξάλειψης των τεχνικών εμποδίων στις ανταλλαγές και στις παραβάσεις εκ μέρους των εθνικών αρχών. Με αυτές τις τελευταίες εφαρμόζει την πρακτική συνεδριάσεων κατά διάρκεια των οποίων εξετάζονται όλες οι αμφισβητήσιμες υποθέσεις που αφορούν το κράτος των και επιδιώκεται να εξευρεθεί πρακτική λύση σύμφωνη με το δίκαιο. Τέλος, δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ερμηνευτικές ανακοινώσεις οι οποίες επιτρέπουν τη διασαφήνιση των όρων υπό τους οποίους εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων σ' ευαίσθητους τομείς όπως εκείνος των τροφίμων. Αυτές οι πρακτικές επιτρέπουν, σε αρκετές περιπτώσεις να βρεθούν λύσεις συμβατές με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία εφαρμόζει σ' αυτό το πεδίο την αρχή της επικουρικότητας.

1.6.2 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΩΝ

Η εξάλειψη των εμποδίων στις συναλλαγές βιομηχανικών προϊόντων βασίζεται κατά παράδοση στο άρθρο 100 της Συνθήκης, το οποίο προβλέπει την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων, οι οποίες επιδρούν επί της λειτουργίας της κοινής αγοράς. Επί πολλά χρόνια η Επιτροπή επιδίωξε έτσι να ευθυγραμμίσει τις εθνικές διατάξεις με κοινοτικούς τύπους οι οποίοι συμφωνούνται στο Συμβούλιο. Αυτή η ευθυγράμμιση όμως δεν είναι τόσο εύκολη όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Καθώς οι τεχνικοί κανονισμοί αφορούν τα συστήματα παραγωγής και, επομένως, τις επενδύσεις που έχουν ήδη γίνει και καθώς η εναρμόνισή των εγκλείει συχνά την υποχρέωση για τους βιομηχάνους ορισμένων κρατών μελών να αλλάξουν τα συστήματα παραγωγής των κάνοντας νέες επενδύσεις, καταλαβαίνει κανείς γιατί η εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων δι' αυτής της μεθόδου περνάει από ατελείωτες συζητήσεις στο Συμβούλιο. Κάθε κράτος μέλος επιδιώκει να πείσει τους εταίρους του ότι οι δικές του τεχνικές διατάξεις είναι οι καλύτερες και οφείλουν να υιοθετηθούν από την Κοινότητα.

Οι επίμονες προσπάθειες προσέγγισης των νομοθεσιών καταλήγουν σε αποτελέσματα λίγο θεαματικά αλλά πολύ χρήσιμα για την οικονομική ολοκλήρωση. Πράγματι, όταν οι τύποι είναι οι ίδιοι σε όλα τα κράτη μέλη, η αποδοχή ενός προϊόντος από ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται από τα υπόλοιπα. Ο βιομήχανος πρέπει μόνο να εγγυηθεί ότι όλα τα αντίτυπα ενός προϊόντος είναι σύμφωνα προς το πρότυπο που έχει γίνει αποδεκτό. Τα μη σύμφωνα αντίτυπα δεν μπορούν να πωληθούν μέσα στην κοινή αγορά, ούτε καν στην αγορά του παραγωγού. Αντίστροφα, κανένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί πιο αυστηρούς εθνικούς κανόνες για να αντιταχθεί στην εισαγωγή ή τη χρήση προϊόντων τα οποία ανταποκρίνονται στις κοινοτικές απαιτήσεις.

Στο τέλος της δεκαετίας 80 πάνω από 200 οδηγίες εναρμόνισης των νομοθεσιών είχαν υιοθετηθεί από το Συμβούλιο και ορισμένες είχαν προσαρμοστεί πολλές φορές στην τεχνική πρόοδο. Εναρμόνιζαν τους εθνικούς κανονισμούς σε πεδία τόσο διάφορα όπως ο εξοπλισμός των αυτοκινήτων, τα τρόφιμα και τα φάρμακα. Όμως, ενώ ορισμένα ρυθμίζονταν μ' αυτές τις εναρμονίσεις, τα κράτη μέλη, υπό τον πειρασμό του προστατευτισμού, υιοθετούσαν νέες διατάξεις και δημιουργούσαν νέα τεχνικά εμπόδια του εμπορίου. Οι επίμονες εργασίες των κοινοτικών θεσμών για την εξάλειψη αυτών των εμποδίων

έμοιαζαν έτσι στις χωρίς τέλος προσπάθειες των Δαναΐδων. Γι' αυτό η Επιτροπή σκέφτηκε μια νέα προσέγγιση του προβλήματος βασισμένη στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Με την απόφασή του της 20ής Φεβρουαρίου 1979 στην υπόθεση «cassis de Dijon» (που αφορούσε την πώληση στη Γερμανία κασίς παραγομένου στη Γαλλία), το Δικαστήριο έδινε έναν πολύ ευρύ ορισμό των εμποδίων στην ελευθερία συναλλαγών, τα οποία απαγορεύονταν από τα άρθρα 30 και επόμενα της Συνθήκης. Το Δικαστήριο διευκρίνιζε 'ότι κάθε προϊόν το οποίο παράγεται και τίθεται σε κυκλοφορία νόμιμα σε ένα κράτος μέλος πρέπει καταρχήν να γίνεται δεκτό στην αγορά των άλλων κρατών μελών. Ακόμη και όταν εφαρμόζονται αδιακρίτως στα εθνικά και τα εισαγόμενα προϊόντα, αυτές οι διατάξεις δεν μπορούν να δημιουργούν εμπόδια στο εμπόριο, παρά μόνον εάν είναι απαραίτητες για να ικανοποιήσουν επιτακτικές απαιτήσεις και επιδιώκουν ένα σκοπό γενικού ενδιαφέροντος, ο οποίος να υπερέχει του σκοπού της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων μέσα στην Κοινότητα. Αυτό σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να εμποδίζει την εισαγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων από ένα άλλο κράτος μέλος μόνον και μόνον γιατί είναι λίγο διαφορετικά από τα εθνικά προϊόντα. Εάν το κάνει, η Επιτροπή το ενάγει στο Δικαστήριο, το οποίο το καταδικάζει βάσει της νομολογίας του.

1.6.3 ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ

Παράλληλα με την εφαρμογή της αρχής του Cassis de Dijon και ακολουθώντας τη σοφή ρήση ότι η πρόληψη είναι προτιμότερη της θεραπείας, η Επιτροπή έπεισε το Συμβούλιο να θεσπίσει μια διαδικασία πρόληψης νέων τεχνικών εμποδίων στις ανταλλαγές. Μια οδηγία του Συμβουλίου της 28^{ης} Μαρτίου 1983, η οποία προβλέπει μια διαδικασία πληροφόρησης στο πεδίο των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών, αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για την αποτροπή της εμφάνισης νέων τεχνικών εμποδίων στις συναλλαγές γιατί επιβάλλει στα κράτη μέλη να κοινοποιούν στην Επιτροπή, πριν τα εφαρμόσουν τα σχέδια τους για τεχνικά πρότυπα και προδιαγραφές. Η Επιτροπή μπορεί έτσι να τα ανακοινώσει στα άλλα κράτη μέλη και να ζητάει

τροποποιήσεις πριν τεθούν σε εφαρμογή. Στις 22 Μαρτίου 1988 το Συμβούλιο επέκτεινε την υποχρεωτική κοινοποίηση των σχεδίων τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών σε τομείς οι οποίοι δεν καλύπτονταν απ' την οδηγία του 1983. Το 1990 η Κοινότητα συνήψε μία συμφωνία με τις χώρες της ΕΖΕΣ για την ίδρυση μιας διαδικασίας ανταλλαγής πληροφοριών σε θέματα τεχνικών προδιαγραφών. Η διαφάνεια επικρατεί έτσι σε όλον τον Ευρωπαϊκό Ενιαίο Χώρο.

Από την έναρξη της ισχύος της διαδικασίας πληροφόρησης μέχρι το τέλος του 1992 η Επιτροπή έλαβε πάνω από 2100 κοινοποιήσεις, εκ των οποίων περίπου 25% οδήγησαν στη διατύπωση αιτιολογημένων γνωμών, οι οποίες ζητούσαν από τις εθνικές αρχές την τροποποίηση ορισμένων σχεδιαζόμενων κανόνων λόγω των εμποδίων τα οποία θα ήταν δυνατόν να δημιουργήσουν στις συναλλαγές. Η διαδικασία πληροφόρησης αποτελεί επομένως ένα καλό εργαλείο για την αποτροπή νέων εμποδίων του εμπορίου. Επιπλέον είναι ένα εργαλείο και για τη δημιουργία ενός κοινού τεχνικού περιβάλλοντος για όλες τις επιχειρήσεις, το οποίο ενισχύει την ανταγωνιστικότητά τους στο εσωτερικό και το εξωτερικό πεδίο.

1.6.4 ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ

Καθόσον αφορά τους ισχύοντες κανόνες και τύπους, η Επιτροπή, σε ανακοίνωση της στο Συμβούλιο του Ιανουαρίου 1985, διαπίστωσε ότι οι εργασίες εναρμόνισης των τεχνικών προδιαγραφών, οι οποίες είχαν αναληφθεί από την Κοινότητα, παρά τα σημαντικά και θετικά τους αποτελέσματα, θα έπρεπε να επανεξεταστούν ως προς τις διαδικασίες και μεθόδους. Μ' αυτόν τον στόχο πρότεινε στο Συμβούλιο, το οποίο υιοθέτησε στις 7 Μαΐου 1985 μια νέα προσέγγιση του πεδίου της τεχνικής εναρμόνισης και τυποποίησης.

Αυτή η μέθοδος δεν αποκλείει την εναρμόνιση των νομοθεσιών, η οποία χάρη στο άρθρο 100^A της Συνθήκης, μπορεί πλέον να επιζητηθεί με ενισχυμένη πλειοψηφία αλλά την απλοποιεί και τη διευκολύνει. Στις περιπτώσεις που δεν μπορεί να λειτουργήσει η αμοιβαία αναγνώριση, λόγω μεγάλης διαφοράς των βασικών στόχων των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών, η νομοθετική εναρμόνιση περιορίζεται στην υιοθέτηση των βασικών απαιτήσεων ασφαλείας (ή άλλων απαιτήσεων συλλογικού ενδιαφέροντος), στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνονται τα προϊόντα που τίθενται στην αγορά και μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στην Κοινότητα. Τα ευρωπαϊκά ιδρύματα τυποποίησης εκπονούν στη συνέχεια τις τεχνικές προδιαγραφές, τις

οποίες χρειάζονται οι επαγγελματίες για να παράγουν και κυκλοφορούν στην αγορά προϊόντα σύμφωνα με τις βασικές γραμμές τις οποίες καθορίζουν οι οδηγίες. Πάντως, αυτές οι τεχνικές προδιαγραφές δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι ένας βιομήχανος έχει τη δυνατότητα να μην παράγει σύμφωνα μ' αυτές τις τεχνικές προδιαγραφές, αλλά τότε έχει την υποχρέωση να αποδείξει ότι τα προϊόντα του καλύπτουν τις βασικές απαιτήσεις των κοινοτικών οδηγιών. Αντίστοιχα, οι εθνικές διοικήσεις υποχρεούνται να δέχονται για τα προϊόντα τα οποία έχουν κατασκευαστεί σύμφωνα με τους εναρμονισμένους τύπους την προϋπόθεση συμφωνίας των με τις βασικές απαιτήσεις των κοινοτικών οδηγιών.

Η νέα προσέγγιση στα θέματα της τεχνικής εναρμόνισης έδωσε ένα νέο δυναμισμό στην εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων στις ενδοκοινοτικές ανταλλαγές. Πολυάριθμες οδηγίες έχουν θεσπιστεί έτσι, π.χ.: για την ασφάλεια των μηχανών, για τα μέσα ατομικής προστασίας και για τις συσκευές αερίου. Το 1992, η Επιτροπή σε συνεργασία με τις εθνικές διοικήσεις συνέταξε έναν οδηγό της νέας προσέγγισης, ο οποίος περιέχει συνεκτική ερμηνεία αυτών των οδηγιών.

1.6.5 ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η κλειδα της νέας προσέγγισης στα θέματα της τεχνικής εναρμόνισης είναι η τυποποίηση, δηλαδή η υιοθέτηση προτύπων τα οποία ορίζουν τις προδιαγραφές της βιομηχανικής παραγωγής. Τα πρότυπα υιοθετούνται από οργανισμούς αναγνωρισμένους από τις δημόσιες αρχές, οι οποίες όμως πρέπει να έχουν τη σύμφωνη γνώμη όλων των ενδιαφερομένων: παραγωγών, χρηστών, καταναλωτών, διοικήσεων, κλπ.

Η οδηγία του Συμβουλίου της 28^{ης} Μαρτίου 1983, η οποία θέσπισε τη διαδικασία πληροφόρησης στο πεδίο των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών, είναι εκείνη η οποία καθόρισε μιαν αληθινή κοινοτική πολιτική για την τυποποίηση που μπορεί να δώσει στη βιομηχανία ένα κοινό τεχνικό περιβάλλον. Σύμφωνα μ' αυτή την οδηγία, η Επιτροπή υπέγραψε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ηλεκτροτεχνικής Τυποποίησης (CENELEC) συμβάσεις σχετικά με τη διαχείριση αυτής της διαδικασίας στο πεδίο των προτύπων. Στη συνέχεια, η νέα μέθοδος εναρμόνισης, η οποία βασίζεται στο ψήφισμα του Συμβουλίου της 7^{ης} Μαΐου 1985, ανέθεσε σ' αυτούς τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς την αποστολή να εκπονήσουν τις τεχνικές προδιαγραφές οι οποίες να

ανταποκρίνονται στις βασικές απαιτήσεις τις οποίες ορίζουν οι οδηγίες τεχνικής εναρμόνισης.

Κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '80, οι ευρωπαϊκοί αυτοί οργανισμοί τυποποίησης ενίσχυσαν τις δομές των και διηύρυναν τις εργασίες τους. Οι τεχνικές επιτροπές, οι οποίες είναι κάπου 200 τώρα, ενδυναμώθηκαν για να αντιμετωπίσουν το αίτημα της Επιτροπής για την επεξεργασία ευρωπαϊκών προτύπων σε σημαντικούς τομείς όπως τα δομικά υλικά, οι μηχανές, η βιοτεχνολογία και η ηλεκτρομαγνητική συμβατότητα.

Πάντως έξω απ' αυτό το νομικό πλαίσιο παραμένει ένας μεγάλος αριθμός διαφόρων τεχνικών προδιαγραφών οι οποίες, παρά την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, αποτελούν πάντα εμπόδια των συναλλαγών. Γι' αυτό, τον Οκτώβριο του 1990, η Επιτροπή υιοθέτησε μια Πράσινη Βίβλο για την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής τυποποίησης. Επιδιώκει να επιστήσει την προσοχή όλων των ενδιαφερομένων (βιομηχάνων, οργανισμών τυποποίησης, και δημόσιων φορέων) πάνω στη στρατηγική σημασία της τυποποίησης να επιτύχει την υιοθέτηση ευρωπαϊκών προδιαγραφών και να μελετήσει την οριστική αναδιάρθρωση του συστήματος για τη δημιουργία ενός κοινού τεχνικού περιβάλλοντος για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Με ψήφισμα της 18^{ης} Ιουνίου 1992, το Συμβούλιο τονίζει την ανάγκη χρησιμοποίησης κοινών προδιαγραφών σαν μέσων της οικονομικής και βιομηχανικής ολοκλήρωσης.

Για να έχει θετικά αποτελέσματα, όμως η ευρωπαϊκή τυποποίηση πρέπει να πιστοποιείται. Με άλλα λόγια, δεν αρκεί ένα προϊόν να είναι συμμορφωμένο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα για να του ανοίγονται όλες οι δημόσιες και ιδιωτικές αγορές πρέπει ακόμη αυτή η συμμόρφωση να αναγνωρίζεται και πιστοποιείται από τους αρμόδιους οργανισμούς. Η αμοιβαία αναγνώριση των πιστοποιητικών συμμόρφωσης στους κανόνες και τα πρότυπα είναι επομένως ουσιώδης για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, που προβλέπεται από το ψήφισμα του Συμβουλίου της 7^{ης} Μαΐου 1985, το οποίο είδαμε παραπάνω, επιτρέπει πράγματι σε κάθε προϊόν που παράγεται νόμιμα σ' ένα κράτος μέλος να έχει ελεύθερη πρόσβαση στις αγορές των άλλων κρατών μελών. Αυτό συμβαίνει ακόμη κι αν κατασκευάστηκε σύμφωνα με άλλες τεχνικές προδιαγραφές, υπό την προϋπόθεση ότι ανταποκρίνεται στους στόχους τους οποίους θέτουν οι κοινοτικές οδηγίες.

Η γενική αρχή αυτή, όμως, έπρεπε ακόμη να μεταφραστεί στην πράξη. Γι' αυτό στις 21 Δεκεμβρίου 1989, το Συμβούλιο υιοθέτησε ένα ψήφισμα σχετικά με μια σφαιρική προσέγγιση, με το οποίο καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές της κοινοτικής πολιτικής ως

προς την αμοιβαία αναγνώριση των αποτελεσμάτων των δοκιμών και των πιστοποιητικών. Αυτό το ψήφισμα επέτρεψε, μεταξύ άλλων, τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δοκιμών και Πιστοποίησης (EOTC), η ιδρυτική συμφωνία του οποίου υπογράφηκε, στις 25 Απριλίου 1990, από την Επιτροπή, την ΕΖΕΣ, τη CEN και τη CENELEC. Το Συμβούλιο ενέκρινε, τον Δεκέμβριο του 1990, τις διαδικασίες συμμόρφωσης που πρέπει να χρησιμοποιούνται στις οδηγίες για την τεχνική εναρμόνιση.

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης επιτρέπει, ιδιαίτερα στους κλάδους παραγωγής που δεν έχουν εναρμονιστεί σε κοινοτικό επίπεδο, να αναγνωρίζονται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών εισαγωγής, οι τεχνικοί κανόνες, τα πρότυπα και οι τεχνικές προδιαγραφές που ισχύουν σε άλλα κράτη μέλη, καθώς και η εγκυρότητα των δοκιμών που διεξάγουν εγκεκριμένα εργαστήρια άλλων κρατών μελών, τα οποία προσφέρουν επαρκή εχέγγυα ασφάλειας και αποτελεσματικότητας. Αυτές οι δραστηριότητες διευκολύνονται από τη γνώση την οποία έχουν οι οικονομικοί παράγοντες και οι αντιπρόσωποι των κρατών μελών των ερμηνευτικών ανακοινώσεων της Επιτροπής σχετικά με μεγάλους κλάδους παραγωγής, όπως τα τρόφιμα και τα αυτοκίνητα οχήματα για προσωπική χρήση. Η αμοιβαία αναγνώριση των μεθόδων και των δομών της συμμόρφωσης στο κοινοτικό επίπεδο διευκολύνει την πρόσβαση στην κοινοτική αγορά προϊόντων τρίτων χωρών, γιατί αν η συμμόρφωσή των αναγνωριστεί από ένα κράτος μέλος μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα και στα υπόλοιπα. Σε αντάλλαγμα η Κοινότητα διαπραγματεύεται ανάλογη αναγνώριση από τρίτα κράτη.

Πρέπει, όμως, η τυποποίηση και προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, που επιδιώκουν διαφορετικούς στόχους (διάδοση της τεχνολογίας προς το κοινό συμφέρον η μία, προστασία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας η άλλη) να μπορούν να συνυπάρξουν μέσα στο ίδιο βιομηχανικό και εμπορικό περιβάλλον. Σε ανακοίνωση της 27^{ης} Οκτωβρίου 1992, η Επιτροπή κρίνει απαραίτητο να τίθενται τα ευρωπαϊκά πρότυπα στη διάθεση όσων επιθυμούν να τα χρησιμοποιήσουν υπό όρους ισότιμους και λογικούς. Γι' αυτό συνιστά την ανάπτυξη μιας εταιρικής σχέσης μεταξύ των οργανισμών τυποποίησης και των κατόχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με βάση ορισμένες αρχές, αλλ' επίσης και με λογικούς όρους για τους κατόχους δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Θεωρεί ότι η κοινοτική αναγνώριση των προτύπων στα οποία η πρόσβαση δεν γίνεται υπό ικανοποιητικούς όρους πρέπει να αναστέλλεται ή και να αποσύρεται.

Στο μέλλον η τοποθέτηση και η χρήση της σήμανσης συμμόρφωσης CE (Ευρωπαϊκή Κοινότητα) θα πιστοποιεί τη

συμμόρφωση των βιομηχανικών προϊόντων με τις κοινοτικές διατάξεις. Τη σήμανση CE θα πρέπει να τοποθετεί ο κατασκευαστής ή ο εντολοδόχος του που είναι εγκατεστημένος στην Κοινότητα ή, ελλείψει αυτών, ο υπεύθυνος για την διάθεση του προϊόντος στην κοινοτική αγορά. Έτσι θα διακρίνεται η συμμόρφωση στις κοινοτικές νομοθετικές διατάξεις που θεσπίζονται βάσει της «νέας προσέγγισης» και περιέχουν διαδικασίες αξιολόγησης αυτής της συμμόρφωσης.

Με τη θέσπιση της κοινοτικής πολιτικής για την αναγνώριση των δοκιμών και των πιστοποιητικών, όλα τα στοιχεία υπάρχουν πλέον για την επιτυχία της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς για τα βιομηχανικά προϊόντα. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία της τυποποίησης (πιστοποίηση των μεθόδων παραγωγής, πιστοποίηση των προϊόντων, δοκιμές, έγκριση οργανισμών δοκιμών και πιστοποίησης) είναι συγχρόνως και μέσα βελτίωσης της ποιότητας ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας. Η τυποποίηση και η βελτίωση της ποιότητας είναι πράγματι αδιαχώριστες, εφόσον και οι δύο συμβάλλουν συγχρόνως στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην προώθηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας.

1.7 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Η κάλυψη των αναγκών των δημόσιων διοικήσεων – έργα και προμήθειες όλων των ειδών που προορίζονται για τις υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης, των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των οργανισμών και επιχειρήσεων του δηmosίου – αντιπροσωπεύει 15% της οικονομικής δραστηριότητας των κρατών μελών της ΕΚ. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς απαιτεί ασφαλώς, και άνοιγμα του δημόσιου τομέα στον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό. Όμως, στο τέλος της δεκαετίας '80, μόνον 2% των αναγκών των δημόσιων αρχών καλύπτονταν από επιχειρήσεις ενός κράτους μέλους άλλου από εκείνο της ενδιαφερόμενης δημόσιας αρχής κι αυτό παρά τα οφέλη από άποψη τιμών, ποιότητας και εξυπηρέτησης που ο ανταγωνισμός θα είχε για τον δημόσιο τομέα. Παράδεισος για τους έχοντες καλές προσβάσεις στις διοικήσεις προμηθευτές έργων και υπηρεσιών αμφίβολης ποιότητας, οι δημόσιες συμβάσεις επιβάρυναν την καλή λειτουργία του δημόσιου τομέα.

Ήδη από το 1970, στο μνημόνιό της για τη βιομηχανική πολιτική της Κοινότητας, η Επιτροπή δήλωνε ότι δεν μπορούσε να υπάρξει αληθινή κοινή αγορά – ούτε ελεύθερη εσωτερική κυκλοφορία, ούτε

κοινή προστασία έναντι του εξωτερικού – για τα προϊόντα προηγμένης τεχνολογίας, τα οποία ενδιέφεραν κύρια τον δημόσιο τομέα. Έτσι οι βιομηχανίες προηγμένης τεχνολογίας υπέφεραν από μια διακριτική μεταχείριση έναντι των παραδοσιακών κλάδων, για τις οποίες υπήρχε ελευθερία των συναλλαγών έστω και αν αυτή δεν ήταν ακόμη πλήρης. Σε ορισμένους τομείς, όπως της αεροναυπηγικής, του υλικού μεταφορών και ορισμένων μηχανημάτων, οι προμήθειες του δημοσίου αποτελούσαν το μέγιστο αν όχι το αποκλειστικό μέρος των αγορών των, πράγμα που σημαίνει ότι αυτές οι αγορές ήταν μονοψώνια και αποκλείονταν ουσιαστικά από την κοινή αγορά. Αυτή η κατάσταση ελάχιστα μεταβλήθηκε τα επόμενα είκοσι χρόνια, παρά τα κοινοτικά μέτρα που λήφθηκαν εντωμεταξύ.

Η κρατική υποστήριξη, δεν μπορούσε να αντισταθμίσει τα αποτελέσματα της περιφραξης των αγορών και συνέλαβε έτσι στην καθυστέρηση των βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας, γιατί αυτές ακριβώς εκείνες οι οποίες, για να αντιμετωπίσουν τον διεθνή ανταγωνισμό, έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη μιας μεγάλης αγοράς και των οικονομικών κλίμακας που αυτή προσφέρει. Εάν δεν διορθωνόταν αυτή η κατάσταση, η Κοινότητα θα εξειδικευόταν στις παραδοσιακές παραγωγές αγαθών κατανάλωσης και θα εγκατέλειπε την παραγωγή αγαθών υψηλής τεχνολογίας σε μόνες τις αμερικάνικες και ιαπωνικές επιχειρήσεις. Έτσι θα εξέλειπαν οι πιθανότητες ανεξαρτησίας στην τεχνολογία και ακόμη και την πολιτική της Ευρώπης. Κάτι έπρεπε να γίνει για να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση. Κατά τη δεκαετία του '70 άρχισε πράγματι, με οδηγίες του Συμβουλίου, μια εναρμόνιση των εθνικών ρυθμίσεων σχετικά με τις συμβάσεις έργων και προμηθειών του δημοσίου.

Η πρώτη απ' αυτές τις οδηγίες, η οποία υιοθετήθηκε στις 26 Ιουλίου 1971, αφορά την εξάλειψη των περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, στο πεδίο των δημόσιων συμβάσεων έργων και στην ανάθεση των συμβάσεων έργων του δημοσίου σε πρακτορεία ή υποκαταστήματα. Μια άλλη οδηγία του Συμβουλίου με την ίδια ημερομηνία συντονίζει τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων δημόσιων έργων στα κράτη μέλη. Η συντονισμένη διαδικασία περιλαμβάνει τη δημοσίευση των προκηρύξεων των συμβάσεων στην Επίσημη Εφημερίδα των Κοινοτήτων έτσι ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι στα κράτη μέλη να πληροφορούνται συγχρόνως. Περιλαμβάνει επίσης κοινούς κανόνες επιλογής των υποψηφίων και σύναψης της σύμβασης. Εγγυήσεις υπάρχουν έτσι για τη γνωστοποίηση των μειοδοτικών διαγωνισμών και την ίση μεταχείριση εργολάβων του δημοσίου των προερχομένων απ' όλα τα κράτη μέλη. Η εποπτεία της ορθής εφαρμογής των οδηγιών αυτών είχε ανατεθεί

ήδη από τότε σε μια συμβουλευτική επιτροπή για τις δημόσιες συμβάσεις έργων.

Δεκαοκτώ χρόνια αργότερα, στις 18 Ιουλίου 1989, η οδηγία για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων τροποποιήθηκε από το Συμβούλιο για να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της σε ιδιωτικές επιχειρήσεις εργολαβίας, οι οποίες αναλαμβάνουν οικοδομικά έργα τα οποία επιχορηγούνται κατά 50% ή περισσότερο από το δημόσιο και σε παραχωρήσεις εκτέλεσης δημόσιων έργων. Οι διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων γίνονται πιο διαφανείς, καθώς η οδηγία προβλέπει, μεταξύ άλλων, μια προαναγγελία στην Επίσημη Εφημερίδα για τα ουσιώδη χαρακτηριστικά των μελλοντικών συμβάσεων, έτσι ώστε να δίδεται αρκετός κόσμος στις επιχειρήσεις να ετοιμάζουν προσεκτικά τις προσφορές των, και μια δημοσίευση των αποτελεσμάτων των διαγωνισμών. Η οδηγία προβλέπει επίσης, για πρώτη φορά, ότι οι δημόσιες αρχές οφείλουν να αναφέρουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τις γενικά αποδεκτές τεχνικές προδιαγραφές, με τις οποίες οφείλουν να συμμορφώνονται οι επιχειρήσεις οι οποίες αναλαμβάνουν δημόσια έργα. Οι δημόσιες συμβάσεις έργων μισάνοιξαν έτσι το 1971 και άνοιξαν περισσότερο το 1989.

Το άνοιγμα των συμβάσεων δημοσίων προμηθειών άρχισε με οδηγία της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1976 και συμπληρώθηκε με τροποποίηση αυτής της οδηγίας, το 1988. Σύμφωνα με αυτήν την οδηγία, τα κράτη, οι δημόσιοι οργανισμοί, οι τοπικές αρχές κλπ., που προτίθενται να συνάψουν σύμβαση για προμήθειες σημαντικού ποσού, οφείλουν να δημοσιεύουν προκήρυξη στην Επίσημη Εφημερίδα των Κοινοτήτων σύμφωνα με ομοιόμορφο πρότυπο το οποίο είναι προσαρτημένο στην οδηγία. Το πρότυπο αυτό είναι φτιαγμένο έτσι ώστε να δίδει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις όλες τις πληροφορίες τις οποίες χρειάζονται για να υποβάλλουν την υποψηφιότητά των, εάν πρόκειται για περιορισμένη διαδικασία, ή την προσφορά των, εάν πρόκειται για ανοιχτή διαδικασία. Οι αρχές που κατακυρώνουν μια σύμβαση οφείλουν να μεταχειρίζονται όλες τις επιχειρήσεις εξίσου και να εφαρμόζουν για την επιλογή μιας προσφοράς τα ίδια κριτήρια για όλους, τα οποία πρέπει να είναι δημοσιευμένα προηγουμένως. Τα προϊόντα τα οποία καλύπτει η οδηγία περιλαμβάνουν τις συνήθεις προμήθειες τις αναγκαίες για τη λειτουργία δημόσιων υπηρεσιών, όπως είναι το νοσοκομειακό υλικό, τα όργανα επιστημονικής έρευνας και τα μη στρατιωτικά προϊόντα αναγκαία για τη συντήρηση των στρατευμάτων.

Τον Δεκέμβριο του 1976, το Συμβούλιο αποφάσισε επίσης να δώσει στη γνωμοδοτική επιτροπή για τις δημόσιες συμβάσεις έργων αρμοδιότητα να γνωματεύει επί θεμάτων εφαρμογής της οδηγίας για

τις δημόσιες προμήθειες. Γι' αυτό ονομάστηκε Γνωμοδοτική Επιτροπή για τις Δημόσιες Συμβάσεις. Εποπτεύει έκτοτε τη λειτουργία των κοινοτικών οδηγιών, επιδιώκει την ομοιόμορφη εφαρμογή των από τα κράτη μέλη και εξετάζει τις καταγγελίες επιχειρήσεων οι οποίες θεωρούν ότι αδικήθηκαν κατά μια σύναψης δημόσιας σύμβασης.

Τα κράτη μέλη μετέφεραν στο εθνικό δίκαιο τις οδηγίες για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων. Κι όμως, στο τέλος της δεκαετίας '80, δεν μπορούσε κανείς να πει ότι οι αγορές του δημοσίου ήταν πράγματι ανοικτές στις επιχειρήσεις άλλων κρατών μελών. Το 1986 π.χ., η Επιτροπή διαπίστωνε πολυάριθμες παραβάσεις στην εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Οι πιο σημαντικές παραβάσεις ήταν οι ακόλουθες:

1. μη δημοσίευση δημοπρασιών στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
2. καταχρηστική προσφυγή σε εξαιρετικές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων
3. παράνομος αποκλεισμός εργολάβων προερχόμενων από άλλα κράτη μέλη
4. διακρίσεις κατά την εξακρίβωση των τεχνικών και χρηματοοικονομικών δυνατοτήτων των υποψηφίων και
5. διακρίσεις κατά την ανάθεση των συμβάσεων.

Το αποτέλεσμα όλων αυτών των ατασθαλιών ήταν ότι, το 1986, μόνον 2% των δημόσιων συμβάσεων είχαν ανατεθεί σε επιχειρήσεις προερχόμενες από άλλα κράτη μέλη.

Το άνοιγμα των αγορών του δημοσίου αποτελεί όμως τον ακρογωνιαίο λίθο της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Γι' αυτό η Επιτροπή, τον Μάρτιο του 1987, ενδυνάμωσε με νέους προσανατολισμούς τη στρατηγική για την πραγματοποίηση του ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού στον δημόσιο τομέα. Αυτή η στρατηγική λαμβάνει υπόψη διάφορους παράγοντες, όπως είναι: ο σύνδεσμος μεταξύ του ανοίγματος των αγορών του δημοσίου και της βιομηχανικής πολιτικής η ένταξη στο κοινοτικό καθεστώς σύναψης δημόσιων συμβάσεων των τομέων υδάτων, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, οι οποίοι εξαιρούνταν από την εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών η ενδυνάμωση των μηχανισμών ελέγχου της εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων με τη θέσπιση μέσων προσφυγής στα κράτη μέλη καθώς και εξουσιών πληροφόρησης, ελέγχου και παρέμβασης της Επιτροπής ο σεβασμός των κοινοτικώς κανόνων ανοίγματος των αγορών του δημοσίου κατά την απονομή χρηματοοικονομικής ενίσχυσης από τα κοινοτικά διαρθρωτικά ταμεία και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

και, τέλος, ο σύνδεσμος μεταξύ της διαφάνειας των δημόσιων συμβάσεων και της κοινοτικής πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης.

Στα πλαίσια αυτού του σχεδίου δράσης η Επιτροπή αποφάσισε, στις 26 Μαΐου 1987, τη δημιουργία μίας συμβουλευτικής επιτροπής για το άνοιγμα των αγορών του δημοσίου, η οποία επιδιώκει ένα συνεχή διάλογο με τους οικονομικούς κύκλους, οι οποίοι ενδιαφέρονται για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών. Αυτός ο διάλογος είναι ιδιαίτερα χρήσιμος για τη διαφάνεια των δημόσιων συμβάσεων στους τομείς που δεν καλύπτονται ακόμη από τις υπάρχουσες οδηγίες.

Εξάλλου η Επιτροπή αποφάσισε να ενισχύσει τον έλεγχο του σεβασμού του κοινοτικού δικαίου. Στις 4 Μαΐου 1988 θέσπισε ένα σύστημα το οποίο επιδιώκει να εξακριβώνει κατά πόσο οι κοινοτικοί κανόνες σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις γίνονται σεβαστοί κατά την πραγματοποίηση σχεδίων ή προγραμμάτων, τα οποία χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και τα άλλα κοινοτικά χρηματοδοτικά μέσα. Ενδυνάμωσε επίσης τις ενέργειές της για την καταπολέμηση των παραβάσεων των κανόνων για τις δημόσιες συμβάσεις με βάση τη διαδικασία για παράλειψη την οποία προβλέπει το άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΚ.

Καθόσον αφορά τις διαδικασίες προσφυγής, το Συμβούλιο εξέδωσε, στις 21 Δεκεμβρίου 1989, μian οδηγία σχετικά με την εφαρμογή των διαδικασιών προσφυγής στα θέματα της ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων προμηθειών και έργων. Η οδηγία προβλέπει ότι οι εργολάβοι και προμηθευτές έχουν μέσα προσφυγής που επιτρέπουν, σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας σύναψης δημόσιων συμβάσεων, την επιβολή κυρώσεων για παρανομίες οι οποίες διαπράττονται από την κατακυρωτική αρχή σχετικά με τους κοινοτικούς κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη τα αίτια τα οποία άγουν τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν καθεστώτα περιφερειακής προτίμησης αντίθετα προς το κοινοτικό δίκαιο, η Επιτροπή προτείνει, παράλληλα με την προοδευτική κατάργηση των καθεστώτων, τη θέσπιση μέτρων και εναλλακτικών δράσεων που αποβλέπουν στην προώθηση της απασχόλησης των νέων και των ανέργων μακράς διάρκειας, στη συμμετοχή επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις, καθώς και στη συμμετοχή επιχειρήσεων εγκαταστημένων σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές. Γίνονται δεκτά συστήματα προτιμήσεων που αφορούν συμβάσεις αξίας μικρότερης από τα κατώφλια τα οποία προβλέπουν οι οδηγίες για τις συμβάσεις προμηθειών και έργων, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι συμβάσεις δεν έχουν σημαντικές κοινοτικές επιπτώσεις και είναι τελείως διαφανείς ως προς τις επιχειρήσεις οι οποίες συμμετέχουν σ' αυτές.

Για να ολοκληρωθεί το σχέδιο δράσης της Επιτροπής του Μαρτίου 1987 έμενε να συμπληρωθεί η οδηγία της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1976 έτσι ώστε να υπαχθούν στον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό οι προηγουμένως αποκλειόμενοι από την κοινοτική νομοθεσία τομείς των υδάτων, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών. Αυτό έγινε με οδηγία του Συμβουλίου της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 1990 σχετικά με τις διαδικασίες ανάθεσης των συμβάσεων σ' αυτούς τους τέσσερις τομείς. Αφορά τους κατακυρωτικούς οργανισμούς στους τέσσερις τομείς, οι οποίοι, λόγω της ύπαρξης αποκλειστικών δικτύων ή δικαιωμάτων εκμετάλλευσης υπαγόμενων στον έλεγχο δημόσιων αρχών, δεν μπορούν συνήθως να αντισταθούν σε πολιτικές πιέσεις για να «αγοράζουν εθνικά». Η οδηγία αυτή εφαρμόζεται επίσης στις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών στους τέσσερις τομείς, αλλά με ορισμένες προσαρμογές συνδεόμενες με ειδικά χαρακτηριστικά των αγορών υπηρεσιών.

Οι κατακυρωτικοί οργανισμοί και οι υπαγόμενες σ' αυτούς δραστηριότητες περιλαμβάνουν τις εταιρείες σιδηροδρόμων, λιμένων, αερολιμένων, διανομής αερίου και ηλεκτρισμού, παραγωγής πετρελαίου ή φυσικού αερίου, παραγωγής και διανομής ύδατος, δημοτικών μεταφορών και παροχής υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών. Οι συμβάσεις προμηθειών και οι συμβάσεις έργων, οι οποίες συνάπτονται απ' αυτούς τους οργανισμούς, υπάγονται στην οδηγία. Όλοι οι εργολάβοι και προμηθευτές οι οποίοι δρουν υπό ανάλογες συνθήκες στα κράτη μέλη πρέπει να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης απ' αυτούς. Οι συμβάσεις συνάπτονται υπό τους συνήθεις εμπορικούς όρους και με σεβασμό της αρχής της ίσης μεταχείρισης, χάρη σε ένα ευέλικτο σύστημα, το οποίο θεσπίζει τη δημοσίευση των δημοπρασιών και επομένως τον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό, καθώς και έναν ορισμό των προμηθειών και των έργων τέτοιων ώστε να ενθαρρύνει αυτόν τον ανταγωνισμό και την επιβολή ίδιων κανόνων για όλους τους υποψήφιους διαγωνιζόμενους μέσα στην Κοινότητα.

Η ένταση εναντίον των αποφάσεων στους προηγουμένως αποκλειόμενους τομείς εξασφαλίζεται από την οδηγία συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ως προς τις διαδικασίες κατακύρωσης των συμβάσεων στους τομείς των υδάτων, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών. Επίδιώκει να εξασφαλίσει την ύπαρξη, τόσο στο εθνικό όσο και στο κοινοτικό επίπεδο, δραστικών και ταχέων μέσων έντασης κατά των διαδικασιών σύναψης των συμβάσεων σ' αυτούς τους τομείς. Καθιερώνει επίσης μια διαδικασία συμβιβασμού στην οποία μπορούν να προσφεύγουν τα μέρη για το φιλικό διακανονισμό των διαφορών που μπορούν να προκύψουν από την εφαρμογή των διατάξεων της κοινοτικής

νομοθεσίας για τις δημόσιες συμβάσεις. Τέλος ιδρύει ένα μηχανισμό που επιτρέπει την ταχεία επανόρθωση των προφανών παραβάσεων.

Η διαφάνεια και η έλλειψη διακρίσεων στις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών εξασφαλίζονται με οδηγία του Συμβουλίου της 18^{ης} Ιουνίου 1992 σχετικά με το συντονισμό των διαδικασιών κατακύρωσης αυτών των συμβάσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ένα ειδικό καθεστώς που ιδρύθηκε μ' αυτή την οδηγία επιδιώκει να εξασφαλίσει τη μέγιστη διαφάνεια στους τομείς που ενδέχεται περισσότερο να γίνουν αντικείμενο διασυνοριακών συναλλαγών και που θεωρούνται γι' αυτό ως τομείς με προτεραιότητα: συντηρήσεις και επιδιορθώσεις, πληροφορική, διαφήμιση, αρχιτεκτονική, μηχανική και ορισμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Σε ελάχιστες απαιτήσεις διαφάνειας υπάγονται, αντίθετα, οι υπηρεσίες σε τομείς χωρίς προτεραιότητα: ξενοδοχεία, εκπαίδευση και κατάρτιση, κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες.

Ένα παρατηρητήριο συμβάσεων επιβλέπει το άνοιγμα των αγορών της Κοινότητας καθώς και τις επιπτώσεις αυτού του ανοίγματος σε τρίτες χώρες. Σε λίγο καιρό, αν εξαιρέσουμε τις τρέχουσες δαπάνες των δημοσίων διοικήσεων (ενοίκια, θέρμανση, ασφάλειες, κλπ.), οι οποίες αντιστοιχούν σε τοπικές προμήθειες και οι οποίες εκτιμώνται σε περίπου 20% του συνόλου των προμηθειών των, τα 80% των αγαθών και υπηρεσιών τα οποία αγοράζουν οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να υπάγονται στον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό. Αυτό σημαίνει περίπου 12% του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Δεν πρέπει όμως να υποτιμηθεί η δύναμη των έξεων και ο πειρασμός εύνοιας των εθνικών επιχειρήσεων. Για να κατανικηθούν χρειάζεται μια μακροχρόνια «προσπάθεια εκπαίδευσης» των κατακυρωτικών αρχών από τις κυβερνήσεις των, υπό την επίβλεψη των κοινοτικών θεσμών. Γι' αυτόν το λόγο η Επιτροπή εντείνει τις προσπάθειές της για την κατάρτιση και ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων κύκλων αυτού του τομέα και τις ενέργειες εποπτείας εφαρμογής, στα κράτη μέλη, της σύστασης σχετικά με την τυποποίηση των προκηρύξεων δημοσίων συμβάσεων.

Η Κοινότητα ανοίγει τις δημόσιες αγορές της στα τρίτα κράτη που κάνουν το ίδιο. Έτσι, τον Μάιο του 1993, αποφάσισε τη σύναψη συμφωνίας με την Κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων. Αυτή η συμφωνία αποβλέπει στο να επεκτείνει τις δυνατότητες πρόσβασης στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, έργων και υπηρεσιών των κεντρικών κυβερνήσεων, εξαλείφοντας τα εμπόδια τα οποία έπρεπε να ξεπεράσουν οι επιχειρήσεις του ενός μέρους για να προσεγγίσουν τις αγορές του άλλου μέρους. Η συμφωνία περιλαμβάνει τον τομέα

του ηλεκτρισμού, όπου η Κοινότητα εκτείνει στις αμερικάνικες επιχειρήσεις την «κοινοτική προτίμηση» και οι Ηνωμένες Πολιτείες καταργούν ως προς τις κοινοτικές επιχειρήσεις τις διακρίσεις του «Buy American Act».

1.8 ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Η ελευθερία κυκλοφορίας των εργαζομένων επιτρέπει στους πολίτες της Κοινότητας να ζητούν στο εσωτερικό της συνθήκες ζωής και εργασίας καλύτερες απ' αυτές που τους παρέχει η περιοχή της καταγωγής των. Αυξάνει λοιπόν παρά πολύ τις πιθανότητες βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου του ατόμου. Συγχρόνως η ελεύθερη κυκλοφορία μειώνει τις κοινωνικές πιέσεις στις πιο φτωχές χώρες και περιοχές της Κοινότητας και επιτρέπει μια βελτίωση των συνθηκών ζωής του υπόλοιπου πληθυσμού. Στις πιο πλούσιες χώρες και περιοχές, η μετανάστευση εξασφαλίζει εργατική δύναμη απαραίτητη για τη συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξής των.

Αλλά αν έχει πλεονεκτήματα, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων παρουσιάζει επίσης και μειονεκτήματα. Σε πολλές περιπτώσεις προκαλεί ένα επίμονο ξερίζωμα, μια μείωση των πιο δυναμικών στοιχείων του ανθρώπινου πλούτου των περιοχών προέλευσης των μεταναστών και μίαν υπερφόρτωση της κοινωνικής υποδομής των περιοχών όπου συγκεντρώνονται μετανάστες. Άρα, η ελεύθερη κυκλοφορία της εργατικής δύναμης μέσα στην Κοινότητα δεν είναι πανάκεια. Πρέπει να κατευθύνεται και να συνοδεύεται με κοινωνικά μέτρα υπέρ των μεταναστών και των οικογενειών των. Πρέπει κυρίως να οδεύει παράλληλα με μια δυναμική περιφερειακή πολιτική ικανή να δημιουργεί απασχόληση στις πιο υπανάπτυκτες περιοχές της Κοινότητας. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις η ελευθερία της κυκλοφορίας και της εγκατάστασης είναι ένα κοινωνικό κεκτημένο των μισθωτών εργαζομένων της Κοινότητας.

1.8.1 Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 69 της Συνθήκης ΕΚΑΧ τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να εξαλείψουν όλους τους περιορισμούς, που βασίζονται στην εθνικότητα, από την απασχόληση στις βιομηχανίες άνθρακα κα χάλυβα, ως προς τους εργαζομένους υπηκόους ενός κράτους μέλους οι οποίοι «ειδικεύονται στα επαγγέλματα του άνθρακα και του χάλυβα». Ο περιορισμός της ελεύθερης

κυκλοφορίας σε μόνη την ειδικευμένη εργασία ήταν λογικός για τις τομεακές Συνθήκες, οι οποίες δεν μπορούσαν να αφορούν παρά μόνον τις οικονομικές δραστηριότητες, τις οποίες ρύθμιζαν.

Η Συνθήκη ΕΚ, όμως, είχε ως αντικείμενο σκοπό σχετικά με τους εργαζομένους, τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς της εργασίας, πράγμα που σήμαινε την ελεύθερη κυκλοφορία των εσωτερικό της Κοινότητας και την εξάλειψη κάθε διάκρισης, βασισμένης στην εθνικότητα, μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, ως προς την απασχόληση, την αμοιβή και τις συνθήκες εργασίας. Κατά το άρθρο 48, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων περιλαμβάνει το δικαίωμα, με επιφύλαξη τους δικαιολογημένους από τη δημόσια τάξη, ασφάλεια και υγεία περιορισμούς, να απαντούν στις προσφορές εργασίας, να μετακινούνται προς τούτο ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, να διαμένουν σε ένα κράτος μέλος για να ασκούν ένα επάγγελμα και να παραμένουν στην επικράτεια αυτού του κράτους μέλους αφού εξάσκησαν ένα επάγγελμα σ' αυτό.

Έχοντας επίγνωση του ότι η έτσι οριζόμενη ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων δεν θα μπορούσε πραγματοποιηθεί αυτόματα, η Συνθήκη ανέθετε στο Συμβούλιο να θεσπίσει, με οδηγίες ή κανονισμούς, τα μέτρα τα απαραίτητα για την πραγματοποίησή της. Ήδη τον Αύγουστο του 1961 το Συμβούλιο εξέδιδε έναν κανονισμό σχετικά με τα πρώτα μέτρα για την πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας και μια οδηγία για τις διαδικασίες και διοικητικές πράξεις τις σχετικές με την είσοδο, την απασχόληση και την διαμονή των εργαζομένων ενός κράτους μέλους καθώς και των οικογενειών των, στα άλλα κράτη της Κοινότητας. Αυτά τα μέτρα συμπληρώθηκαν τον Μάρτιο του 1964 και ολοκληρώθηκαν στις 15 Οκτωβρίου 1968. Έτσι η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων πραγματοποιήθηκε από νομική άποψη, συγχρόνως με την τελωνειακή ένωση και επομένως πριν από χρονικά όρια τα οποία προέβλεπε η Συνθήκη.

Λίγο αργότερα, τον Ιούνιο του 1970, η Επιτροπή εξέδωσε έναν κανονισμό βασισμένο στο άρθρο 48 της Συνθήκης, σχετικά με το δικαίωμα των εργαζομένων να παραμένουν στην επικράτεια ενός κράτους μέλους αφού εξάσκησαν ένα επάγγελμα σ' αυτό. Αυτός ο κανονισμός εξασφαλίζει στον εργαζόμενο τη διατήρηση της κατοικίας του στο κράτος όπου είναι εγκαταστημένος τη στιγμή κατά την οποία σταματάει οριστικά να ασκεί μια επαγγελματική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει την αυτόματη ανανέωση της άδειας διαμονής την οποία είχε ο ενδιαφερόμενος ως μισθωτός εργαζόμενος. Τα μέλη της οικογενείας του τα οποία διαβιών μαζί του απολαμβάνουν του ίδιου δικαιώματος ακόμη και μετά τον θάνατο του εργαζομένου.

Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, οι κανόνες περί ίσης μεταχείρισης απαγορεύουν όχι μόνο τις άμεσες διακρίσεις αλλά ακόμα και κάθε συγκεκαλυμμένη μορφή διάκρισης, η οποία με τη μορφή άλλων κριτηρίων διαφοροποίησης, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα. Όμως διάκριση υπάρχει μόνο στην περίπτωση εφαρμογής διαφορετικών κανόνων σε παρεμφερείς καταστάσεις ή εφαρμογής του ίδιου κανόνα σε διαφορετικές καταστάσεις. Π. χ. , κατά το Δικαστήριο, στην περίπτωση των άμεσων φόρων, οι σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων διατάξεις δεν απαγορεύουν κατ' αρχήν την εφαρμογή νομοθεσίας κράτους μέλους, η οποία επιβάλλει στον μη κάτοικο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο κράτος αυτό βαρύτερη φορολογία επί των εισοδημάτων του, από τη φορολογία που επιβάλλει σε κάτοικο που ασκεί την ίδια δραστηριότητα.

Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εφαρμόζεται επίσης σε υπηκόους τρίτων χωρών. Πράγματι, σύμφωνα με απόφαση του Δικαστηρίου, μια επιχείρηση εγκαταστημένη σε ένα κράτος μέλος, η οποία χρησιμοποιεί κατά συνήθη και νόμιμο τρόπο υπηκόους τρίτων χωρών, μπορεί να τους αποσπάει σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό την παροχή υπηρεσιών. Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας ισχύει επίσης για εργαζόμενους αποσπασμένους στα πλαίσια διεθνούς παροχής υπηρεσιών. Έτσι οι αποσπασμένοι εργαζόμενοι πρέπει να επωφελούνται τουλάχιστον των υποχρεωτικών διατάξεων του κράτους μέλους υποδοχής.

Η τέταρτη παράγραφος του άρθρου 48 της Συνθήκης εξαιρεί τις θέσεις των εθνικών δημόσιων διοικήσεων από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων. Με την προοπτική, όμως, της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς η Επιτροπή αποφάσισε τον Μάρτιο του 1988 να προάγει την ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών των κρατών μελών σε θέσεις στις δημόσιες διοικήσεις άλλων κρατών μελών με μια συστηματική πολιτική, η οποία στοχεύει πρωταρχικά τα πεδία εκείνα τα οποία είναι τόσο απομακρυσμένα από τις συνήθεις λειτουργίες της δημόσιας διοίκησης ώστε μόνο κατ' εξαίρεση να υπάγονται στο πνεύμα της παραπάνω διάταξης του άρθρου 48, π.χ. : τους οργανισμούς του δημοσίου οι οποίοι διαχειρίζονται εμπορικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες δημόσιας υγείας, την εκπαίδευση σε δημόσια ιδρύματα και την έρευνα για μη στρατιωτικούς σκοπούς σε δημόσια ιδρύματα.

1.8.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η κινητικότητα των εργαζομένων θα παρεμποδιζόταν από τον κίνδυνο απώλειας ορισμένων κοινωνικών πλεονεκτημάτων. Γι' αυτό, το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΚ προέβλεπε την υιοθέτηση ενός συστήματος επιτρέποντος την εξασφάλιση για τους μετανάστες και τους δικαιούχους: α) της άθροισης για την παραχώρηση και την διατήρηση του δικαιώματος για κοινωνικές παροχές, καθώς και για τον υπολογισμό των, όλων των περιόδων απασχόλησης οι οποίες μπορεί να ληφθούν υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες και β) της καταβολής των παροχών στα άτομα που διαμένουν στην επικράτεια των κρατών μελών. Πράγματι, χάρη στο σύστημα που θεσπίστηκε με δύο κανονισμούς του 1958, ένας μετανάστης έχει τα ίδια δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης με τους αυτόχθονες εργαζομένους της φιλοξενούσας χώρας και τα ίδια επιδόματα για τα παιδιά του. Ο συνταξιούχος δικαιούται σύνταξης υπολογιζόμενης με βάση όλα τα έτη εργασίας στις διάφορες χώρες της Κοινότητας. Οι κανόνες εφαρμογής των καθεστώτων κοινωνικής ασφάλισης για τους μισθωτούς εργαζόμενους και τις οικογένειές των, που μετακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας συμπληρώθηκαν με τον κανονισμό 1408 της 14ης Ιουνίου 1971 και τον κανονισμό εφαρμογής του υπ' αριθμ. 574 της 21ης Μαρτίου 1972, οι οποίοι αντικατέστησαν τους κανονισμούς του 1958. Βάσει αυτών των κανονισμών οι εξοφλήσεις για τις δαπάνες περίθαλψης των μελών της οικογένειας τα οποία κατοικούν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο εργάζεται ο ασφαλισμένος, γίνονται εξ ολοκλήρου στον οργανισμό της χώρας κατοικίας. Τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα ίδιας φύσης τα οποία αποκτήθηκαν σε διάφορα κράτη μέλη μπορεί να συμψηφιστούν, αλλά χωρίς ο δικαιούχος να μπορεί να επιτύχει ένα άθροισμα δικαιωμάτων υψηλότερο από την ανώτατη σύνταξη την οποία θα δικαιούταν, εάν είχε αποκτήσει όλα τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα σε ένα κράτος μέλος. Ο άνεργος ο οποίος πηγαίνει σε άλλο κράτος μέλος για αναζήτηση εργασίας δικαιούται επί τρεις μήνες να λαμβάνει επίδομα ανεργίας από οργανισμό της χώρας της τελευταίας απασχόλησης. Τα οικογενειακά επιδόματα χορηγούνται σύμφωνα με τη νομοθεσία και τους συντελεστές της χώρας απασχόλησης του μετανάστη. Με τις τροποποιήσεις των βασικών κανονισμών, που έγιναν το 1992, απλουστεύεται το σύστημα για την

εκκαθάριση και τον υπολογισμό των συντάξεων των εργαζομένων που έχουν εργαστεί σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, με σκοπό την προστασία αυτών από μια υπερβολικά αυστηρή εφαρμογή των εθνικών διατάξεων κατά της σώρευσης.

Στις 12 Μαΐου 1981, το καθεστώς του κανονισμού 1408/71 επεκτάθηκε στους μη μισθωτούς εργαζόμενους και τα μέλη των οικογενειών των. Στις 11 Δεκεμβρίου 1986 ρυθμίστηκε η κατάσταση των προσώπων τα οποία είχαν εξασκήσει τόσο μισθωτές όσο και μη μισθωτές δραστηριότητες στην επικράτεια δύο ή περισσότερων κρατών μελών.

Οι ασφαλισμένοι οι οποίοι διαμένουν προσωρινά για λόγους τουριστικούς ή απασχόλησης σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο έχουν τα δικαιώματα των μπορούν να τύχουν νοσοκομειακής ή άλλης επείγουσας ιατρικής περίθαλψης στο κράτος διαμονής με απλή επίδειξη ενός ειδικού εγγράφου (E 111), το οποίο τους παρέχει ο ασφαλιστικός των οργανισμός και το οποίο πρόκειται σύντομα να αντικατασταθεί από ένα ευρωπαϊκό δελτίο άμεσης περίθαλψης, που θα μπορούν να έχουν πάντοτε μαζί των όταν διαμένουν στο εξωτερικό.

Αν και το καθεστώς της κοινωνικής ασφάλισης βελτίωσε σημαντικά τη μειονεκτική θέση στην οποία θα μπορούσαν να βρεθούν πολυάριθμοι εργαζόμενοι εκτός της χώρας καταγωγής των, όλα τα προβλήματα των μεταναστών δεν έχουν λυθεί ακόμη. Αυτά τα προβλήματα προέρχονται συνήθως από τις διαφορές γλώσσας, θρησκείας, κλίματος, συνηθειών και διοικητικών πρακτικών. Γι' αυτό χρειάζονται υπηρεσίες υποδοχής στις περιοχές όπου υπάρχουν πολλοί μετανάστες, για να τους βοηθούν στη προσαρμογή προς τις επιτόπιες συνθήκες. Ήδη από τον Αύγουστο του 1962, η Επιτροπή έχει κάνει συστάσεις προς τα κράτη μέλη σχετικά με τις κοινωνικές υπηρεσίες για τους εργαζομένους, οι οποίοι μετακινούνται μέσα στην Κοινότητα. Αυτές οι συστάσεις παρακίνησαν πράγματι πολλά κράτη μέλη να οργανώσουν ειδικές υπηρεσίες για τους μετανάστες τόσο στις περιοχές προέλευσης όσο και τις περιοχές προορισμού των μεταναστών. Μια άλλη σύσταση της Επιτροπής στα κράτη μέλη, της 27 Ιουλίου 1965, αφορούσε το πρόβλημα της κατοικίας των εργαζομένων και των οικογενειών των που μετακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας.

1.8.2.1 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Για να ενθαρρυνθεί η μετανάστευση μέσα στην Κοινότητα χρειαζόταν επίσης να εξασφαλιστούν οι σχολικές σπουδές των παιδιών των μεταναστών. Αυτό έγινε με οδηγία του Συμβουλίου της 25^{ης} Ιουλίου 1977, η οποία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να μεταχειρίζονται τα παιδιά των μεταναστών κατά τον ίδιο τρόπο όπως και τα παιδιά των αυτοχθόνων εργαζομένων συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων των παρεχόμενων από τις δημόσιες αρχές στους μαθητές και φοιτητές. Δύο ψηφίσματα του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 1989, σχετικά με τις σχολικές σπουδές των παιδιών των τσιγγάνων και των ταξιδιωτών και των παιδιών γονέων οι οποίοι ασκούν πλανόδια επαγγέλματα, προβλέπουν μέτρα τα οποία πρέπει να πάρουν τα κράτη μέλη και η Κοινότητα για να λύσουν τα ειδικά σχολικά προβλήματα αυτών των κατηγοριών του πληθυσμού.

Για τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς της εργασίας, έπρεπε επίσης να διαθέτουν οι επίδοξοι μετανάστες μιαν όσο το δυνατό πληρέστερη πληροφόρηση ως προς τον αριθμό και τη φύση των προσφερόμενων απασχολήσεων μέσα στην Κοινότητα, καθώς και ως προς τα απαιτούμενα προσόντα. Η ίδια η Συνθήκη, στο άρθρο 49, είχε προκαλέσει το Συμβούλιο να δημιουργήσει μηχανισμό αντιπαράθεσης των προσφορών και ζητήσεων εργασίας. Ένα μεγάλο τμήμα του κανονισμού του Συμβουλίου της 18^{ης} Οκτωβρίου 1968, σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, αναφερόταν πράγματι στην αντιπαράθεση των προσφορών και αιτήσεων εργασίας, αλλά δεν δημιουργούσε ακόμη τον μηχανισμό που ζητούσε η Συνθήκη. Ένα ευρωπαϊκό σύστημα διάδοσης των προσφορών και ζητήσεων εργασίας οι οποίες καταχωρούνται για κοινοτική αντιπαράθεση (SEDOC) λειτουργεί πραγματικά από το 1976. Κατά την περίοδο της σημαντικής και μακροχρόνιας ανεργίας την οποία γνώρισε η Κοινότητα έκτοτε για πολλά χρόνια, το σύστημα έπρεπε να επιτρέπει στους εργαζόμενους να γνωρίζουν τις προσφορές εργασίας, οι οποίες δεν μπορούσαν να ικανοποιηθούν σε εθνικό επίπεδο, και στις επιχειρήσεις να βρίσκουν υποψήφιους από άλλα κράτη μέλη για τις προσφερόμενες απ' αυτές θέσεις εργασίας. Στην πραγματικότητα, όμως, ψυχολογικές αδράνειες παρεμποδίζουν τους μεν να ψάχνουν εργασία και τους δε να ψάχνουν υποψήφιους για τις κενές θέσεις των σε ευρύτερο χώρο απ' αυτόν τον οποίο γνωρίζουν καλά.

Μια τροποποίηση του κανονισμού του 1968 για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, η οποία εντάσσεται στο πρόγραμμα

δράσης για την εφαρμογή του κοινοτικού χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, αποσκοπεί στο να διευκολύνει την κινητικότητα των εργαζομένων και να εξασφαλίσει τη μέγιστη δυνατή διαφάνεια της αγοράς εργασίας στην Κοινότητα. Γι' αυτό το σκοπό δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Απασχόλησης (EURES), η οποία αντικατέστησε το SEDOC.

1.9 ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΩΝ

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, τα οποία ασκούν μια ανεξάρτητη δραστηριότητα τυγχάνει στην ΕΚ μεταχείρισης ίδιας με την ελεύθερη κυκλοφορία των μισθωτών εργαζομένων. Και στις δύο περιπτώσεις η βασική αρχή είναι η ίση μεταχείριση όλων των πολιτών της Κοινότητας. Η ελευθερία εγκατάστασης περιλαμβάνει την πρόσβαση στις μη μισθωτές δραστηριότητες και την εξάσκησή των, καθώς και τη σύσταση και διαχείριση επιχειρήσεων, ιδίως εταιρειών, υπό την έννοια του άρθρου 58, παράγραφος 2 ΕΚ, υπό τους όρους τους οποίους ορίζει η νομοθεσία της χώρας εγκατάστασης για τους υπηκόους της, με επιφύλαξη των διατάξεων περί κινήσεων κεφαλαίων. Περιλαμβάνει επίσης τη δευτερεύουσα εγκατάσταση, δηλαδή τη δημιουργία πρακτορείων, υποκαταστημάτων και θυγατρικών επιχειρήσεων (άρθρο 52).

Τα άρθρα 59 και 60 επιβάλλουν, ως προς τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών εγκαταστημένους σε χώρα άλλη από εκείνη του παραλήπτη παροχής υπηρεσίας, την κατάργηση των περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας. Σύμφωνα με τα άρθρα 56 και 66, αυτές οι απαγορεύσεις δεν αφορούν τις εθνικές διατάξεις, οι οποίες προβλέπουν ένα ειδικό καθεστώς για τους ξένους υπηκόους και οι οποίες βασίζονται σε λόγους δημόσιας τάξης, ασφάλειας και υγείας. Μια οδηγία του Συμβουλίου της 25 Φεβρουαρίου 1964 απαριθμεί τις περιστάσεις τις οποίες δεν μπορούν να επικαλεσθούν τα κράτη μέλη για να δικαιολογήσουν την απώθηση ή την απέλαση και τους κανόνες σχετικά με την διαδικασία η οποία πρέπει να ακολουθείται για την απώθηση ή απέλαση υπηκόων των κρατών μελών.

Το δικαίωμα για τους υπηκόους των κρατών μελών της Κοινότητας να ασκούν μια μη μισθωτή δραστηριότητα στα κράτη μέλη περιλαμβάνει το δικαίωμα εισόδου και διαμονής στη χώρα στην

οποία θέλουν να εργαστούν. Σύμφωνα με οδηγία του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1973, σχετικά με τη κατάργηση των περιορισμών στη διακίνηση και τη διαμονή υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας για εγκατάσταση ή παροχή υπηρεσιών, απολαμβάνουν του δικαιώματος εισόδου και διαμονής: οι υπήκοοι της Κοινότητας, οι οποίοι θέλουν να εισέλθουν σ' ένα κράτος μέλος για να καταλάβουν μια μη μισθωτή εργασία ή για να εγκατασταθούν και να παρέχουν υπηρεσίες οι σύζυγοι, τα παιδιά των και τα άλλα μέλη της οικογένειας των. Το δικαίωμα διαμονής πιστοποιείται από ένα «δελτίο διαμονής υπηκόου ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας», το οποίο εκδίδεται από τις αρχές της χώρας διαμονής μετά από παρουσίαση από τον ενδιαφερόμενο του δελτίου ταυτότητας ή του διαβατηρίου του. Οι υπήκοοι ενός κράτους μέλους έχουν το δικαίωμα να διαμένουν στην επικράτεια ενός άλλου κράτους μέλους αφού εξασκήσουν σ' αυτό ένα ελεύθερο επάγγελμα.

Το δικαίωμα εγκατάστασης υπονοεί τη μόνιμη εγκατάσταση σ' ένα κράτος μέλος για την εξάσκηση μιας οικονομικής δραστηριότητας. Αντίθετα, η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών αφορά την εξάσκηση μιας οικονομικής δραστηριότητας από ένα πρόσωπο σ' ένα άλλο κράτος μέλος στο οποίο δεν είναι εγκαταστημένο κατά κύριο ή δευτερεύοντα τρόπο. Ο ορισμός του τι ακριβώς σημαίνει εγκατάσταση και τι παροχή σύμφωνα με τη Συνθήκη παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα. Στην πράξη, εκείνος που εγκαθίσταται δημιουργεί ένα διαρκή δεσμό με τη χώρα της εγκατάστασης, πράγμα που δεν κάνει ο παρέχων υπηρεσίες, ο οποίος, αντίθετα, διατηρεί τον δεσμό που τον συνδέει με άλλη χώρα απ' την οποία παρέχει υπηρεσίες.

Τα άρθρα 54 και 63 της Συνθήκης ΕΚ καλούσαν το Συμβούλιο να θεσπίσει προγράμματα για την κατάργηση των περιορισμών των ελευθεριών εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών. Πράγματι, στις 18 Δεκεμβρίου 1961, το Συμβούλιο θέσπισε δύο γενικά προγράμματα για την κατάργηση αυτών των περιορισμών. Αυτά τα προγράμματα ορίζουν ποια είναι τα πρόσωπα και οι εταιρίες που ωφελούνται από την κατάργηση των περιορισμών και δίνουν μια σειρά παραδειγμάτων μεροληπτικών εθνικών διατάξεων και πρακτικών οι οποίες αντίκεινται στη Συνθήκη. Βάσει αυτών των προγραμμάτων, το Συμβούλιο εξέδωσε μια σειρά οδηγιών «απελευθέρωσης», που έχουν, δηλαδή, σκοπό να υποχρεώσουν τα κράτη μέλη να καταργήσουν τις μεροληπτικές έναντι υπηκόων άλλων κρατών μελών διατάξεις και πρακτικές. Αυτές οι οδηγίες έγιναν όμως περιττές μετά από μια περίφημη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Πράγματι με την απόφασή της στην υπόθεση *Reyners* (ολλανδού δικηγόρου επιθυμούντος να εγκατασταθεί στο Βέλγιο), το Δικαστήριο κατέδειξε

ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί, βάσει του άρθρου 52 της Συνθήκης, να ζητήσει απευθείας την ίδια μεταχείριση με εκείνη που επιφυλάσσεται στους αυτόχθονες. Μετά απ' αυτήν την απόφαση δεν χρειάζεται έκδοση οδηγιών απελευθέρωσης των διάφορων επαγγελμάτων, γιατί η κατάργηση των διακρίσεων βασίζεται στην ίδια τη Συνθήκη.

Μετά όμως την κατάργηση των φανερών διακρίσεων παρέμεινε μια άλλη, λιγότερο εμφανής δυνατότητα περιορισμών εγκατάστασης. Οι πολυάριθμες απαιτήσεις των κρατών μελών στο πεδίο της επαγγελματικής κατάρτισης των μισθωτών και μη μισθωτών εργαζομένων και οι διάφορες προδιαγραφές για την εξάσκηση βιομηχανικών ή εμπορικών δραστηριοτήτων, αν και δεν ήταν αφ' εαυτές μεροληπτικές, μπορούσαν να εμποδίσουν την ελεύθερη εγκατάσταση των προσώπων, μόνον και μόνον γιατί διέφεραν από κράτος σε κράτος και υποχρέωναν τον ενδιαφερόμενο να περάσει νέες εξετάσεις για αναγνώριση της επαγγελματικής του κατάρτισης. Γι' αυτό το άρθρο 57 της Συνθήκης ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε στο Μάαστριχ, προβλέπει ότι το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με την διαδικασία του άρθρου 189B (συναπόφαση) εκδίδει οδηγίες σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων καθώς και οδηγίες για το συντονισμό των εθνικών διατάξεων των σχετικών με την πρόσβαση σε μη μισθωτές δραστηριότητες και με την εξέτασή των.

Το Συμβούλιο προτάσσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποφασίζει ομόφωνα προκειμένου για οδηγίες η εκτέλεση των οποίων σε ένα τουλάχιστον κράτος μέλος συνεπάγεται τροποποίηση των ισχυουσών νομοθετικών αρχών του επαγγελματικού καθεστώτος, όσον αφορά την κατάρτιση και τους όρους πρόσβασης των φυσικών προσώπων. Στις άλλες περιπτώσεις, το Συμβούλιο αποφασίζει με την διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 189B (συναπόφαση). Ως προς τα ιατρικά, παραϊατρικά και φαρμακευτικά επαγγέλματα, η προοδευτική άρση των περιορισμών προϋποθέτει το συντονισμό των όρων άσκησής τους στα διάφορα κράτη μέλη.

Η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων, την οποία επιζητούσε ένα ψήφισμα του Συμβουλίου της 6^{ης} Ιουνίου 1974, σχετίζεται τόσο με την ελευθερία εγκατάστασης όσο και με την επαγγελματική κατάρτιση. Παρά το διττό αυτό ενδιαφέρον μικρές πρόοδοι είχαν γίνει μέχρι πρόσφατα στο πεδίο της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων. Όχι ότι η Κοινότητα αδράνησε σ' αυτό τον τομέα. Αντίθετα, στα μέσα της δεκαετίας '70 απέπλευσε για ένα μακρύ περίπλου στα συναφή πεδία της αντιστοιχίας και της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων. Μια σειρά αποφάσεων του Συμβουλίου δημιούργησε συμβουλευτικές

επιτροπές για την επαγγελματική κατάρτιση και μια σειρά οδηγιών απέβλεπε στην αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων και θέσπιζε μέτρα που απέβλεπαν στην διευκόλυνση του δικαιώματος εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών των: ιατρών, νοσοκόμων, οδοντιάτρων, κτηνιάτρων, μαιών, αρχιτεκτόνων και φαρμακοποιών. Παράλληλα, το Συμβούλιο αποφάσισε, στις 6 Ιουλίου 1985, να θεσπίσει την αντιστοιχία των προσόντων επαγγελματικής κατάρτισης στους τομείς των ξενοδοχείων-εστιατορίων, των επισκευών αυτοκινήτων και της οικοδομής.

Καταλαβαίνει κανείς πόσα χρόνια θα χρειάζονταν για να απελευθερωθούν κατ' αυτόν τον τρόπο όλα τα επαγγέλματα. Ευτυχώς, ενόψει της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, η Κοινότητα βρήκε το αυγό του Κολόμβου που καθιστούσε περιττές αυτές τις επίπονες διαδικασίες για την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων. Πρόκειται για ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που έχει διάρκεια τουλάχιστον τριών ετών. Τα βασικά στοιχεία της οδηγίας, την οποία εξέδωσε το Συμβούλιο στις 21 Δεκεμβρίου 1988, είναι τα ακόλουθα: η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών η αρχή της συγκρισιμότητας των πανεπιστημιακών σπουδών μεταξύ των κρατών μελών η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων χωρίς προκαταρκτική εναρμόνιση των προϋποθέσεων πρόσβασης στα επαγγέλματα και εξάσκησής των και τέλος, η αρχή ότι οι ενδεχόμενες διαφορές μεταξύ των απαιτήσεων των κρατών μελών στο θέμα της κατάρτισης αντισταθμίζονται από την επαγγελματική εμπειρία.

Αυτό το σύστημα σημαίνει ότι, υπό των τον όρο ότι τα πρόσωπα που ασκούν ένα ελεύθερο επάγγελμα καλύπτουν ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις ως προς τα προσόντα των, την επίσημη κατάρτιση και εμπειρία αυτών, τα προσόντα των αναγνωρίζοντας σε όλα τα κράτη μέλη και μπορούν να ασκούν σ' αυτά τις δραστηριότητες των, χωρίς περιορισμό. Ένα ανάλογο σύστημα καλύπτει τα είδη επαγγελματικής κατάρτισης των οποίων η διάρκεια είναι κατώτερη των τριών ετών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή δεν εντάσσονται στη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το σύστημα αυτό καλύπτει επίσης και ορισμένα άτομα τα οποία δεν έχουν δίπλωμα, αλλά διαθέτουν επαρκή επαγγελματικά εμπειρία. «Περάσματα» προβλέπονται μεταξύ των δύο συστημάτων για να καλύπτουν τα επαγγέλματα, τα οποία σε ορισμένα κράτη μέλη υπάγονται στο πρώτο σύστημα, ενώ σε άλλα κράτη μέλη, στο δεύτερο.

Με αυτά τα δύο συστήματα γενικής αναγνώρισης των διπλωμάτων κάθε πολίτης της Κοινότητας έχει το δικαίωμα να αναγνωρίζονται απ' όλα τα κράτη μέλη, τα οποία ρυθμίζουν ορισμένες επαγγελματικές

δραστηριότητες στην επικράτειά τους, τα επαγγελματικά του προσόντα, τα οποία κτήθηκαν σε άλλο κράτος μέλος. Στις περιπτώσεις που υπάρχουν σημαντικές διαφορές διάρκειας σπουδών ή περιεχομένου της κτηθείσας κατάρτισης, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να ζητάει ή την απόδειξη μιας επαγγελματικής εμπειρίας ή μια περίοδο εξάσκησης ή μια δοκιμασία της ικανότητας.

1.10 ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 60 της Συνθήκης ΕΚ, θεωρούνται σαν παροχές υπηρεσιών εκείνες οι οποίες παρέχονται κανονικά έναντι αμοιβής, εφόσον δεν ρυθμίζονται από τις διατάξεις τις σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων και των κεφαλαίων της Συνθήκης. Είναι φανερό ότι δεν μπορεί να είναι σαφής ένας ορισμός ο οποίος διατυπώνεται κατ' αρνητικό τρόπο. Δείχνει απλώς ότι οι συγγραφείς της Συνθήκης ήθελαν να καλύψουν με τις διατάξεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων όλες τις οικονομικές δραστηριότητες.

Η δραστηριότητα πρέπει να είναι περιορισμένης διάρκειας, να ασκείται κανονικά έναντι αμοιβής και να συνεπάγεται το πέρας των συνόρων υπό οποιαδήποτε μορφή. Οι υπηρεσίες μπορεί να παρέχονται κατά προσωρινό τρόπο στη χώρα της παροχής, υπό τις ίδιες συνθήκες τις οποίες αυτή η χώρα επιβάλλει στους υπηκόους της (άρθρο 60, εδάφιο 3). Οι υπηρεσίες όμως, οι οποίες παρέχονται στα πλαίσια μιας επιχειρησιακής σύμβασης έξω από τη χώρα εγκατάστασης μπορεί να είναι μακράς διάρκειας. Η παροχή υπηρεσιών μπορεί μάλιστα να πάρει διαστάσεις τέτοιες που να απαιτούν την κτήση ακινήτων στη χώρα της παροχής της υπηρεσίας. Αλλά, για να μπορούμε να μιλάμε για παροχή υπηρεσιών, πρέπει ο παρέχων να παραμείνει εγκαταστημένος στη χώρα του και οι υπηρεσίες να περνούν τα σύνορα. Οι κανόνες της Συνθήκης καλύπτουν όμως επίσης και περιπτώσεις όπου ο αποδέκτης των υπηρεσιών είναι ο οποίος περνάει τα σύνορα, π.χ. σαν τουρίστας, καθώς και τις περιπτώσεις κατά τις οποίες τόσο ο παρέχων όσο και ο αποδέκτης των υπηρεσιών παραμένουν στη χώρα των και μόνον η παροχή των υπηρεσιών περνάει τα σύνορα, π.χ. μια γνωμοδότηση δι' αλληλογραφίας.

Βλέπουμε ότι η διάκριση μεταξύ ελεύθερης εγκατάστασης και ελευθερίας παροχής υπηρεσιών δεν είναι σαφής. Αυτό, όμως, δεν έχει πια πρακτική σημασία αφού μια απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην υπόθεση Van Binsbergen επιβεβαίωσε την άμεση εφαρμογή της απαγόρευσης διακρίσεων σχετικά με την παροχή υπηρεσιών, όπως είχε κάνει η απόφαση στην υπόθεση Reyners σχετικά με την εγκατάσταση. Δεν χρειάζονται λοιπόν ειδικές οδηγίες για την απελευθέρωση των υπηρεσιών.

Οι υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν σχεδόν 60% της προστιθέμενης αξίας της κοινοτικής οικονομίας και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων που πηγάζει από τις τράπεζες και τις ασφάλειες στις μεταφορές και τον τουρισμό περνώντας από την πληροφορική. Παίζουν λοιπόν έναν όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην οικονομία και στην απασχόληση και είναι ένα σημαντικό στοιχείο της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

Ιδιαίτερα σημαντικές, τόσο σαν τεράστια δυνητική αγορά όσο και για τις υπηρεσίες των σε άλλους οικονομικούς τομείς, είναι οι χρηματοοικονομικές δραστηριότητες – τράπεζες, ασφάλειες, χρηματιστήρια – οι οποίες ελέγχονται στενά από τις δημόσιες αρχές. Η Κοινότητα πρέπει να συμβιβάσει σ' αυτές τις περιπτώσεις δύο αντιφατικές ανάγκες, δηλαδή να εξασφαλίσει τη διατήρηση αυστηρών κριτηρίων ελέγχου και εξασφάλισης του κοινού, επιτρέποντας συγχρόνως στους χρηματοοικονομικούς κλάδους αρκετή ευελιξία ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις νέες και συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις της πελατείας των στο σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου. Η προσέγγιση που ακολουθείται, λοιπόν, συνιστάται στον περιορισμό της εναρμόνισης στα ουσιώδη στοιχεία της χρηματοοικονομικής ασφάλειας και της φερεγγυότητας και στην εφαρμογή, κατά τα άλλα, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης κατά την ίδια έννοια όπως και για τις ανταλλαγές εμπορευμάτων.

Σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, εάν μια χρηματοοικονομική υπηρεσία επιτρέπεται νόμιμα σε ένα κράτος μέλος, θα πρέπει να μπορεί να προσφερθεί στους χρήστες στα άλλα κράτη μέλη χωρίς να χρειάζεται να υπακούει σε όλες τις λεπτομέρειες της νομοθεσίας της χώρας υποδοχής, εκτός από εκείνες που αφορούν την προστασία των καταναλωτών. Ο έλεγχος θα εξασφαλίζεται από τις αρχές της χώρας στο έδαφος της οποίας είναι εγκαταστημένη η εταιρεία παροχής υπηρεσιών, ενώ οι αρχές της χώρας όπου προσφέρεται η υπηρεσία θα περιορίζονται στην εξασφάλιση του σεβασμού ορισμένων βασικών κανόνων ως προς την εμπορική συμπεριφορά. Αυτό το σύστημα θα εφαρμόζεται τόσο στους νέους κλάδους των υπηρεσιών, όπως είναι οι τεχνολογίες των πληροφοριών, το μάρκετινγκ και τα οπτικοακουστικά μέσα, όσο και στους

παραδοσιακούς κλάδους των μεταφορών, των ασφαλειών και των τραπεζών. Η εναρμόνιση των νομοθεσιών είναι επομένως απαραίτητη μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις για τη διευκόλυνση των ανταλλαγών υπηρεσιών.

1.10.1 ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Καθόσον αφορά τις τράπεζες, το Συμβούλιο, αφού κατήργησε τους περιορισμούς στην εγκατάσταση και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ως προς τις μη μισθωτές δραστηριότητες των τραπεζών και άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, είχε εκδώσει, στις 12 Δεκεμβρίου 1977, μια πρώτη οδηγία που στόχευε τον συντονισμό των διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος. Μια δεύτερη οδηγία σ' αυτόν τον τομέα, η οποία εκδόθηκε από το Συμβούλιο στις 15 Δεκεμβρίου 1989, επιτρέπει την αμοιβαία αναγνώριση των συστημάτων ελέγχου, δηλαδή την εφαρμογή της αρχής του ελέγχου ενός πιστωτικού ιδρύματος από το κράτος μέλος όπου βρίσκεται η έδρα του και την έκδοση μιας ενιαίας τραπεζικής έγκρισης, η οποία θα ισχύει σε όλη την Κοινότητα. Η ενιαία έγκριση επιτρέπει σε μια τράπεζα εγκαταστημένη σε ένα κράτος μέλος να ανοίγει, χωρίς άλλες διατυπώσεις, υποκαταστήματα ή να προσφέρει υπηρεσίες στα εταιρικά κράτη. Περιέχει επίσης διατάξεις σχετικά με την αμοιβαιότητα ως προς τη λειτουργία μέσα στην Κοινότητα θυγατρικών καταστημάτων τραπεζών τρίτων χωρών, απόδειξη του ότι η Κοινότητα δεν κτίζει ένα «φρούριο Ευρώπη», όπως την κατηγορήσαν ορισμένοι κύκλοι τρίτων χωρών.

Μια οδηγία του Συμβουλίου της 6^{ης} Απριλίου 1992 επιβάλλει την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση (consolidated). Προσδιορίζει το αντικείμενο της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση, τις μεθόδους ενοποίησης και τον καταμερισμό των ευθυνών μεταξύ κρατών μελών σχετικά με την εποπτεία των πολυεθνικών ομίλων, ιδίως των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων των οποίων η κύρια δραστηριότητα συνιστάται στην κατοχή συμμετοχών σε πιστωτικά ιδρύματα ή άλλους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Το αντικείμενο της εποπτείας είναι η φερεγγυότητα, η επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με τους κινδύνους της αγοράς και οι περιορισμοί όσον αφορά τους μεγάλους κινδύνους και την κατοχή μη χρηματοπιστωτικών συμμετοχών.

Μια άλλη οδηγία για την εποπτεία και τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων αποσκοπεί στην αποτροπή της υπερβολικής συγκέντρωσης αυτών των κινδύνων έτσι ώστε η αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων ενός πελάτη να μη θέτει σε κίνδυνο ένα τέτοιο ίδρυμα και να μην έχει επιπτώσεις στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Προβλέπει συγκεκριμένα τον περιορισμό των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων στο 40% των ίδιων κεφαλαίων για μια μεταβατική περίοδο, και στη συνέχεια στο 25%, την υποχρεωτική κοινοποίησή τους στις αρχές μόλις φτάσουν στο 10% των ίδιων κεφαλαίων και τον περιορισμό του συνολικού αθροίσματός τους στο 800% των ίδιων κεφαλαίων.

Άλλα βασικά στοιχεία του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος είναι: η οδηγία σχετικά με τη δημοσιότητα των λογιστικών εγγράφων των υποκαταστημάτων, που είναι εγκαταστημένα σε ένα κράτος μέλος των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα των εκτός του κράτους αυτού, η οδηγία σχετικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων, ο κοινοτικός ορισμός των οποίων είναι ένα απαραίτητο στοιχείο για την εναρμόνιση την οποία απαιτεί η αμοιβαία αναγνώριση αυτών των ιδρυμάτων και η οδηγία σχετικά με τον δείκτη φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία καθορίζει το ελάχιστο όριο αυτού του δείκτη καθώς και τον τρόπο υπολογισμού της αναλογίας, η οποία πρέπει να τηρείται μεταξύ, αφενός, των ιδίων κεφαλαίων και, αφετέρου, των στοιχείων του ενεργητικού που ενέχουν κίνδυνο και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

Αυτές οι οδηγίες συμπληρώνουν τον μηχανισμό που θεσπίστηκε ιδίως χάρη στη δεύτερη συντονιστική τραπεζική οδηγία περί εισαγωγής της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών βάσει της αναγνώρισης των αδειών λειτουργίας στη χώρα προέλευσης.

Ένα συναφές πεδίο, το οποίο έχει μεγάλο ενδιαφέρον κυρίως για τους ταξιδιώτες, είναι εκείνο της χρήσης στο σύνολο της Κοινότητας των καρτών πληρωμών με μαγνητικές πίστες και μακροϋπολογιστές. Αυτές οι κάρτες χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο στα κράτη μέλη για τον εφοδιασμό του κοινού σε ρευστό χρήμα στους αυτόματους διανομείς τραπεζογραμματίων ή την απευθείας πληρωμή προϊόντων ή υπηρεσιών με ηλεκτρονικό τρόπο από τα τερματικά των σημείων πώλησης ή και από την κατοικία. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς απαιτεί μια κοινοτική δράση που να εξασφαλίζει: τη διασύνδεση των δικτύων και το αμοιβαίο άνοιγμα των συστημάτων μαγνητικών καρτών την απελευθέρωση των ηλεκτρονικών πληρωμών από διοικητικούς περιορισμούς την

απαιτούμενη ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των διάφορων ενδιαφερομένων (βιομηχανιών, εταιριών υπηρεσιών, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καταναλωτών, εμπόρων). Εν αναμονή της διασύνδεσης των δικτύων, η Επιτροπή εξέδωσε συστάσεις: για έναν κώδικα καλής συμπεριφοράς σχετικά ιδίως με τις σχέσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εμπόρων, παρεχόντων υπηρεσιών και καταναλωτών για την προστασία των καταναλωτών στο πεδίο των νέων μέσων πληρωμών σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ τιτλοκατόχων και εκδοτών καρτών και για τη διαφάνεια των τραπεζικών όρων που ισχύουν στις διασυνοριακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Μετά από την τελευταία αυτή σύσταση, ο ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας θέσπισε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την ενημέρωση του καταναλωτή όσον αφορά τις εξ αποστάσεως πληρωμές. Πρόκειται στην πραγματικότητα περί ενός κώδικα ορθής συμπεριφοράς σ' αυτό το πεδίο.

1.10.2 ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ

Στον τομέα των ασφαλειών επίσης, το Συμβούλιο, αφού εξέδωσε, στις 24 Ιουλίου 1973, μια πρώτη οδηγία σχετικά με τον συντονισμό των νομοθετικών, ρυθμιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την πρόσβαση και την άσκηση της δραστηριότητας της πρωτασφάλισης άλλης από την ασφάλεια ζωής εξέδωσε μια δεύτερη οδηγία, η οποία τροποποίησε την πρώτη για να διευκολύνει την πραγματική άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Αυτή προβλέπει ένα πολύ φιλελεύθερο καθεστώς για την κάλυψη των μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών κινδύνων καθώς και για την ταυτόχρονη προστασία των μικρών καταναλωτών. Το 1987, το Συμβούλιο είχε ήδη εκδώσει δύο οδηγίες οι οποίες συμπλήρωναν και διευκρίνιζαν τις διατάξεις της πρώτης οδηγίας συντονισμού σχετικά, αφενός, με την ασφάλιση της νομικής προστασίας.

Μια τρίτη οδηγία συντονισμού στον τομέα της πρωτασφάλισης άλλης από την ασφάλεια ζωής ιδρύει ένα ενιαίο σύστημα αδειών λειτουργίας που επιτρέπει σε μια επιχείρηση, η οποία έχει την έδρα της σε ένα κράτος μέλος της Κοινότητας να ανοίγει υποκαταστήματα ή να παρέχει υπηρεσίες στα άλλα κράτη μέλη χωρίς να υπόκειται στις διαδικασίες χορήγησης άδειας λειτουργίας που ισχύουν σ' αυτά. Αυτό το σύστημα αφενός επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία των

ασφαλιστικών προϊόντων μέσα στην Κοινότητα και αφετέρου, επιτρέπει σε κάθε ασφαλιζόμενο μέσα στην Κοινότητα να μπορεί να απευθύνεται σε οποιαδήποτε ασφαλιστική εταιρεία που παρέχει την κάλυψη που ταιριάζει στις ανάγκες του. Μια Επιτροπή Ασφαλίσεων επικουρεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις εκτελεστικές εξουσίες που της έχει εκχωρήσει το Συμβούλιο στον τομέα των ασφαλειών. Καθόσον αφορά την ασφάλιση της αστικής ευθύνης αυτοκινήτου, το Συμβούλιο είχε εκδώσει, στις 24 Απριλίου 1972, μίαν οδηγία σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν την ασφάλιση της αστικής ευθύνης προκύπτουσας από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων οχημάτων και τον έλεγχο της υποχρέωσης ασφάλισης αυτής της ευθύνης. Αυτή η οδηγία είχε, μεταξύ άλλων, καταργήσει τον έλεγχο στα σύνορα των κρατών μελών της «πράσινης κάρτας» της αποδεικνύουσας αυτήν την ασφάλιση. Αυτή η πρώτη οδηγία, η οποία είχε τροποποιηθεί το 1984, συμπληρώθηκε το 1990 έτσι ώστε να παρέχεται εγγύηση επαρκούς προστασίας για τα θύματα οδικών ατυχημάτων, και αυτό ανεξαρτήτως του κράτους μέλους στο οποίο συνέβη το ατύχημα. Η τρίτη οδηγία για την ασφάλιση αστικής ευθύνης αυτοκινήτου, που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο στις 14 Μαΐου 1990, έχει ως στόχο τη βελτίωση της προστασίας των θυμάτων οδικών ατυχημάτων καθώς και των ασφαλιζόμενων. Επιβάλλει την υποχρεωτική κάλυψη όλων των επιβατών του οχήματος, ακόμη και στην περίπτωση που ο επιβάτης είναι ο ιδιοκτήτης, ο κάτοχος του αυτοκινήτου ή ο ίδιος ο ασφαλιζόμενος. Τα κράτη μέλη απαλλάσσουν στο εξής από κάθε έλεγχο της ασφάλισης αστικής ευθύνης τα οχήματα τα οποία σταθμεύουν συνήθως στην επικράτεια κράτους μέλους ή σε ορισμένες τρίτες χώρες. Σχετικά με τη πρωτασφάλιση ζωής, μια πρώτη οδηγία του Συμβουλίου, της 5^{ης} Μαρτίου 1979, στόχευε τον συντονισμό των διατάξεων των κρατών μελών ως προς την άσκηση αυτής της δραστηριότητας. Η δεύτερη οδηγία σ' αυτό το πεδίο, η οποία υιοθετήθηκε 8 Νοεμβρίου 1990, στοχεύει να διευκολύνει την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στον τομέα της ασφάλειας ζωής, παρέχοντας στους ασφαλισμένους τη δυνατότητα επιλογής οποιουδήποτε τύπου σύμβασης προσφέρεται στην Κοινότητα. Προβλέπει ένα καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών των ασφαλιστικών μεσαζόντων εξασφαλίζοντας την ανεξαρτησία τους σε όλα τα κράτη μέλη και διευρύνοντας το πεδίο της κοινοτικής ρύθμισης στις ασφάλισεις ομάδων. Για να αποφεύγονται διαστροφές του ανταγωνισμού, το φορολογικό καθεστώς γι' αυτές τις συμβάσεις είναι εκείνο του κράτους μέλους του ασφαλιζόμενου. Η τρίτη οδηγία συντονισμού των διατάξεων σχετικά με την πρωτασφάλιση ζωής

συμπληρώνει τις δύο προηγούμενες συντονίζοντας τους ουσιώδεις κανόνες συνετής εποπτείας και οικονομικού ελέγχου και προβλέποντας τη χορήγηση ενιαίας άδειας, που ισχύει σε όλη την Κοινότητα, καθώς και τον έλεγχο του συνόλου των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης από το κράτος μέλος καταγωγής.

Ως προς τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, μια οδηγία του Συμβουλίου εναρμονίζει τους κανόνες και επιβάλλει μεγαλύτερη διαφάνεια των ετήσιων και ενοποιημένων λογαριασμών τους. Για να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων του ασφαλιστικού τομέα, ένας κανονισμός του Συμβουλίου της 31^{ης} Μαΐου 1991, προβλέπει τη δυνατότητα για την Επιτροπή να εξαιρέσει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, από την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών, αποφάσεων ή εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα των ασφαλειών. Πρόκειται ιδίως για συμπράξεις που αφορούν τον καθορισμό παραδειγματικών όρων ασφάλισης, την κάλυψη από κοινού ορισμένων κατηγοριών κινδύνων, τον διακανονισμό των ζημιών, τον έλεγχο και την αποδοχή εξοπλισμών ασφάλειας, τα μητρώα επαυξημένων κινδύνων και τα σχετικά συστήματα πληροφόρησης. Η Επιτροπή καθορίζει τους όρους που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να ισχύει αυτόματα η εξαίρεση για τις συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές στον τομέα των ασφαλίσεων.

1.10.3 ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ

Το κοινοτικό δίκαιο σχετικά με τα χρηματιστήρια και άλλα ιδρύματα κινητών αξιών αποσκοπεί στο να διευρύνει το φάσμα των επενδύσεων σε κοινοτικό επίπεδο, προστατεύοντας συγχρόνως τους επενδυτές. Μια οδηγία του Συμβουλίου της 5^{ης} Μαρτίου 1979 απέβλεπε στον συντονισμό των προϋποθέσεων εισαγωγής κινητών αξιών στον επίσημο πίνακα ενός χρηματιστηρίου αξιών. Μια οδηγία της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1982 προσδιόριζε τις περιοδικές πληροφορίες που πρέπει να δημοσιεύσουν οι εταιρείες των οποίων οι αξίες είναι εισηγμένες στον επίσημο πίνακα ενός χρηματιστηρίου αξιών και μια οδηγία της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1988 καθόριζε τις πληροφορίες που πρέπει να δημοσιεύονται κατά την απόκτηση ή την παραχώρηση μιας σημαντικής συμμετοχής σε μια εταιρεία οι τίτλοι της οποίας είναι εισηγμένοι στο χρηματιστήριο.

Στις 17 Μαρτίου 1980, το Συμβούλιο είχε εκδώσει μίαν οδηγία η οποία επιδίωκε τον συντονισμό των όρων κατάρτισης, ελέγχου και δημοσίευσης του ενημερωτικού δελτίου που πρέπει να εκδίδεται για την εισαγωγή κινητών αξιών στον επίσημο πίνακα ενός χρηματιστηρίου αξιών. Στις 22 Ιουνίου 1987 τροποποίησε αυτήν την οδηγία για να προβλέψει την αμοιβαία αναγνώριση του ενημερωτικού δελτίου όταν η εισαγωγή κινητών αξιών ζητάται ταυτόχρονα ή σε σύντομο χρονικό διάστημα σε τουλάχιστον δύο κράτη μέλη. Στις 17 Απριλίου 1989 συμπλήρωσε την οδηγία του Μαρτίου 1980 επισπεύδοντας την έκδοση του ενημερωτικού δελτίου στη στιγμή κατά την οποία οι τίτλοι προσφέρονται για την πρώτη φορά στο κοινό. Αυτή η οδηγία αποβλέπει, αφενός, στο να προστατεύσει τον επενδυτή μέσω μιας αρκετής και πλήρους πληροφόρησης επί των κινητών αξιών που να του επιτρέπει να εκτιμήσει τους ενδεχόμενους κινδύνους και, αφετέρου, να ενθαρρύνει τις επενδύσεις. Η οδηγία προβλέπει πάντως ορισμένες διευκολύνσεις για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθώς και την εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της ορισμένων κατηγοριών αξιών λόγω της φύσης των ή του όγκου των.

Δύο οδηγίες που θέσπισε το Συμβούλιο το 1993 οργανώνουν τη θέση σε λειτουργία της εσωτερικής αγοράς κινητών αξιών από την 1^η Ιανουαρίου του 1996. Χάρη στην πρώτη απ' αυτές τις οδηγίες οι επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών είναι ελεύθερες αλλά εποπτεύονται σε όλον το χρηματοοικονομικό χώρο της Κοινότητας. Μία επιχείρηση επενδύσεων ενός κράτους μέλους μπορεί να ασκεί τις δραστηριότητες της στο σύνολο της Κοινότητας με βάση μια ενιαία άδεια (καλούμενη «Ευρωπαϊκό διαβατήριο») που χορηγείται από το κράτος μέλος καταγωγής. Για το σκοπό αυτό, εναρμονίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης της άδειας καθώς και οι όροι άσκησης της αρμοδιότητας. Η προληπτική εποπτεία, βασισμένη σε κοινούς κανόνες, ασκείται από τις ελεγκτικές αρχές του κράτους μέλους καταγωγής αλλά σε συνεργασία με τις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής. Οι επενδυτικές επιχειρήσεις έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε όλες τις επίσημες αγορές της Κοινότητας. Ελάχιστοι κανόνες διαφάνειας πρέπει να τηρούνται στις επίσημες αγορές προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία των επενδυτών.

Οι επιχειρήσεις επενδύσεων πρέπει να διαθέτουν επαρκείς ίδιους πόρους προκειμένου να διασφαλίζεται η σταθερότητα της αγοράς, να παρέχονται εγγυήσεις ίσης προστασίας σε όλους τους επενδυτές μέσα στην Κοινότητα έναντι των πτωχεύσεων αυτών των εταιρειών και να εξασφαλίζεται ισότητα όρων ανταγωνισμού μεταξύ τραπεζών, για τις οποίες ισχύουν ειδικές διατάξεις προληπτικής εποπτείας, και επενδυτικών εταιρειών στην αγορά κινητών αξιών. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, η άλλη οδηγία του 1993 επιβάλλει στις εταιρείες

επενδύσεων κατώτερα όρια για το αρχικό τους κεφάλαιο και καθορίζει τα ίδια κεφάλαια που πρέπει να κατέχουν διαρκώς για να καλύπτουν τους κινδύνους θέσης, τους κινδύνους διακανονισμού, τους συναλλαγματικούς κινδύνους και τους κινδύνους επιτοκίου.

Ένα κεντρικό στοιχείο της εσωτερικής αγοράς κινητών αξιών είναι η οδηγία του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1985 σχετικά με τους οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ) . Συντονίζει τους κανόνες που ρυθμίζουν τους οργανισμούς που είναι εγκατεστημένοι στα κράτη μέλη με στόχους, αφενός, να προσεγγίσει σε κοινοτική κλίμακα τις συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των ΟΣΕΚΑ και, αφετέρου, να επιτύχει μίαν αρκετή και ομοιόμορφη προστασία των μετεχόντων σε τέτοιους οργανισμούς. Για να είναι εφικτός αυτός ο συντονισμός το Συμβούλιο κατήργησε συγχρόνως τους περιορισμούς ανταλλαγών στην ελεύθερη κυκλοφορία μεριδίων των ΟΣΕΚΑ. Στις 22 Μαρτίου 1988 το Συμβούλιο τροποποίησε την οδηγία της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1985 καθώςσον αφορά την πολιτική επενδύσεων ορισμένων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες.

Για να καταπολεμήσει η δόλια χρησιμοποίηση εμπιστευτικών πληροφοριών σε θέματα χρηματιστηριακής αγοράς τις οποίες κατέχουν ορισμένα άτομα και οι οποίες μπορούν να τους επιτρέψουν να πραγματοποιήσουν σημαντικά κέρδη εις βάρος άλλων επενδυτών, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 13 Νοεμβρίου 1989, μίαν οδηγία για τον συντονισμό των νομοθετικών διατάξεων όσον αφορά τις πράξεις των κατόχων εμπιστευτικών πληροφοριών. Καταπολεμώντας αυτές τις πράξεις, η οδηγία στοχεύει την καλή λειτουργία των αγορών κινητών αξιών μέσα στην Κοινότητα. Η προσάρτηση πρωτοκόλλου στη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις χρηματοοικονομικές πράξεις κατόχων εμπιστευτικών πληροφοριών για να εξασφαλιστεί η προτεραιότητα του κοινοτικού καθεστώτος μέσα στην Κοινότητα, κατέστησε δυνατή την υπογραφή αυτής της σύμβασης από τα κράτη μέλη.

1.10.4 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

Οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας είναι «αγοραίες» και «μη αγοραίες» υπηρεσίες, τις οποίες τα κράτη μέλη θεωρούν ότι είναι απαραίτητες για το γενικό συμφέρον και τις υποβάλλουν σε υποχρεώσεις κοινής ωφέλειας. Το άρθρο 86 της Συνθήκης της Ε.Κ. ορίζει ότι οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με την διαχείριση

(αγοραίων) υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος , υπόκεινται στους κανόνες της Συνθήκης , ιδίως στους κανόνες ανταγωνισμού , κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί στους τομείς των τηλεπικοινωνιών , των μεταφορών , των ταχυδρομείων , της ηλεκτρικής ενέργειας , του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Η έννοια της «καθολικής υπηρεσίας» την οποία αναπτύσσουν οι κοινοτικοί θεσμοί βασίζεται στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος τις οποίες πρέπει να ικανοποιούν οι φορείς αυτών των υπηρεσιών , έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ότι όλοι οι πολίτες έχουν πρόσβαση σε ορισμένες βασικές υπηρεσίες σε προσιτές τιμές .

Το άρθρο 16 της Συνθήκης της ΕΚ , το οποίο προέκυψε από την αναθεώρηση του Άμστερνταμ , ορίζει ότι , υπό την επιφύλαξη των άρθρων 73 ,86 και 87 της Συνθήκης της ΕΚ , και ενόψει της θέσης που κατέχουν οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος στα πλαίσια των κοινών αξιών της Ένωσης καθώς και της συμβολής τους στην προώθηση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής , η Κοινότητα και τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν έτσι ώστε οι υπηρεσίες αυτές να λειτουργούν βάσει αρχών και προϋποθέσεων οι οποίες να επιτρέπουν την εκπλήρωση του σκοπού τους. Ένα πρωτόκολλο που προσαρτήθηκε στην Συνθήκη της ΕΚ στο Άμστερνταμ δηλώνει ότι το σύστημα δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στα κράτη μέλη είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις δημοκρατικές , κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες κάθε κοινωνίας , καθώς και με την ανάγκη να διασφαλίζεται η πολυφωνία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Επομένως οι διατάξεις της Συνθήκης δεν αντίκεινται στη χρηματοδότηση από τα κράτη μέλη της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσία , εφόσον η χρηματοδότηση αυτή δεν επηρεάζει τους όρους του εμπορίου και του ανταγωνισμού μέσα στην Κοινότητα.

Οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας είναι βασικό στοιχείο της ενιαίας αγοράς και της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης. Όμως , αντιμετωπίζουν σημαντικές μεταβολές από την άποψη της οικονομίας , της τεχνολογίας ή των απαιτήσεων των καταναλωτών. Για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτές , η δράση της Κοινότητας αποβλέπει στον εκσυγχρονισμό αυτών των υπηρεσιών , ώστε να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους και να συνεχίσουν να καλύπτουν βασικές ανάγκες. Βασισόμενη στο άρθρο 86 της Συνθήκης της ΕΚ , η δράση της Κοινότητας λαμβάνει υπόψη την αρχή της επικουρικότητας και εξασφαλίζει ισορροπία μεταξύ των αναγκών της αγοράς και του δημόσιου συμφέροντος υπό τη μορφή της καθολικής υπηρεσίας ή των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας. Η Επιτροπή σκοπεύει να προωθήσει μια ευρωπαϊκή πολιτική υπηρεσιών

κοινής ωφέλειας με βάση τρεις άξονες : α) αξιοποίηση των ενεργειών που αναλαμβάνονται για την ενιαία αγορά και την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα , β) ενίσχυση του συντονισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο κλάδων που παρουσιάζουν διακρατική διάσταση και γ) κινητοποίηση των κοινοτικών μέσων υπέρ των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.

Μια οδηγία ως προς τους κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών της Κοινότητας και ως προς την βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών θεσπίζει ένα κοινοτικό πλαίσιο για αυτές τις υπηρεσίες. Ορίζει ιδιαίτερα την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία η οποία πρέπει να είναι εγγυημένη στο σύνολο της Ένωσης , καθορίζει τα όρια του ταχυδρομικού μονοπωλίου και προβλέπει ένα χρονοδιάγραμμα για το ελεγχόμενο άνοιγμα της ταχυδρομικής αγοράς στον ανταγωνισμό. Για να εξασφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα των εθνικών φορέων της καθολικής υπηρεσίας , η προτεινόμενη οδηγία ορίζει εναρμονισμένα κριτήρια για τις υπηρεσίες που θα παρέχουν μόνο φορείς καθολικής υπηρεσίας.

1.12 ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων είναι ένα άλλο βασικό τμήμα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Πράγματι η απελευθέρωση των πληρωμών μέσα στην Κοινότητα είναι ένα απαραίτητο συμπλήρωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Γι' αυτό τα κράτη μέλη οφείλουν να επιτρέπουν να γίνονται αυτές οι πληρωμές στο νόμισμα του κράτους μέλους όπου είναι εγκαταστημένος ο ένας εκ των δύο αντισυμβαλλομένων. Οι κανόνες σχετικά με τις μεταβιβάσεις κεφαλαίων και πληρωμών είναι αντικείμενο λεπτομερειακών διατάξεων στα άρθρα 67, 73, 106 και 221 καθώς και στο τρίτο παράρτημα της Συνθήκης ΕΚ.

Η αρχή της ελεύθερης διακίνησης των κεφαλαίων τίθεται στο άρθρο 67 της Συνθήκης, αλλά κατά πιο περιορισμένο τρόπο απ' ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των προσώπων: «κατά το μέτρο που είναι αναγκαίο για την καλή λειτουργία της κοινής αγοράς». Η διατύπωση αυτή οφείλεται στο ότι οι διακινήσεις κεφαλαίων υπεισέρχονται κατά διαφόρους τρόπους στη λειτουργία της οικονομίας σαν συντελεστής της παραγωγής και η ελεύθερη διακίνηση είναι επιθυμητή, όχι μόνον για τη βελτίωση του κοινοτικού παραγωγικού μηχανισμού, αλλά επίσης και σαν στοιχείο το οποίο

μπορεί να επηρεάσει τη γενική ισορροπία της οικονομίας. Η μεταχείριση των διακινήσεων κεφαλαίων δεν μπορεί επομένως να είναι άσχετη από τη γενική συγκυριακή πολιτική. Άλλα η δυνατότητα διαφορετικής μεταχείρισης των διακινήσεων κεφαλαίων από και προς τρίτα κράτη επηρεάζει την ενδοκοινοτική οργάνωση της διακίνησης κεφαλαίων.

Οι πρώτοι κανόνες της οργάνωσης αυτής θεσπίστηκαν με τρεις οδηγίες του Συμβουλίου: μιας πρώτης οδηγίας της 21^{ης} Ιουλίου 1960, μιας δεύτερης της 31^{ης} Μαρτίου 1963 και μιας τρίτης της 30^{ης} Ιουλίου 1963. Με αυτές τις οδηγίες το κοινοτικό δίκαιο εξασφαλίζει στους πολίτες των κρατών μελών το δικαίωμα να προβαίνουν σε πληρωμές σε όλη την Κοινότητα σχετιζόμενες με τις παροχές υπηρεσιών και την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Το ίδιο ισχύει κατά μεγάλο μέρος για τις διακινήσεις κεφαλαίων τις σχετιζόμενες με την ελευθερία εγκατάστασης (άμεσες επενδύσεις, κινήσεις κεφαλαίων προσωπικού χαρακτήρα και κινήσεις σχετιζόμενες με τις ανταλλαγές εμπορευμάτων). Αντίθετα οι εκδόσεις τίτλων στις χρηματαγορές και οι βραχυπρόθεσμες διακινήσεις κεφαλαίων μεταξύ τραπεζών «απελευθερώθηκαν» με τόσους όρους ώστε να μην μπορεί να γίνει λόγος για πραγματική απελευθέρωση.

Τα διεθνή νομισματικά προβλήματα, τα οποία χαρακτήρισαν το τέλος της δεκαετίας '60 και τις αρχές της δεκαετίας '70, ανάγκασαν πολλά κράτη μέλη να ανατρέψουν τη διαδικασία απελευθέρωσης των διακινήσεων κεφαλαίων, παίρνοντας διάφορα προστατευτικά μέτρα. Χρησιμοποίησαν γι' αυτό το σκοπό την δυνατότητα, που προβλέπει το άρθρο 108 της Συνθήκης ΕΚ, περιορισμού της ελεύθερης διακίνησης των κεφαλαίων σε περιπτώσεις σοβαρών δυσχερειών του ισολογισμού πληρωμών. Μόνον μετά την επάνοδο της νομισματικής ηρεμίας και μιας μεγαλύτερης σύγκλισης των οικονομικών πολιτικών, αποτέλεσμα κυρίως του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, μπόρεσε η Επιτροπή να πάρει νέες πρωτοβουλίες για την προώθηση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού χώρου, απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Έτσι, μετά πρότασης της επιτροπής, το Συμβούλιο εξέδωσε, στις 17 Νοεμβρίου 1986, μian οδηγία τροποποιούσα την πρώτη οδηγία της 11^{ης} Μαΐου 1960 και αποσκοπούσα στην διεύρυνσή της απελευθέρωσης των διακινήσεων κεφαλαίων. Η διεύρυνση καλύπτει τρεις κατηγορίες πράξεων: τις μακροπρόθεσμες πιστώσεις που συνδέονται με εμπορικές δραστηριότητες την απόκτηση τίτλων μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο (μετοχών, ομολογιών ή μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων) και την εισαγωγή στην κεφαλαιαγορά ενός κράτους μέλους τίτλων (μετοχών και ομολογιών)

μιας επιχείρησης ενός άλλου κράτους μέλους ή μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ), οι οποίοι υπάγονται στις κοινοτικές διατάξεις συντονισμού, τις οποίες προβλέπει η οδηγία του Συμβουλίου της 20¹⁶ Δεκεμβρίου 1985, περί της οποίας έγινε λόγος στο τμήμα για τα χρηματιστήρια.

Κατόπιν το Συμβούλιο υιοθέτησε, στις 24 Ιουνίου 1988, δύο κείμενα πολύ σημαντικά για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού χώρου: έναν κανονισμό ο οποίος θεσπίζει έναν ενιαίο μηχανισμό μεσοπρόθεσμης χρηματοοικονομικής υποστήριξης των ισοζυγίων πληρωμών των κρατών μελών, περί του οποίου γίνεται λόγος στο κεφάλαιο για την οικονομική και νομισματική ένωση και μια οδηγία περί πλήρους απελευθέρωσης των κινήσεων κεφαλαίων. Σύμφωνα μ' αυτήν, όλοι οι περιορισμοί στις διακινήσεις κεφαλαίων μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων κατοκούντων στα κράτη μέλη καταργήθηκαν από την 1^η Ιουλίου 1990 (καθόσον αφορά την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ελλάδα και την Ιρλανδία θα καταργηθούν την 1^η Ιανουαρίου 1993), Ειδικότερα απελευθερώθηκαν οι πράξεις με νομισματικό χαρακτήρα (τα δάνεια και οι χρηματοδοτικές πιστώσεις, οι πράξεις σε τρέχοντες λογαριασμούς και σε λογαριασμούς καταθέσεων και οι πράξεις σε τίτλους και άλλα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία κανονικά γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης στη νομισματική αγορά). Μια ειδική ρήτρα διαφύλαξης επιτρέπει σ' ένα κράτος μέλος να επαναφέρει, για μια περίοδο το πολύ έξι μηνών, περιορισμούς στις βραχυπρόθεσμες διακινήσεις κεφαλαίων, σε περίπτωση διαταράξεων της νομισματικής του πολιτικής. Αυτά τα μέτρα πρέπει να εγκρίνονται από την Επιτροπή, αλλά το κράτος μέλος μπορεί, σε περίπτωση ανάγκης, να τα υιοθετήσει μόνο του, οπότε η Επιτροπή τα εγκρίνει εκ των υστέρων.

Η οδηγία περιέχει ορισμένες διατάξεις ως προς τις σχέσεις με τρίτα κράτη στο πεδίο των διακινήσεων κεφαλαίων. Προβλέπει την αρχή της απελευθέρωσης «έναντι πάντων». Τα κράτη μέλη οφείλουν να επιδιώκουν να επιτύχουν με τα τρίτα κράτη τον ίδιο βαθμό απελευθέρωσης που εφαρμόζουν μέσα στην Κοινότητα. Αυτή η γενική διάταξη, όμως, δεν υπερισχύει ειδικών διατάξεων που ισχύουν σε συναφή πεδία (δικαίωμα εγκατάστασης, παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και εισδοχή ξένων τίτλων στις εθνικές κεφαλαιαγορές) και οι οποίες απαιτούν την αμοιβαιότητα για την απελευθέρωση. Σε έκθεση της 15¹⁶ Ιουλίου 1992 σχετικά με αυτό το θέμα, η Επιτροπή σημειώνει τις μεγάλες διαφορές των καθεστώτων που ισχύουν στις τρίτες χώρες ως προς τους κοινοτικούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και τονίζει την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης αυτής μέσω διαπραγματεύσεων μάλλον παρά μέτρων

που έχουν σαν αποτέλεσμα το να περιορίσουν ή να αναστείλουν την πρόσβαση στην κοινοτική αγορά.

Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα μιας συντονισμένης δράσης της Κοινότητας έναντι εξωτερικών νομισματικών ή χρηματοοικονομικών διαταράξεων. Ο συντονισμός γίνεται στους κόλπους της νομισματικής επιτροπής και της επιτροπής των διοικητών των κεντρικών τραπεζών με πρωτοβουλία της Επιτροπής ή ενός κράτους μέλους. Αναφέρεται σε οποιοδήποτε μέτρο το οποίο μπορεί να υιοθετηθεί για την αντιμετώπιση των δυσχερειών. Τέτοια μέτρα είναι καταρχήν συντονισμένες ενέργειες νομισματικής πολιτικής, αλλά, αν αυτές αποδειχθούν ανεπαρκείς, δεν αποκλείεται η δυνατότητα μιας συντονισμένης ρύθμισης των βραχυπρόθεσμων διακινήσεων από και προς τρίτα κράτη. Η οδηγία του 1988 περιέχει, τέλος, ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα σχετικά με συναφείς διατάξεις που μπορεί να κριθούν αναγκαίες για την καταπολέμηση των κινδύνων διαστροφών του ανταγωνισμού, φοροδιαφυγής και φορολογικής απάτης, οι οποίοι μπορεί να ακολουθήσουν την πλήρη απελευθέρωση των διακινήσεων των κεφαλαίων λόγω της διαφοράς των εθνικών καθεστώτων στα πεδία της φορολογίας και τη αποταμίευσης.

Αυτή η οδηγία χρησίμευε σαν καταλύτης στις ενέργειες σε άλλα πεδία της κοινοτικής οικοδόμησης, την οικονομική και νομισματική ένωση και την ελεύθερη παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης του Ιουνίου 1989, το πρώτο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης άρχισε την 1^η Ιουλίου 1990, δηλαδή την ίδια μέρα που τέθηκε σε ισχύ η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων στην Κοινότητα. Η ίδια οδηγία έδωσε επίσης νέα ώθηση στη χρηματοοικονομική ολοκλήρωση της Κοινότητας και, όπως το είδαμε παραπάνω, σημαντικά μέτρα λήφθηκαν στους τομείς των τραπεζών, των ασφαλειών και των κινητών αξιών.

Βάσει των οδηγιών για την απελευθέρωση των διακινήσεων κεφαλαίων και των υπηρεσιών των τραπεζών, των ασφαλειών και των χρηματιστηρίων, έχει πλέον απελευθερωθεί πλήρως η χρηματαγορά της Κοινότητας. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και οι ιδιώτες έχουν πρόσβαση σε όλη την κλίμακα των διαθέσιμων στα κράτη μέλη επιλογών σε τραπεζικές υπηρεσίες, ενυπόθηκα δάνεια, τίτλους και ασφάλειες. Μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα την προσφερόμενη υπηρεσία, η οποία ανταποκρίνεται καλύτερα στις ειδικές ανάγκες και απαιτήσεις τόσο του ιδιωτικού τους βίου όσο και των επαγγελματικών δραστηριοτήτων τους μέσα στην ενιαία αγορά. Η Επιτροπή επιδιώκει τώρα να εντοπίσει και να εξαλείψει τους έμμεσους φραγμούς της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων οι οποίοι

συχνά οφείλονται στην ευνοϊκότερη μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους εθνικούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Δεν πρέπει, όμως, να επιτραπεί η χρησιμοποίηση του μεγάλου κοινοτικού χρηματοοικονομικού χώρου για την λεύκανση κεφαλαίων προερχόμενων από παράνομες δραστηριότητες. Αυτό επιδιώκει να αποτρέψει μια οδηγία του Συμβουλίου της 10^{ης} Ιουνίου 1991 εφαρμοζόμενη στα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς περιλαμβανομένων των ασφαλειών ζωής. Σύμφωνα μ' αυτή την οδηγία τα κράτη μέλη πρέπει να πάρουν σειρά μέτρων για τον προσδιορισμό των πελατών και των εχόντων οικονομικά δικαιώματα, τη διατήρηση των δικαιολογητικών και των καταχωρήσεων των συναλλαγών, την κοινοποίηση στις αρμόδιες αρχές των ενεργειών που είναι ύποπτες για λεύκανση και την υποχρέωση των πιστωτικών και χρηματοοικονομικών οργανισμών να οργανώνουν προγράμματα εκπαίδευσης για τους υπαλλήλους των και εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου. Τα κράτη μέλη, εξάλλου, πρέπει να πάρουν τα αρμόζοντα μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή αυτών των διατάξεων, ιδίως δια του καθορισμού των επιβαλλομένων ποινών. Μια επιτροπή συνδέσμου έχει σαν αποστολή να συμβάλλει στην εναρμονισμένη εφαρμογή των εθνικών μέτρων μέσω τακτικών διαβουλεύσεων μεταξύ των εκπροσώπων των κρατών μελών της Επιτροπής.

1.13 ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Η ολοκλήρωση των εθνικών αγορών μέσω της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς θα αποδώσει όλα τα οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματά της μόνον όταν οι φορείς θα έχουν στην διάθεσή τους διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφοράς, τηλεπικοινωνίας και ενέργειας που θα αξιοποιούν τα υφιστάμενα νομικά μέσα που έχουν θεσπιστεί για την λειτουργία αυτής της αγοράς. Προκειμένου να επιτρέψει στους πολίτες, τους οικονομικούς φορείς καθώς και στους οργανισμούς τοπικής και περιφερειακής διοίκησης να επωφελούνται πλήρως από την λειτουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, η Κοινότητα αποσκοπεί στην προώθηση της διασύνδεσης και της λειτουργικότητας των εθνικών δικτύων καθώς και της πρόσβασης στα δίκτυα αυτά. Λαμβάνει, ειδικότερα, υπόψη την ανάγκη να συνδεθούν οι νησιωτικές, οι μεσόγειες και οι περιφερειακές περιοχές με τις κεντρικές περιοχές της Κοινότητας .

Μια δήλωση ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος επιδιώκει να επιτρέψει την κινητοποίηση της ιδιωτικής χρηματοδότησης έργων που εγγράφονται στο κοινοτικό πρόγραμμα των διευρωπαϊκών δικτύων. Σε ανακοίνωση της 12^{ης} Μαρτίου 1993, η Επιτροπή προτείνει μέτρα που στοχεύουν στο να δοθεί η δυνατότητα στις εθνικές δημόσιες διοικήσεις και στα κοινοτικά όργανα να επεξεργάζονται και να ανταλλάσσουν τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την υλοποίηση έργων κοινού ενδιαφέροντος. Η πιο σαφής έκφραση του κοινού ενδιαφέροντος είναι η δημοσιοποίηση των σχεδίων επενδύσεων που προορίζονται να υλοποιήσουν τα διευρωπαϊκά δίκτυα. Αυτή η υλοποίηση μπορεί και πρέπει να κινητοποιήσει τις επιχειρήσεις του τομέα, τις επιχειρήσεις διαχείρισης των δικτύων και τις επιχειρήσεις προμήθειας υλικών και μηχανημάτων σε όλα τα κράτη μέλη. Γι' αυτό τα διευρωπαϊκά δίκτυα αποτελούν σημαντικό στοιχείο της πρωτοβουλίας για την οικονομική ανάκαμψη της Κοινότητας που καθόρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου το Δεκέμβριο του 1992.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Κ. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ως βασικό κριτήριο για την κατάταξη των διαφόρων μορφών αγοράς λαμβάνεται η δυνατότητα των επιμέρους αγοραστών ή πωλητών να επηρεάσουν την αγοραία τιμή των αγαθών. Η δυνατότητα αυτή εξαρτάται από τον αριθμό των αγοραστών και πωλητών στην αγορά, καθώς και από το βαθμό ομοιογένειας του προϊόντος.

Ο αριθμός των αγοραστών και πωλητών καθορίζει την έκταση στην οποία καθένας από αυτούς μπορεί να αντιδράσει στις ενέργειες των ανταγωνιστών του και προσδιορίζει την πιθανότητα συντονισμού των ενεργειών των διαφόρων αγοραστών ή πωλητών για τον καθορισμό ενιαίας πολιτικής αναφορικά με τις τιμές και τις ποσότητες που αγοράζονται ή προσφέρονται στην αγορά.

Αν, για παράδειγμα, ο αριθμός των πωλητών ενός αγαθού είναι εξαιρετικά μεγάλος, οι ενέργειες κάθε πωλητή μεμονωμένα δεν θα έχουν καμία επίδραση στη διαμόρφωση της τιμής του αγαθού ή στις πωλήσεις των ανταγωνιστών, δεδομένου ότι κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες η ποσότητα που διατίθεται για πώληση από ένα πωλητή είναι ασήμαντη συγκρινόμενη σε μέγεθος με τη συνολική ποσότητα που προσφέρεται. Ακόμη, ο μεγάλος αριθμός των πωλητών καθιστά αδύνατη τη συνεννόηση και την άσκηση κοινής πολιτικής για τον επηρεασμό της αγοράς ανάλογα με τα συμφέροντα των πωλητών.

Ο βαθμός ομοιογένειας του προϊόντος είναι επίσης αποφασιστικής σημασίας για τον επηρεασμό της αγοραίας τιμής ενός αγαθού. Η διαφοροποίηση του προϊόντος παρέχει στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις κάποιον βαθμό ανεξαρτησίας κατά την λήψη των αποφάσεών τους, γεγονός το οποίο αυξάνει τη δυνατότητα ελέγχου στη τιμή του προϊόντος.

Δεδομένου ότι ο αριθμός των αγοραστών και πωλητών και ο βαθμός ομοιογένειας του προϊόντος διαφέρουν κατά περίπτωση, ο αριθμός των δυνατών μορφών αγοράς στη σύγχρονη οικονομία είναι ιδιαίτερα μεγάλος. Παρ' όλα αυτά, θα διακρίνουμε το σύνολο των δυνατών μορφών αγορών σε δυο βασικές κατηγορίες, από τις οποίες η πρώτη περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες είναι αδύνατο για τους επι-

μέρους αγοραστές ή πωλητές να επηρεάσουν την αγοραία τιμή των αγαθών , και η δεύτερη περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις όπου υπάρχει δυνατότητα επηρεασμού της τιμής από τους αγοραστές ή τους πωλητές μέσω αυξομείωσης της ζητούμενης ή προσφερόμενης ποσότητας του αγαθού.

Από τις κατηγορίες αυτές η πρώτη είναι γνωστή ως αγορά **πλήρους ανταγωνισμού** , ενώ η δεύτερη είναι γνωστή ως αγορά του **μη πλήρους ανταγωνισμού** και αποτελείται από ένα μη ομοιογενές σύνολο συγκεκριμένων μορφών αγοράς. Για διευκόλυνση διακρίνουμε την αγορά αυτή στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Πλήρες μονοπώλιο. Στην περίπτωση αυτή ολόκληρη η ποσότητα ενός αγαθού που προσφέρεται για πώληση προέρχεται από ένα μόνο πωλητή , ο οποίος καλείται μονοπωλητής. Ο μονοπωλητής έχει πλήρη έλεγχο στην τιμή διαθέσεως του αγαθού στην αγορά , δεδομένου ότι αυτός ελέγχει απόλυτα την προσφορά του συγκεκριμένου αγαθού.

β) Ολιγοπώλιο. Ολιγοπώλιο καλείται η μορφή εκείνης αγοράς στην οποία μικρός αριθμός επιχειρήσεων ελέγχει το σύνολο της προσφοράς ενός αγαθού. Στην περίπτωση αυτή , κάθε επιχείρηση παράγει σημαντικό μέρος της συνολικής προσφοράς και έτσι οι αποφάσεις των επιχειρήσεων αυτών , αναφορικά με τη μεταβολή της τιμής ή της προσφερόμενης ποσότητας , επηρεάζουν την οικονομική θέση των ανταγωνιστών τους. Κατά συνέπεια , σε μια ολιγοπωλιακή αγορά η συμπεριφορά των επιμέρους επιχειρήσεων προσδιορίζεται , σε μια μεγάλη έκταση , από τις αντιδράσεις των υπολοίπων επιχειρήσεων του κλάδου στις ενέργειές τους.

γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός. Πρόκειται για μια μορφή αγοράς στην οποία μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων , μικρού σχετικά μεγέθους , προσφέρει στενά , όχι όμως πλήρη , υποκατάστατα προϊόντα στην αγορά. Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων καθιστά αδύνατο οποιοδήποτε έλεγχο αυτών στην αγορά , ο δε μεγάλος αριθμός εμποδίζει την σύναψη συμφωνιών αναφορικά με την υιοθέτηση ενιαίας πολιτικής με αποτέλεσμα κάθε επιχείρηση να ενεργεί μεμονωμένα.

δ) Μονοψωνιακές μορφές αγοράς. Στην περίπτωση αυτή ολόκληρη η ζήτηση είναι συγκεντρωμένη σε περιορισμένο αριθμό αγοραστών (ή ακόμα και σε ένα αγοραστή). Όσον αφορά στην πλευρά της προσφοράς , είναι δυνατόν να υπάρχουν ανταγωνιστικές ή μη ανταγωνιστικές συνθήκες.

2.1.1 ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Πριν από το άνοιγμα των συνόρων στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και τον ανταγωνισμό, οι τιμές σε ορισμένες χώρες και σε ορισμένους τομείς κρατιόταν σε τέτοιο επίπεδο, ώστε να επιτρέπεται η επιβίωση ορισμένων επιχειρήσεων. Στην περίπτωση αυτή ο καταναλωτής έφερε το βάρος της προστασίας τους. Σε άλλους τομείς, οι μη αποδοτικές επιχειρήσεις επιζούσαν με κρατικές ενισχύσεις διαφόρων ειδών, των οποίων το βάρος το έφερε ο φορολογούμενος.

Επομένως, τόσο οι καταναλωτές όσο και οι φορολογούμενοι έχουν μεγάλο συμφέρον να δουν τις μη αποδοτικές επιχειρήσεις να εξαφανίζονται χάρη στον ελεύθερο ανταγωνισμό. Όμως, τα εθνικά δίκαια μόνα τους δεν μπορούν να εξασφαλίζουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό μέσα σε μια κοινή αγορά. Πρέπει να συμπληρώνονται από το κοινοτικό δίκαιο, το οποίο καλύπτει τις περιπτώσεις που υπάρχει παρεμπόδιση του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών και, επομένως, υπάρχει κοινοτική αρμοδιότητα.

Αποτρέποντας την εκ νέου περίφραξη των αγορών με διεθνείς συμφωνίες και εμποδιζοντας τις δεσπόζουσες επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν τη θέση τους μέσα στην κοινή αγορά, η πολιτική του ανταγωνισμού δημιουργεί για την ευρωπαϊκή βιομηχανία ένα νομικό πλαίσιο και οικονομικές συνθήκες που την διευκολύνουν να αναπτυχθεί και να εκσυγχρονιστεί για να αντιμετωπίσει το διεθνή ανταγωνισμό. Για αυτό, ενώ διώκονται δραστήρια οι καταχρηστικές συμπεριφορές των (συνήθως μεγάλων) επιχειρήσεων, οι οποίες επιδιώκουν να προσαρτήσουν σε αυτές ένα τμήμα της ενιαίας αγοράς, γίνονται παράλληλα δεκτές, και μάλιστα χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση στην Επιτροπή, οι συμφωνίες και οι πρακτικές οι οποίες επιτρέπουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να συνεργάζονται και να συγχωνεύονται μεταξύ τους χωρίς να βλάπτουν, σε σημαντικό βαθμό, τα συμφέροντα των καταναλωτών και τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών.

Επίσης, σημαντικοί για την καλή λειτουργία της κοινής αγοράς είναι οι κοινοτικοί κανονισμοί σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, τις δημόσιες επιχειρήσεις και τα εθνικά μονοπώλια. Επιδιώκουν να αποτρέψουν τα κράτη μέλη να ευνοούν με αυτούς τους τρόπους τους υπηκόους τους εις βάρος των ανταγωνιστών τους και τελικά της ενιαίας αγοράς. Αυτοί οι κανόνες θα πρέπει να επιβάλλονται σε όλα τα κράτη - μέλη και για αυτό χρειάζεται ένας ουδέτερος και σεβαστός από όλους διαιτητής, ο οποίος θα πρέπει να είναι υπεράνω των εθνικών συμφερόντων. Αυτός ο ρόλος έχει ανατεθεί από τις Συνθήκες στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Είναι από τους λίγους τομείς όπου η Επιτροπή έχει αυτόνομη, υπερεθνική εξουσία και μπορεί να ξεπεράσει το ρόλο της πρωτοβουλίας, τον οποίο

διαθέτει συνήθως , για να καλύψει το ρόλο της άμεσης απόφασης. Υπό τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου δημιουργεί ένα κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού το οποίο προσανατολίζει τα εθνικά δίκαια.

Σε αντίθεση με τις εθνικές πολιτικές ανταγωνισμού , η ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού έχει ως κύριο στόχο την ολοκλήρωση της αγοράς. Πρέπει να εξασφαλίζει την ενότητα της κοινής αγοράς εμποδίζοντας τις επιχειρήσεις να την κατατέμνουν μέσω συντηρητικών συμπράξεων. Πρέπει να αποτρέπει την μονοπώληση ορισμένων αγορών εμποδίζοντας τις μεγάλες επιχειρήσεις να καταχρώνται την δεσπόζουσα θέση τους για να επιβάλλουν τους όρους τους ή να απορροφήσουν τους ανταγωνιστές τους. Τέλος , πρέπει να εμποδίζει τις κυβερνήσεις να στρεβλώνουν τους όρους του ανταγωνισμού μέσω των ενισχύσεων στις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα ή μέσω των διακρίσεων υπέρ των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα.

2.2 ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η αγορά κάποιου προϊόντος ονομάζεται ανταγωνιστική ή ελεύθερη όταν είναι αδύνατο για τους επιμέρους συναλλασσόμενους (αγοραστές ή πωλητές) να επηρεάσουν την τιμή διαθέσεως του αγαθού μέσω αυξομειώσεως των ζητούμενων ή προσφερόμενων ποσοτήτων. Αυτό σημαίνει ότι στην αγορά του πλήρους ανταγωνισμού η τιμή του αγαθού είναι Δεδομένη τόσο για τους αγοραστές όσο και για τις επιχειρήσεις (πωλητές).

Οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την ύπαρξη ανταγωνιστικής αγοράς μπορούν να συνοψισθούν ως ακολούθως:

α) Η ζητούμενη ή προσφερόμενη ποσότητα από κάθε αγοραστή ή πωλητή πρέπει να αντιπροσωπεύει μικρό μόνο μέρος της συνολικής ζητούμενης ή προσφερόμενης ποσότητας στην αγορά. Αυτό σημαίνει ότι στην ανταγωνιστική αγορά υπάρχει μεγάλος αριθμός αγοραστών και πωλητών μικρού μεγέθους. Λόγω του μεγάλου αριθμού των συναλλασσόμενων είναι αδύνατη η μεταξύ τους συνεννόηση.

β) Το προϊόν που προσφέρεται στην αγορά είναι ομοιογενές. Κατά συνέπεια κανένας παραγωγός δεν μπορεί να ζητήσει για το προϊόν του διαφορετική τιμή από την τιμή που επικρατεί στην αγορά. Και αυτό διότι οποιαδήποτε αύξηση της τιμής του προϊόντος από ένα μόνο παραγωγό θα είχε ως συνέπεια τη στροφή των καταναλωτών στους υπόλοιπους παραγωγούς. Εξάλλου , μείωση της τιμής του προϊόντος σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό που διαμορφώθηκε στην αγορά δεν έχει νόημα , δεδομέ-

νου ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να διαθέτουν οποιαδήποτε ποσότητα επιθυμούν στην τιμή που επικρατεί.

γ) Οι αγοραστές και οι πωλητές έχουν πλήρη γνώση των συνθηκών της αγοράς. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι επιχειρήσεις που παράγουν το ίδιο προϊόν μπορούν να χρησιμοποιούν τις ίδιες μεθόδους παραγωγής και ότι οι αγοραστές και πωλητές γνωρίζουν καλά τόσο την ποιότητα όσο και την τιμή στην οποία προσφέρεται το προϊόν στην αγορά.

δ) Ελευθερία εισόδου και εξόδου των επιχειρήσεων στον υπό εξέταση κλάδο παραγωγής. Προϋπόθεση για αυτό είναι η μη ύπαρξη νομικών ή οικονομικών εμποδίων αναφορικά με τη μετακίνηση των παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των διαφόρων κλάδων.

Οι προαναφερθείσες υποθέσεις είναι ιδιαίτερα περιοριστικές. Ως αποτέλεσμα αυτού η θεωρία του πλήρους ανταγωνισμού έχει εφαρμογή σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων της πραγματικής οικονομικής ζωής. Κατά συνέπεια σε περιπτώσεις που η αγορά δεν λειτουργεί σύμφωνα με τις αρχές του πλήρους ανταγωνισμού έχουμε περιορισμό της οικονομικής ευημερίας.

2.2.1 ΖΩΟΓΟΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ΑΓΟΡΑ

Το σημαντικότερο στοιχείο της μεγάλης ενιαίας αγοράς την οποία δημιουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η ζωογόνηση του ανταγωνισμού. Η μεγάλη αγορά επιτρέπει στις επιχειρήσεις να παράγουν σε μεγάλη κλίμακα, να χρησιμοποιούν σύγχρονα μέσα παραγωγής και να μειώνουν έτσι το κόστος προς όφελος των καταναλωτών. Αυτοί έχουν χάρη στην κοινή αγορά την επιλογή μεταξύ των εθνικών προϊόντων και των προϊόντων των εταιριών, τα οποία εισάγονται χωρίς ποσοτικούς και δασμολογικούς περιορισμούς. Η επιλογή τους φέρεται τελείως φυσικά προς τα προϊόντα καλύτερης ποιότητας, σχετικά με την τιμή τους, ανεξάρτητα από την προέλευση τους.

Πρέπει να σημειωθεί ότι παρά την εξαφάνιση των λιγότερο αποδοτικών επιχειρήσεων μέσα στην κοινή αγορά ο αριθμός των επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται πραγματικά η μια την άλλη σε ορισμένη αγορά αυξάνει και οι δυνατότητες κυριάρχησης της αγοράς μειώνονται, γιατί τα προϊόντα των εταιριών ανταγωνίζονται τα εγχώρια προϊόντα με ίσους όρους. Καθώς προχωρεί η διαδικασία της ολοκλήρωσης της αγοράς, τα εθνικά μονοπώλια γίνονται ολιγοπώλια και ο αριθμός των ανταγωνιστών στις ολιγοπωλιακές αγορές αυξάνει. Το αποτέλεσμα είναι μια μείωση της οικονομικής δύναμης των εθνικών μονοπωλίων και ολιγοπωλίων. Οι ανταγωνιστικές πιέσεις προκαλούν μεγάλη ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να μειώνουν την τιμή στα κράτη με τις υψηλότε-

ρες τιμές και να την προσεγγίζουν με την τιμή που ισχύει στα κράτη μέλη με χαμηλότερα επίπεδα τιμών.

Η τόνωση του ανταγωνισμού σημαίνει διατάραξη της σχετικής ηρεμίας των συνθηκών προσφοράς, απομάκρυνση από τις πατροπαράδοτες συνθήκες και σε πολλές περιπτώσεις απώλεια των μονοπωλιακών κερδών. Όλα αυτά είναι λογικό να μην αφήνουν αδιάφορους τους παραγωγούς. Η αντίδραση τους μπορεί να είναι αρνητική ή θετική. Οι περισσότεροι θα κάνουν μια προσπάθεια εκσυγχρονισμού, μείωσης του κόστους παραγωγής και διανομής των προϊόντων τους. Αυτή η συμπεριφορά είναι προς το συμφέρον τόσο των καταναλωτών, οι οποίοι έχουν έτσι μια άφθονη προσφορά με τους καλύτερους όρους, και των ίδιων των επιχειρηματιών, οι οποίοι μαθαίνουν να ζουν μέσα στην μεγάλη αγορά και να αντιμετωπίζουν καλύτερα τον διεθνή ανταγωνισμό. Οι κάθετες συμφωνίες μεταξύ των παραγωγών και των τοπικών διανομέων μπορεί να έχουν καλά αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό και για την ολοκλήρωση της αγοράς. Ορισμένοι επιχειρηματίες, όμως, μπορεί να αντιδράσουν αρνητικά στην ανταγωνιστική πίεση, την οποία τους επιβάλλει η κοινή αγορά. Για να αντιμετωπίσουν την ένταση του ανταγωνισμού, μπορεί να επιδιώξουν να δραστηριοποιήσουν τις υπάρχουσες εθνικές συμφωνίες ή να εγκαθιδρύσουν νέες οριζόντιες συμφωνίες και κάθετους περιορισμούς σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Άλλοι παραγωγοί, οι οποίοι διαθέτουν μια δεσπόζουσα θέση πάνω σε μια ορισμένη αγορά, μπορεί να επιδιώξουν να μονοπωλήσουν αυτή την αγορά απορροφώντας τους ανταγωνιστές τους.

2.2.2 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η μονοπώληση μιας αγοράς μπορεί να γίνει με δύο τρόπους: α) με σύμπραξη και β) με συγκέντρωση. Με τον όρο σύμπραξη εννοούμε την ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων οι οποίες διατηρούν την αυτονομία τους, αλλά αναλαμβάνουν να τηρούν μια ορισμένη συμπεριφορά στην αγορά, η οποία περιορίζει τον μεταξύ τους ανταγωνισμό. Αντίθετα με τον όρο συγκέντρωση εννοούμε την κατάργηση της αυτονομίας των επιχειρήσεων, ενώνοντάς αυτές σε μία ενιαία οικονομική διεύθυνση. Δηλαδή, ενώ η σύμπραξη υποχρεώνει σε μία ορισμένη συμπεριφορά, η συγκέντρωση σημαίνει την αλλαγή της δομής των επιχειρήσεων.

Η σύμπραξη, επειδή προσπαθεί να προστατεύσει τις επιχειρήσεις, ακόμα και την λιγότερο αποδοτική, χαρακτηρίζεται από το συντηρητικό της χαρακτήρα. Έτσι περιορίζεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την αποφυγή της πίεσης που θα τις υποχρέωνε να

εφεύρουν νέα προϊόντα ή πιο αποτελεσματικές μεθόδους παραγωγής. Αντίθετα, η συγκέντρωση συντελεί συνήθως στην εξαφάνιση των λιγότερο αποδοτικών επιχειρήσεων, με την συγχώνευση. Κατ'εξαιρέση, μπορεί μια σύμπραξη να ωφελεί τον καταναλωτή, αν αποβλέπει στην έρευνα και τη συνεργασία για τη βελτίωση της παραγωγής. Οι συγκεντρώσεις αντίθετα είναι παραδεκτές, γιατί η αγορά επιτρέπει τις μεγάλες επιχειρήσεις και γιατί με τη βελτίωση της δομής των επιχειρήσεων και τον ορθολογισμό της παραγωγής, αυτές εκμεταλλεύονται το κόστος παραγωγής προς όφελος του καταναλωτή. Υπάρχει, όμως, ο κίνδυνος όταν η συγκέντρωση προχωρήσει πολύ μέσα σε ένα κλάδο κάποια από τις μεγάλες επιχειρήσεις να εκμεταλλευτεί τη δεσπόζουσα θέση της για να καταπιέξει τους ανταγωνιστές της. Για αυτό το λόγο οι ευρωπαϊκοί θεσμοί θα πρέπει να παρακολουθούν, εκτός από τις συμπράξεις, και τις συγκεντρώσεις, ώστε να μην ξεπερνούν τα θεμιτά όρια.

Για να έχουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, τους ίδιους όρους ανταγωνισμού, μέσα στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να καταπολεμούνται εκτός από τις αθέμιτες πρακτικές των επιχειρήσεων και οι διακρίσεις των κρατών. Εξαιτίας της οικονομικής ολοκλήρωσης και της συνεχούς απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου, τα μέσα προστασίας του εμπορίου, δηλαδή οι υψηλοί τελωνιακοί δασμοί καθώς και οι ποσοτικοί περιορισμοί, εξασθένησαν. Για αυτό το λόγο τα κράτη καταφεύγουν ολοένα και περισσότερο στις ενισχύσεις ως μέσο οικονομικής πολιτικής. Βέβαια ορισμένες ενισχύσεις δικαιολογούνται από λόγους κοινωνικής και περιφερειακής πολιτικής, ενώ άλλες είναι απαραίτητες για να κατευθύνουν τις επιχειρήσεις να προσαρμόζονται ανάλογα το κόστος τους. Επειδή, όμως, η πολιτική των ενισχύσεων των κρατών επιδιώκει να εξασφαλίσει τεχνητά την επιβίωση ορισμένων κλάδων οι οποίοι αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα, επιβάλλεται να υπάρχει κοινοτικός έλεγχος των εθνικών ενισχύσεων.

Μερικά από τα δυσκολότερα προβλήματα στο πεδίο του ανταγωνισμού παρουσιάζουν οι **δημόσιες ή ημιδημόσιες επιχειρήσεις**. Τα κράτη μέλη τις χρησιμοποιούν ως όργανα για επίτευξη διαφόρων πολιτικών, οικονομικών ή κοινωνικών στόχων όπως: την κατεύθυνση των επενδύσεων προς ορισμένους κλάδους, την παροχή ορισμένων μη αποδοτικών δημόσιων υπηρεσιών καθώς και την απασχόληση ατόμων τα οποία δεν βρίσκουν δουλειά στο δημόσιο. Τα διάφορα προνόμια που τους παρέχουν οι κυβερνήσεις μπορούν να στρεβλώσουν τους όρους του ανταγωνισμού με επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα του ίδιου κράτους μέλους ή άλλων κρατών μελών. Αυτή η τελευταία πτυχή των σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των επιχειρήσεων τους είναι εκείνη η οποία ενδιαφέρει τους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

2.3 ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι συμπράξεις, οι συγκεντρώσεις, οι εθνικές ενισχύσεις και οι διακρίσεις υπέρ των δημόσιων επιχειρήσεων θα πρέπει να ελέγχονται από τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει κοινών κριτηρίων, γιατί οι εθνικές πολιτικές του ανταγωνισμού δεν επαρκούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το άρθρο 3 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας περιλαμβάνει μεταξύ των άλλων θεμελιωδών στόχων της κοινότητας την εγκαθίδρυση καθεστώτος που να εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά. Το άρθρο 85 σχετικά με τις συμπράξεις, το άρθρο 86 σχετικά με τις δεσπόζουσες θέσεις και το άρθρο 92 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, είναι τα πιο γνωστά άρθρα της Συνθήκης της Ρώμης και είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι το περιεχόμενο τους παραμένει το ίδιο στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αν και τώρα έχουν τους αριθμούς 81, 82 και 87.

Η ερμηνεία και η εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης γίνονται με βάση τους κανονισμούς του Συμβουλίου και της Επιτροπής καθώς και με ανακοινώσεις και ειδικές αποφάσεις της Επιτροπής. Έτσι ο κανονισμός 17 του 1962 ο οποίος είναι και ο πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης, προσδιόρισε τις εξουσίες της Επιτροπής, απαραίτητες για την ύπαρξη κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού. Πρέπει να σημειωθεί ότι η πολιτική του ανταγωνισμού επιδρά σχεδόν όλων των άλλων κοινοτικών πολιτικών, οι οποίες οφείλουν να σέβονται τους κανόνες της.

Από την 1^η Ιανουαρίου 1994, οι ουσιαστικοί κανόνες του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επεκτάθηκαν στην επικράτεια του συνόλου του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Έτσι τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (Αρ. 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ), που απαγορεύουν όχι μόνο τις συμπράξεις μεταξύ των επιχειρήσεων αλλά και τις καταχρήσεις της δεσπόζουσας θέσης, εφαρμόζονται πλέον στη Νορβηγία, στην Ισλανδία και στο Λιχτενστάιν μέσω των άρθρων 53 και 54 της συμφωνίας ΕΟΧ. Οι ευρωπαϊκές συμφωνίες που έχουν συναφθεί με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης αφορούν τους λειτουργικούς κανόνες του ανταγωνισμού, ενώ λιγότερο περιοριστικοί είναι οι κανόνες του ανταγωνισμού που προβλέπονται στις συμφωνίες συνεργασίας με τα κράτη της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Τέλος, μια συμφωνία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής αποβλέπει στη συνεργασία των αρμόδιων, για τον ανταγωνισμό, αρχών των δυο μερών για την καταπολέμηση των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό πρακτικών.

Μια συμπληρωματική συμφωνία μεταξύ της ΕΚ και των ΗΠΑ επιτρέπει στο ένα μέρος να ζητάει από το άλλο τη διεξαγωγή έρευνας για ανάρμοστη συμπεριφορά προς τον ανταγωνισμό που διαπιστώνεται στο έδαφος του τελευταίου. Οι πράξεις συγκέντρωσης των επιχειρήσεων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας.

2.3.1 ΕΞΟΥΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 89 καθώς και με τις διατάξεις που έχουν θεσπιστεί βάσει του άρθρου 83 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή για την εκπλήρωση των αποστολών που της έχουν ανατεθεί από τα παραπάνω άρθρα, μπορεί να συγκεντρώσει όλες τις πληροφορίες που χρειάζεται από τις κυβερνήσεις και τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών. Εάν σε κάποιον οικονομικό κλάδο οι συναλλαγές των κρατών μελών, οι διακυμάνσεις των τιμών ή άλλες περιστάσεις δημιουργούν την υπόνοια ότι ο ανταγωνισμός νοθεύεται ή δεν εξελίσσεται ομαλά, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να πραγματοποιήσει γενική έρευνα. Στα πλαίσια της έρευνας αυτής μπορεί να ζητήσει από τις επιχειρήσεις του κλάδου αυτού τις πληροφορίες που χρειάζεται για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 (ΣΕΚ), ιδίως ως προς τις συμφωνίες και τις αποφάσεις. Μπορεί επίσης να ζητήσει από επιχειρήσεις ή ομάδες επιχειρήσεων ότι κατέχουν δεσπόζουσα θέση στην αγορά ή σε σημαντικό της τμήμα, τη δήλωση των στοιχείων σχετικά με τη διάρθρωση και τη συμπεριφορά τους, στοιχείων απαραίτητων για την εκτίμηση της κατάστασης του ανταγωνισμού μέσα στον κλάδο σύμφωνα με το άρθρο 82 (ΣΕΚ).

Οι εθνικές αρχές του ανταγωνισμού, οι εθνικές και οι κοινοτικές δικαιοδοσίες και η Επιτροπή έχουν η κάθε μια τις δικές της αρμοδιότητες και υποχρεώσεις σύμφωνα με τις αρχές, τις οποίες έχει καθιερώσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Με ανακοινώσεις της η Επιτροπή, το Φεβρουάριο του 1993 και τον Οκτώβριο του 1997, δηλώνει ότι η ίδια είναι η αρμόδια αρχή για την εφαρμογή της πολιτικής του ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ οι εθνικές αρχές προστατεύουν τα δικαιώματα των προσώπων της επικράτειας τους, στις μεταξύ τους σχέσεις. Όταν η εφαρμογή των άρθρων της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Παρουσιάζει δυσκολίες, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να ζητούν τη γνώμη της Επιτροπής. Σε ανακοίνωση της, στις 31 Οκτωβρίου 1995, η Επιτροπή δηλώνει την επιθυμία της για μια πιο στενή συνεργασία με τις εθνικές δικαιοδοσίες.

Σύμφωνα με τα άρθρα 53 και 54 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, η Επιτροπή οφείλει να εξετάζει εάν οι υποθέσεις που χειρίζεται υπόκεινται σε αυτά τα άρθρα. Επομένως, αυτή παίρνει τις α-

ποφάσεις ως προς τις υποθέσεις που ενδέχεται να επηρεάσουν το εμπόριο μέσα στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, Επίσης αυτή αποφασίζει όταν οι ενδεχόμενες πρακτικές ενδέχεται να διαταράζουν τις συναλλαγές ενός κράτους της Ε.Ε και ενός ή περισσότερων κρατών της Ε.Ζ.Ε.Σ., υπό τον όρο ότι οι ενεχόμενες επιχειρήσεις πραγματοποιούν πάνω από 67% του συνολικού κύκλου εργασιών τους στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων που έχουν κοινοτική διάσταση υπόκεινται στην αρμοδιότητα της Επιτροπής. Αυτή έχει καθορίσει σε έναν κανονισμό τις λεπτομέρειες της εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού που θεσπίζονται στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.

Η Επιτροπή μπορεί να λάβει γνώση μιας περιοριστικής συμπεριφοράς του ανταγωνισμού κατά διάφορους τρόπους: άρθρα που γράφονται στον τύπο, ερωτήσεις που θέτουν οι ευρωβουλευτές, επαφές με ομάδες συμφερόντων, ιδίως προστασίας του καταναλωτή, κλπ. Συχνά, εξάλλου η Επιτροπή δέχεται επίσημες καταγγελίες σχετικά με τις μη ανταγωνιστικές συμπεριφορές, καταγγελίες προερχόμενες από κάποιον ο οποίος έχει νόμιμο συμφέρον στην υπόθεση: κυβέρνηση ενός κράτους μέλους, επαγγελματική ένωση, ανταγωνιστική επιχείρηση ή θιγόμενο ιδιώτη.

Για να καταπολεμήσει αποτελεσματικότερα τις επικίνδυνες μυστικές συμπράξεις, η Επιτροπή προτίθεται να μην επιβάλλει πλέον πρόστιμα σε επιχειρήσεις που θα της παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες για την ύπαρξη μιας παράνομης σύμπραξης, εφόσον πληρούνται ορισμένοι όροι και ιδίως η επιχείρηση είναι η πρώτη που προσφέρει τη συνεργασία της. Η Επιτροπή προβλέπει επίσης σημαντικές μειώσεις του ύψους των προστίμων για τις επιχειρήσεις, οι οποίες μόλις αρχίσουν οι έρευνες θα προτείνουν πρώτες τη συνεργασία τους.

Εάν θεωρεί ότι οι εμπορικές πρακτικές των οποίων έλαβε γνώση κατά τον ένα ή άλλο τρόπο θέτουν προβλήματα σχετικά με τους κανόνες του ανταγωνισμού, η Επιτροπή θέλει να συγκεντρώσει περισσότερα στοιχεία πάνω στην υπόθεση. Η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει εγγράφως πληροφορίες όχι μόνο από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις, αλλά και από τρίτους, οι οποίοι μπορεί να είναι σε θέση να διευκρινίσουν ορισμένα σημεία όπως τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, τους εμπορικούς εταίρους ή ενώσεις επιχειρήσεων. Όταν η Επιτροπή απευθύνει μια αίτηση πληροφοριών σε μια επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων και όταν μια αίτηση για διαπίστωση παράβασης ή για αρνητική πιστοποίηση παρουσιάζονται στην Επιτροπή, ένα αντίγραφο πρέπει να διαβιβάζεται στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, οι οποίες έτσι τηρούνται ενήμερες των διαδικασιών. Αλλά η Επιτροπή μπορεί, ιδίως, να υποχρεώσει τις επιχειρήσεις ενός κράτους μέλους να της δώσουν όλα τα στοιχεία και τα έγγραφα τα οποία θεωρεί απαραίτητα και να τους επιβάλλει πρόστιμα εάν οι πληρο-

φορίες που της παρασχέθηκαν είναι ανακριβείς, παραποιημένες ή ελλιπίεις.

Η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα να αποστείλει εξουσιοδοτημένους από αυτή υπαλλήλους στις επιχειρήσεις για να συλλέξουν επί τόπου τις πληροφορίες τις οποίες χρειάζεται. Εάν υπάρχει κίνδυνος ότι, η προειδοποιημένη εκ των προτέρων, η επιχείρηση μπορεί να εξαφανίσει τις αποδείξεις της παράβασης, η Επιτροπή πραγματοποιεί ξαφνική επιθεώρηση. Οι υπάλληλοι οι οποίοι επισκέπτονται την επιχείρηση είναι εξουσιοδοτημένοι να εξετάζουν τα βιβλία και άλλα επαγγελματικά έγγραφα της εταιρείας, να παίρνουν αντίγραφα ή αποσπάσματα, να ζητούν εξηγήσεις και να έχουν πρόσβαση σε όλα τα ακίνητα ή οχήματα τα οποία ανήκουν στην επιχείρηση. Βέβαια, η επιχείρηση δεν είναι υποχρεωμένη να δεχτεί την επίσκεψη των υπαλλήλων της Επιτροπής, αλλά τότε αυτή μπορεί να πάρει επίσημη απόφαση που να της επιβάλλει να δεχθεί την επιθεώρηση υπό τον κίνδυνο επιβολής προστίμων.

Μετά από εξέταση των πληροφοριών που έχει συγκεντρώσει η Επιτροπή μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι πράγματι έχει γίνει παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να κοινοποιήσει στα ενδιαφερόμενα μέρη τις παρατηρήσεις τις οποίες έχει για τη συμπεριφορά τους. Ένα χρονικό διάστημα ενός ή δυο μηνών, ανάλογα με την περιπλοκότητα της υπόθεσης, δίνεται στους ενδιαφερόμενους για να απαντήσουν στις παρατηρήσεις της Επιτροπής. Προκειμένου να ετοιμάσουν την απάντησή τους, οι επιχειρήσεις μπορούν να εξετάσουν στα γραφεία της Επιτροπής, όλα το φάκελο που τις αφορά, με εξαίρεση έγγραφα απόρρητα ή εσωτερικά.

Για να καταλήξει σε οριστική απόφαση, η Επιτροπή χρειάζεται ένα με δυο χρόνια, ανάλογα με την περιπλοκότητα της υπόθεσης. Σε αυτό το διάστημα η επικριτέα συμπεριφορά της μπορεί να προκαλέσει σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημιά, π.χ. στη μηνύτρια εταιρεία, της οποίας θέτει σε κίνδυνο την ίδια της την ύπαρξη. Σε τέτοιες περιπτώσεις η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να ενεργεί αμέσως και να παίρνει **συντηρητικά μέτρα** για να σταματήσει την επιζήμια συμπεριφορά.

Όταν, στην τελική της απόφαση, η Επιτροπή διαπιστώνει μια παράβαση, καλεί τις ενεχόμενες επιχειρήσεις να τη σταματήσουν αμέσως. Εάν αυτό το έχουν ήδη κάνει τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά το στάδιο της ανάκρισης, η απόφαση μπορεί να περιορίζεται να διαπιστώνει την επικριτέα συμπεριφορά η οποία συνιστούσε παράβαση του κοινοτικού δικαίου. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή έχει την εξουσία να επιτάσσει μια θετική ενέργεια στις ενεχόμενες επιχειρήσεις, π.χ. τον εφοδιασμό ενός πελάτη τους.

Η Επιτροπή μπορεί να επιβάλλει πρόστιμα μέχρι 10% του συνολικού κύκλου εργασιών, ο οποίος πραγματοποιήθηκε από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις τον προηγούμενο χρόνο, όταν αυτές οι επιχειρήσεις από δόλο ή

από αμέλεια παρέβησαν τις διατάξεις των άρθρων 85, παράγραφος 1, ή 86. Η επιβολή ή όχι προστίμου καθώς και το ύψος εξαρτώνται, ιδίως, από τη σοβαρότητα της παράβασης, τη διάρκειά της και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Μια παράβαση που ενέχει δόλο επισύρει μεγαλύτερο πρόστιμο από όταν οι επιχειρήσεις ενέχονται για αμέλεια μόνο. Συνήθως, βέβαια, οι ενεχόμενες εταιρείες σταματούν εθελούσια τις παράνομες ενέργειες τους όταν πάρουν τις παρατηρήσεις της Επιτροπής, οπότε αυτή ταξινομεί την υπόθεση.

Οι ενέργειες της Επιτροπής στον τομέα του ανταγωνισμού ελέγχονται, από νομική άποψη, από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το οποίο μπορεί να ακυρώσει ή να τροποποιήσει τις τυπικές αποφάσεις της Επιτροπής, όπως είναι οι αρνητικές πιστοποιήσεις, οι αποφάσεις παροχής ή άρνησης εξαιρέσεως, κλπ. Επίσης το Δικαστήριο μπορεί να επιβεβαιώσει, να μειώσει, να ακυρώσει ή να αυξήσει τα πρόστιμα και τις χρηματικές ποινές που επιβάλλει η Επιτροπή. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο αφορά μια απόφαση της Επιτροπής, μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο, όπως και κάθε πρόσωπο το οποίο δεν αγορά η απόφαση αλλά το οποίο θεωρεί ότι έχει έννομο συμφέρον. Η πολιτική του ανταγωνισμού της Επιτροπής, στο σύνολό της, ελέγχεται πολιτικά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κυρίως ως προς τους προσανατολισμούς της και την ετήσια έκθεση.

2.3.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Στο πεδίο του ανταγωνισμού, η εθνική αρμοδιότητα και η κοινοτική αρμοδιότητα είναι αυτόνομες και παράλληλες, η δεύτερη χαρακτηριζόμενη από την παρεμπόδιση από την παρεμπόδιση του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Σε μια συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να υπάρξει αντιπαράθεση του ευρωπαϊκού δικαίου προς το εθνικό. Σε αυτή την περίπτωση, το ευρωπαϊκό δίκαιο υπερισχύει του εθνικού δικαίου.

Οι εθνικές αρχές μπορούν να επέμβουν εναντίον μιας σύμπραξης, σε εφαρμογή του εθνικού δικαίου, ακόμη και αν η εξέταση της υπόθεσης ως προς το κοινοτικό δίκαιο εκκρεμεί ενώπιον της Επιτροπής. Μπορούν επίσης να εφαρμόζουν το κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού. Όμως, η απόφαση στην οποία καταλήγει μια εθνική διαδικασία δεν μπορεί να αντιβαίνει στην απόφαση της Επιτροπής. Όταν αυτή η τελευταία προηγείται της εθνικής απόφασης, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποχρεούνται να σεβαστούν τα συμπεράσματά της. Όταν, αντίθετα, η απόφαση της Επιτροπής έρχεται μετά από εθνική απόφαση και αντιβαίνει στα συμπε-

ράσματα της, οι εθνικές αρχές οφείλουν να πάρουν τα προσηκόντα μέτρα. Σύμφωνα με τη πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, μια εθνική ρύθμιση θεωρείται αντίθετη με τις διατάξεις της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με τον ανταγωνισμό, εάν επιβάλλει ή ευνοεί τη σύναψη συμπράξεων αντίθετων με το άρθρο 81 (πρώην άρθρο 85), εάν ενισχύει τα αποτελέσματα συμφωνίας ή ακόμη αν αναθέτει σε ιδιωτικούς φορείς την εξουσία να λαμβάνουν κατά εναρμονισμένο τρόπο αποφάσεις παρέμβασης στο οικονομικό πεδίο.

Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να αντιταχθούν στις αποφάσεις της Επιτροπής, ενώ αυτή μπορεί να ζητήσει από τις αρμόδιες αρχές των ενδιαφερομένων κρατών μελών να προβούν στους ελέγχους τους οποίους θεωρεί αρμόζοντες ή στην είσπραξη προστίμων τα οποία έχει επιβάλει. Οι εθνικοί δικαστές μπορούν να εφαρμόσουν το κοινοτικό δίκαιο ή να Παραπέμψουν τα θέματα του κοινοτικού δικαίου στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για μια προδικαστική απόφαση. Επίσης, τα εφετεία που δικάζουν μια υπόθεση ως τελευταία δικαιοδοσία, οφείλουν να ζητήσουν προδικαστική απόφαση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εάν αυτή είναι αναγκαία για την απόφασή τους.

Το κοινοτικό δίκαιο, που ασχολείται με τις εθνικές ενισχύσεις καθώς επίσης και με τις διακρίσεις υπέρ των δημοσίων επιχειρήσεων από τα κράτη μέλη, τα οποία είναι υπεύθυνα για παραβάσεις στο καθεστώς του ανταγωνισμού, θα πρέπει να εφαρμόζεται από υπερεθνικά όργανα, των οποίων οι αποφάσεις θα πρέπει να γίνονται σεβαστές από τις εθνικές αρχές. Κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, εάν ένα μέτρο δεν έχει γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 92 της Συνθήκης της ΕΟΚ (άρθρο 87 ΣΕΚ), ή εάν η Επιτροπή δεν έχει αποφασίσει ακόμη αν το εν λόγω μέτρο είναι συμβατό, ο εθνικός δικαστής οφείλει να ζητήσει από την Επιτροπή διευκρινήσεις ή να υποβάλλει προδικαστικό ερώτημα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

2.4 ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Το άρθρο 81 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (πρώην άρθρο 85) κηρύσσει ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορευμένες όλες τις συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων, όλες τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και που έχουν σαν αντικείμενο ή σαν αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή την

νόθευση του ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά και ιδίως εκείνες που συνίσταται: α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών της αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής, β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων, γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού, δ) στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικών συναλλασσομένων και ε) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, πρόσθετων παροχών που δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Σύμφωνα, όμως, με την παράγραφο 3 του άρθρου 81 η Επιτροπή μπορεί να κηρύξει ανεφάρμοστες τις παραπάνω διατάξεις, σε κάθε συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων, σε κάθε απόφαση ή κατηγορία αποφάσεων των επιχειρήσεων υπό τους εξής όρους: ότι συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου προς όφελος των καταναλωτών, ότι δεν επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών και ότι δεν παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα των σχετικών προϊόντων. Όταν συντρέχουν αυτοί οι όροι, η Επιτροπή μπορεί να παραχωρήσει ατομική ή «κατά κατηγορία» εξαίρεση.

Βλέπουμε λοιπόν ότι δεν απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ κοινοτικών επιχειρήσεων. Οι περισσότερες είναι μάλιστα επιθυμητές για τη βελτίωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Η Επιτροπή ανέκαθεν ακολουθεί μια πολιτική ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, όταν, κατά τη γνώμη της, αυτή η συνεργασία είναι συμβατή με την κοινή αγορά και μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα.

2.4.1 ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Για να μπορεί να κρίνει κατά πόσο είναι συμβατές ή όχι με την κοινή αγορά οι συμπράξεις, η Επιτροπή πρέπει να τις γνωρίζει. Για το λόγο αυτό ζήτησε με τον κανονισμό 17 του 1962 την κοινοποίηση των συμπράξεων (εκτός ορισμένων εξαιρέσεων) και ειδικά: των διεθνών συμπράξεων που έχουν σαν αντικείμενο να επιβάλλουν περιορισμούς του ανταγωνισμού (καθορισμό των τιμών, κατανομή των αγορών, εκπτώσεις και όρους πώλησης, κτλ) των συμπράξεων που ενδιαφέρουν τις επιχειρήσεις ενός κράτους μέλους, αλλά οι οποίες έχουν επιπτώσεις στο ενδοκοινοτι-

κό εμπόριο και των συμπράξεων στις οποίες συμμετέχουν επιχειρήσεις τρίτων κρατών, κατά το μέτρο που μπορεί να επηρεάσουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Αν δεν εντάσσονται σε μια από τις πολυάριθμες κατηγορίες εξαιρέσεων, οι συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων και οι αποφάσεις ενώσεων των επιχειρήσεων (π.χ. επαγγελματικών οργανώσεων) πρέπει να υποβάλλονται στην Επιτροπή για να τύχουν μιας απόφασης που να λει ότi δεν αντιβαίνουν στο άρθρο (πρώην άρθρο 85), παράγραφος 1 (αρνητική πιστοποίηση) ή ότi παρόλο που υπάγονται στις διατάξεις αυτής της παραγράφου, πληρούν τους όρους που απαιτούνται για μια εξαίρεση βάσει της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου. Η πιστοποίηση γίνεται από την Επιτροπή, εγγράφως, με ένα επίσημο έγγραφο το οποίο είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες της επιχειρήσεως. Το έντυπο αυτό επιτρέπει στην Επιτροπή να διαθέτει αμέσως όλα τα σημαντικά στοιχεία προκειμένου να εκτιμήσει τις συμπράξεις που της κοινοποιούνται. Η κοινοποίηση δεν πρέπει να γίνεται αναγκαστικά από όλους τους συμμετέχοντες στη συμφωνία, αλλά για να αποφευχθεί η χρηματική ποινή για μη κοινοποίηση, ο κοινοποιών πρέπει να είναι μέλος της συμφωνίας. Το έντυπο που συντάσσει η Επιτροπή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για υποβολή αιτήσεων ή κοινοποιήσεων σχετικών με το άρθρο 82 (πρώην άρθρο 86 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) ή σχετικών με τα άρθρα 53 και 54 της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.

Το συμπλήρωμα της υποχρεωτικής κοινοποίησης, προβλεπόμενο επίσης από τον κανονισμό 17/62, είναι η αρνητική πιστοποίηση με την οποία η Επιτροπή δηλώνει επίσημα ότi η σύμπραξη δεν παραβαίνει τους κανόνες του ανταγωνισμού. Προηγουμένως η Επιτροπή θα πρέπει να δώσει στους τυχόν ενδιαφερόμενους τρίτους τη δυνατότητα να γνωστοποιήσουν τις απόψεις τους. Για το λόγο αυτό δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τα ουσιώδη στοιχεία της υπόθεσης. Μια δεύτερη τυπική υποχρέωση της Επιτροπής πριν από την παροχή αρνητικής πιστοποίησης, είναι η πληροφόρηση και η ανταλλαγή απόψεων με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, οι οποίες εκπροσωπούνται στην επιτροπή για θέματα συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων. Μετά από αυτές τις τυπικές διαδικασίες τρεις περιπτώσεις μπορούν να υπάρξουν: α) να διαπιστώσει η Επιτροπή ότi η συμφωνία, απόφαση ή πρακτική δεν παραβαίνει το άρθρο 81, παράγραφος 1, όποτε εκδίδει μια αρνητική πιστοποίηση, β) να εκτιμήσει η Επιτροπή ότi η εν λόγω συμφωνία παραβαίνει το άρθρο 81, παράγραφος 1, αλλά συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις που δικαιολογούν την παροχή μιας εξαίρεσης, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, όποτε εκδίδει μια τυπική απόφαση ατομικής εξαίρεσης και γ) να εκτιμήσει ότi δεν συγκεντρώνονται αυτές οι προϋποθέσεις, όποτε απευθύνει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις μια κοινοποίηση παρατηρήσεων.

2.4.2 Ο ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ

Τον Μάιο του 1970 η Επιτροπή δημοσίευσε μια απόφαση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, τις οποίες δεν αφορούν οι διατάξεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης της ΕΟΚ (άρθρο 81 ΣΕΚ), γιατί δεν επηρεάζουν αισθητά τον ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά και τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Ο κανόνας αυτός, λεγόμενος «των ελαχίστων», εφαρμόζεται στις συμφωνίες που ικανοποιούν ορισμένα κριτήρια μέρους της αγοράς και κύκλου εργασιών. Αυτά τα κριτήρια αναθεωρήθηκαν το 1986 και εκ νέου το 1997. Από τότε η Επιτροπή θεωρεί ότι μια «οριζόντια» συμφωνία δεν επιδρά αισθητά επί των συνθηκών της αγοράς όταν το τμήμα το οποίο κατέχουν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δεν υπερβαίνει το 5% του συνόλου των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών στην κοινή αγορά. Όσον αφορά τις «κάθετες» συμφωνίες, το ανώτατο όριο του κριτηρίου των συνολικών μεριδίων που κατέχουν οι συμβαλλόμενοι είναι 10%. Αυτή η διάκριση μεταξύ οριζοντίων και κάθετων συμφωνιών βασίζεται στην υπόθεση ότι μια αντικειμενική στον ανταγωνισμό συμπεριφορά μεταξύ κάθετα σχετιζομένων εταιρειών έχει λιγότερο σημαντικές επιπτώσεις επί της αγοράς. Η ανακοίνωση του 1997 εισήγαγε ένα «μαύρο πίνακα» απαγορευμένων περιορισμών –όπως ο καθορισμός των τιμών, η κατανομή των αγορών ή οι ρήτρες εδαφικής προστασίας- οι οποίοι, λόγω της φύσης τους, θεωρούνται ως τελείως ασυμβίβαστοι με το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και μπορεί να εμπίπτουν στην απαγόρευση των συμπράξεων, ακόμα και αν τα μερίδια αγοράς των συμβαλλομένων δεν υπερβαίνουν τα όρια που προαναφέρθηκαν.

Η εξαίρεση από την κοινοποίηση των συμφωνιών μικρής σημασίας, ενδιαφέρει ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, γιατί τους επιτρέπει να αποφεύγουν την περίπλοκη διαδικασία της κοινοποίησης και να συνεργάζονται μεταξύ τους χωρίς να διατρέχουν κίνδυνο να παραβούν τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

2.4.3 ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Οι συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων δεν θεωρούνται ότι περιορίζουν τον ανταγωνισμό όταν έχουν σαν αντικείμενο μια μορφή επιτρεπτής συνεργασίας όπως είναι: η πραγματοποίηση από κοινού συγκριτικών μελετών ως προς επιχειρήσεις ή ολόκληρους κλάδους, η κατάρτιση από κοινού στατιστικών πινάκων ή μοντέλων, η από κοινού ανάλυση των αγορών, η συνεργασία σε θέματα λογιστικής, η από κοινού εγγύηση των πιστώσεων, η από κοινού εκτέλεση συμβάσεων, σχεδίων ή εντολών έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και η κοινή χρησιμοποίηση μέσων παραγωγής, μεταφοράς και αποθήκευσης. Υπό ορισμένους όρους θεωρείται παραδεκτή, επίσης, η εκτέλεση από κοινού παραγγελιών, η πώληση από κοινού, η συντήρηση μετά την πώληση και η από κοινού διαφήμιση. Για να εξαλείψει κάθε αμφιβολία, η Επιτροπή προσδιόρισε με δυο ανακοινώσεις, οι οποίες θα αναφερθούν παρακάτω, τα χαρακτηριστικά των σχέσεων που αφορούν αντίστοιχα την αποκλειστική αντιπροσώπηση και την υπεργολαβία και οι οποίες δεν υπόκεινται στην απαγόρευση της παραγράφου 1 του άρθρου 81 (πρώην άρθρο 85), στην οποία αναφέρεται ότι απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων των επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, υπό τον όρο ότι δεν καθιερώνουν απόλυτη εδαφική προστασία.

Σε μια ανακοίνωση περί των συμβάσεων αποκλειστικής αντιπροσώπησης που συνάπτονται με τους εμπορικούς αντιπροσώπους, την οποία δημοσίευσε το 1962, η Επιτροπή προσδιόρισε ότι μια συμφωνία που συνάπτεται με ένα εμπορικό αντιπρόσωπο, ο οποίος διαπραγματεύεται υποθέσεις για λογαριασμό του εντολέα, δεν υπόκειται στην 1^η παράγραφο του άρθρου 81. Ένας έμπορος δεν θεωρείται εμπορικός αντιπρόσωπος παρά μόνο αν δεν αναλαμβάνει τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο που ενέχουν οι συναλλαγές και αν ενεργεί, πράγματι, σαν απλός εντολοδόχος. Φυσικά, πρέπει να γνωρίζει κανείς αν υπάρχει οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ του αντιπροσώπου και του εντολέα και για να το κρίνει αυτό η Επιτροπή αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στην οικονομική πραγματικότητα από ότι στη νομική μορφή των σχέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων. Έτσι, ο διανομέας που διαχειρίζεται σαν κύριος σημαντικά αποθέματα του προϊόντος που αφορά η σύμβαση ή που εξασφαλίζει με δικά του έξοδα δωρεάν υπηρεσίες στην πελατεία ή που καθορίζει μόνος του τις τιμές πώλησης ή άλλους όρους συναλλαγών, θεωρείται ανεξάρτητος έμπορος, οπότε και εφαρμόζεται η παράγραφος 1 του άρθρου 85. Αντίθετα αυτό δεν εφαρμόζεται στις σχέσεις μιας μητρικής και μιας θυγατρικής εταιρείας, όταν η τελευταία δεν είναι ελεύθερη να καθορίζει τις πράξεις της στην αγορά.

Το Δεκέμβριο του 1978 , η Επιτροπή δημοσίευσε μια ανακοίνωση για τις υπεργολαβίες σχετικά με τις διατάξεις του άρθρου 85 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με αυτή την ανακοίνωση η Επιτροπή σκόπευε να ενθαρρύνει την ανάπτυξη μιας πρακτικής με τεράστια σημασία για τις σχέσεις των κρατών μελών της Ε.Ε. που αρμόζει στις δραστηριότητες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Πράγματι , η υπεργολαβία συνίσταται συνήθως για μια επιχείρηση λεγόμενη υπεργολάβος να εκτελέσει μια παραγγελία για μια μεγάλη εταιρεία , ονομαζόμενη εντολέας. Η ανακοίνωση αυτή θέτει την αρχή ότι η θέση του υπεργολάβου των γνώσεων ή εξοπλισμών του εντολέα μπορεί να θεμελιώνει την υποχρέωση του πρώτου να παραδίδει στον δεύτερο τα αντικείμενα που κατασκευάζει ή να μην παρέχει υπηρεσίες σε άλλον από αυτόν και δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 85.

2.4.4 ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ

Ενώ οι παραπάνω συμβατικές σχέσεις δεν υπόκεινται στην απαγόρευση της 1^{ης} παραγράφου του άρθρου 85 , οι συμβατικές σχέσεις που αναφέρονται εδώ απαγορεύονται καταρχήν , αλλά μπορούν να απαλλαγούν από την απαγόρευση. Πράγματι , κατά την 3^η παράγραφο του άρθρου 85 , η Επιτροπή μπορεί να κηρύξει ανεφάρμοστες τις διατάξεις της 1^{ης} παραγράφου σε ορισμένες συμφωνίες ή κατηγορίες συμφωνιών , οι οποίες συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου , εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει. Μετά από την κοινοποίηση μιας συμφωνίας , η Επιτροπή μπορεί να χορηγήσει ατομική απαλλαγή. Κατά γενικό κανόνα , όμως , οι απαιτήσεις της απαλλαγής προβλέπονται σε κανονισμούς της Επιτροπής που απαλλάσσουν ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών.

Η μέθοδος της απαλλαγής κατά κατηγορίες μέσω του υπ' αριθμ. 19/65 κανονισμού της Επιτροπής , εφαρμόζεται προκειμένου να απαλλαγεί μια κατηγορία παρόμοιων συμφωνιών , οι οποίες έχουν περισσότερα θετικά αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό παρά αρνητικά. Αυτοί οι κανονισμοί της Επιτροπής προσδιορίζουν με σαφήνεια ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών για τις οποίες ισχύει αυτόματα η απαλλαγή που προβλέπεται από το άρθρο 85 , υπό τον όρο ότι δεν εμποδίζουν το παράλληλο εμπόριο με το να περιορίζουν τις αγορές. Αυτοί οι κανονισμοί έχουν θεσπιστεί ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και σε πολλές περιπτώσεις είναι πολύ χρήσιμοι για αυτές. Πράγματι , σε πολλούς κανονισμούς , τα ανώτατα όρια όσον αφορά τον κύκλο εργασιών ή και το μερί-

διο της αγοράς έχουν καθοριστεί σε πολύ χαμηλά επίπεδα , έτσι ώστε να ευνοούν κατά κύριο λόγο τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Οι συμφωνίες συνεργασίας είναι η πρώτη ομάδα η οποία έχει να κάνει με κανονισμούς οι οποίοι αφορούν απαλλαγές κατά κατηγορία. Με κανονισμό της 19^{ης} Δεκεμβρίου του 1984 απαλλάσσονται της εφαρμογής του άρθρου 85 , παράγραφος 1 , οι λεγόμενες συμφωνίες εξειδίκευσης , δηλαδή οι συμφωνίες με τις οποίες τα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην κατασκευάζουν ορισμένα προϊόντα , με σκοπό να εξειδικευτούν στην παραγωγή άλλων προϊόντων. Έτσι , εφόσον τα αντίστοιχα μέρη παραιτούνται από την κατασκευή ορισμένων προϊόντων , ο ανταγωνισμός περιορίζεται. Η απαλλαγή αυτής της κατηγορίας συμφωνιών έχει θεσπιστεί για να επιτρέπει στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να βελτιώνουν τη διαδικασία παραγωγής τους με απώτερο σκοπό τη ενδυνάμωση της θέσης τους έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων. Για αυτό το λόγο , για να τύχει της απαλλαγής η συμφωνία είναι απαραίτητο το μέρος της αγοράς των προϊόντων να μην αντιπροσωπεύει περισσότερο από 20% της αγοράς του συνόλου των προϊόντων.

Ένας άλλος κανονισμός της Επιτροπής της 19^{ης} Δεκεμβρίου του 1984 απαλλάσσει , υπό ορισμένους όρους , τις κατηγορίες που ασχολούνται με την έρευνα και την ανάπτυξη των προϊόντων ή μεθόδων στα πλαίσια ενός συγκεκριμένου προγράμματος. Η από κοινού εκμετάλλευση των προϊόντων αυτών των συμφωνιών δεν επιτρέπεται παρά μόνο εάν οι γνώσεις που προέρχονται μετά από κοινή έρευνα , συμβάλλουν σημαντικά στην τεχνική ή οικονομική πρόοδο και είναι καθοριστικές για την κατασκευή νέων και πιο βελτιωμένων προϊόντων. Ο κανονισμός περιέχει έναν κατάλογο με τους περιορισμούς και τις υποχρεώσεις , όπως είναι η ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ των μερών στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης καθώς , στον τομέα χρήσης της τεχνολογίας καθώς και η περιορισμένη εδαφική προστασία των μερών.

Με κανονισμό του 1992 , η Επιτροπή επιδιώκει να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ κοινών επιχειρήσεων οι οποίες έχουν συνεταιριστικό χαρακτήρα. Στις επιχειρήσεις αυτές παρέχεται η ευχέρεια της απαλλαγής κατά κατηγορία των συμφωνιών τους που αναφέρονται στην έρευνα , στην ανάπτυξη , στην εξειδίκευση , και στην εκμετάλλευση τεχνογνωσίας. Με μια παράλληλη ανακοίνωση η Επιτροπή επισημαίνει στους βιομηχανικούς και εμπορικούς κύκλους τα κριτήρια βάσει των οποίων εξετάζει τις κοινές επιχειρήσεις συνεταιριστικού χαρακτήρα.

Γενικά , η Επιτροπή βλέπει ευνοϊκά τις κοινές επιχειρήσεις , ιδίως όταν αποτελούν ένα μέσο για την ταχύτερη εισαγωγή στην Ευρώπη μιας νέας τεχνολογίας της οποίας το κόστος είναι ιδιαίτερα υψηλό. Η Επιτροπή έδειξε θετική στάση απέναντι στις κοινές επιχειρήσεις συνεταιριστικού χαρακτήρα με πολλές επίσημες αποφάσεις απαλλαγής , μεταξύ των οποίων , η συμμαχία μεταξύ του βρετανικού φορέα τηλεπικοινωνιών

British Telecom και της αμερικανικής εταιρείας τηλεπικοινωνιών MCI και η δημιουργία από την EXXON και την SHELL κοινής επιχείρησης στον τομέα των καυσίμων και του πετρελαίου θέρμανσης.

Μια δεύτερη κατηγορία κανονισμών και ανακοινώσεων της Επιτροπής αφορά τις **συμφωνίες διανομής**. Με κανονισμό της 22ας Ιουνίου του 1983, η Επιτροπή εφάρμοσε το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε κατηγορίες **συμφωνιών αποκλειστικής διανομής**, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός προμηθευτή και ενός ή περισσοτέρων αντιπροσώπων. Ορισμένοι παραγωγοί, ιδίως προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, επιθυμούν να πωλούνται τα προϊόντα τους από συγκεκριμένους μεταπωλητές οι οποίοι να διαθέτουν και τα κατάλληλα προσόντα. Παρόλο που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, οι συμφωνίες αυτές έχουν ευνοϊκά αποτελέσματα στη διανομή των αγαθών μέσα στην κοινή αγορά, γιατί οι αποκλειστικοί διανομείς γνωρίζουν κατά κανόνα πολύ καλύτερα την αγορά από ότι ένας προμηθευτής, ο οποίος μπορεί να είναι εγκατεστημένος σε άλλη αγορά.

Ο κυριότερος από τους όρους που απαιτούνται για τη χορήγηση της απαλλαγής, είναι το λεγόμενο «επίσημο κύκλωμα» μέσω του οποίου ο αποκλειστικός διανομέας εισάγει τα προϊόντα σε μια ορισμένη περιοχή. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να μπορεί να υπάρχει «παράλληλο κύκλωμα», μέσω του οποίου ένας άλλος έμπορος ο οποίος είναι εγκατεστημένος σε αυτή τη περιοχή να μπορεί να εισάγει τα προϊόντα που προμηθεύεται από κάποιον τρίτο ο οποίος είναι εγκατεστημένος εκτός της περιοχής. Οποιαδήποτε ρήτρα που αποβλέπει στο να εμποδίσει τις παράλληλες εισαγωγές καθιστά ανεφάρμοστη την απαλλαγή της συμφωνίας.

Έτσι, ο νέος κανονισμός απαλλαγής ορισμένων κατηγοριών διανομής και εξυπηρέτησης πριν και μετά την πώληση **αυτοκινήτων οχημάτων** έχει σαν στόχο την τόνωση του ανταγωνισμού στον τομέα της διανομής των αυτοκινήτων. Επιδιώκει να εξασφαλίσει την ανεξαρτησία των διανομέων, οι οποίοι είναι γενικά οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έναντι των κατασκευαστών, ιδίως παρέχοντας τους το δικαίωμα να πωλούν αυτοκίνητα άλλων κατασκευαστών υπό ορισμένους όρους και επιβάλλουν τους απαγορευμένους όρους που περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Εξασφαλίζει το δικαίωμα των ατόμων που κατασκευάζουν ανταλλακτικά να προμηθεύουν τους διανομείς που εκείνοι επιλέγουν. Απαγορεύει τις πράξεις που εμποδίζουν τις παράλληλες εισαγωγές και υποχρεώνει τους διανομείς να εξασφαλίζουν την εγγύηση και τη δωρεάν εξυπηρέτησή, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τον τόπο αγοράς του αυτοκινήτου μέσα στην ενιαία αγορά. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι **συμφωνίες επιλεκτικής διανομής**, βάσει των οποίων οι κατασκευαστές αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προμηθεύουν μόνο μεταπωλητές οι οποίοι πληρούν ορισμένες τεχνικές ή επαγγελματικές προϋποθέσεις, ενώ οι προμηθευτές από την πλευρά τους, δεσμεύονται να μην προμηθεύονται προϊόντα από χονδρεμπόρους

εκτός του επίσημου δικτύου , δεν καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία. Πρέπει επομένως να γνωστοποιούνται στην Επιτροπή , η οποία συνήθως θεωρεί ότι τέτοιου είδους συμφωνίες επιτρέπουν την συγκέντρωση του εμπορίου πιο αποτελεσματικά σημεία πώλησης και επομένως μπορούν να εξαιρεθούν από την γενική απαγόρευση της 1^{ης} παραγράφου του άρθρου 85 , υπό τον όρο ότι οι προϋποθέσεις τις οποίες επιβάλλουν οι κατασκευαστές έχουν σχέση με τη φύση του προϊόντος , δεν είναι καταχρηστικές και είναι ίδιες για όλους τους πιθανούς μεταπωλητές.

Απαλλάσσονται επίσης από την εφαρμογή του άρθρου 85 , κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας , συμφωνίες δηλαδή με τις οποίες ένας μεταπωλητής υποχρεούται να προμηθεύεται αποκλειστικά από έναν κατασκευαστή ή από άλλο προμηθευτή , χωρίς όμως να του έχει παραχωρηθεί μια αποκλειστική περιοχή πώλησης. Εάν ο κατασκευαστής ή ο προμηθευτής έχει πετύχει να κρατήσει για τον ίδιο τα περισσότερα ή τα σημαντικότερα σημεία πώλησης σε μια συγκεκριμένη περιοχή , οι ανταγωνιστές του μπορεί να έχουν μεγάλα προβλήματα στο να πωλούν τα προϊόντα τους σε αυτή τη περιοχή. Όσο πιο πολύ διαρκεί η υποχρέωση της αποκλειστικής προμήθειας και όσο πιο μεγάλη είναι η κλίμακα των που καλύπτει η συμφωνία , τόσο πιο σοβαρό είναι το εμπόδιο των ανταγωνιστών να εισέλθουν στη συγκεκριμένη περιοχή. Για αυτό , επιπλέον των άλλων όρων που απαιτούνται για την εφαρμογή της απαλλαγής , πρέπει η μέγιστη διάρκεια της υποχρέωσης να περιορίζεται σε μια περίοδο πέντε ετών , η οποία μπορεί να είναι ανανεώσιμη , και τα προϊόντα που καλύπτει η συμφωνία να περιορίζονται σε εκείνα που σχετίζονται μεταξύ τους από τη φύση τους ή την εμπορική συνήθεια.

Δεδομένου ότι οι συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας σχετικά με τη μπίρα που πωλείται για επιτόπια κατανάλωση και τα καύσιμα , τα οποία πωλούνται σε σταθμούς βενζίνης , συνεπάγονται σημαντικές χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις εκ μέρους των προμηθευτών. Επίσης , σημαντικές υποχρεώσεις εφαρμόζονται για αυτές , ιδίως για τη μέγιστη διάρκεια της αποκλειστικής προμήθειας , που μπορεί να είναι μέχρι και δέκα χρόνια. Για να εξαιρεθούν από την απαγόρευση οι συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας μπίρας , οι οποίες αφορούν ζυθοποιεία , πρέπει να υπόκεινται σε ορισμένους όρους , τους οποίους έχει ορίσει η Επιτροπή.

Μια τρίτη ομάδα κανονισμών απαλλαγής αφορά τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας , τα οποία παίρνουν όλο και μεγαλύτερη σημασία μέσα στην ενιαία αγορά. Περιλαμβάνουν τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας , τα δικαιώματα του δημιουργού , τα σήματα , τα σχέδια , τα δικαιώματα εκπροσώπησης και τις τεχνικές γνώσεις. Οι τρόποι απόκτησης και χρήσης αυτών των δικαιωμάτων καθορίζονται από το δίκαιο κάθε κράτους μέλους , το οποίο είναι νόμιμο , αλλά που μπορεί να θέσει προβλήματα αν ο κάτοχος ενός δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας το χρησιμοποιεί καταχρηστικά για να προστατεύσει την αγορά του ή για να πε-

ριορίσει τον ανταγωνισμό μέσα σε αυτή. Για αυτό οι απαλλαγές που δίνει η Επιτροπή σε αυτές τις συμφωνίες έχουν σαν στόχο να συμβιβάσουν τις απαιτήσεις του ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά με τις συνθήκες της διεθνούς αγοράς στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας.

Έτσι οι συμφωνίες που αφορούν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, οι οποίες παραχωρούν το δικαίωμα της αποκλειστικής κατασκευής ή πώλησης των προϊόντων στους αδειούχους, που καλύπτονται από το δίπλωμα και οι οποίες μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα στην κοινή αγορά εξαιτίας της εδαφικής προστασίας που επιβάλλουν, μπορεί ταυτόχρονα να έχουν και θετικά αποτελέσματα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες και οι οποίες δεν διαθέτουν χρηματοοικονομικούς πόρους για να εκμεταλλευτούν τις εφευρέσεις τους. Γι αυτό το 1984 η Επιτροπή θέσπισε ένα κανονισμό απαλλαγής ορισμένων κατηγοριών συμφωνιών οι οποίες αφορούν την άδεια εκμετάλλευσης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Έναντι του ενεργητικού ανταγωνισμού άλλων αδειούχων, ο αδειούχος μπορεί να προστατεύεται σε όλη τη διάρκεια της συμφωνίας αλλά πέντε χρόνια από τη στιγμή που τέθηκε το προϊόν για πρώτη φορά στην αγορά. Σημαντικό, βέβαια, είναι να αναφέρουμε ότι όλοι οι αδειούχοι πρέπει να έχουν την ελευθερία να προσφέρουν το προϊόν στην εδαφική περιοχή των υπολοίπων αδειούχων μετά από ζήτηση, χωρίς πρόσκληση δική τους, εκ μέρους πελατών οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στην περιοχή αυτή («Παθητικές πωλήσεις»).

Οι άδειες διανομής και παροχής υπηρεσιών, που αφορούν την εκμετάλλευση αδειών βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας για την πώληση των αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών, έχουν θετικό αποτέλεσμα για τον ανταγωνισμό. Και αυτό γιατί βελτιώνουν τις συνθήκες διανομής, γιατί παρέχουν τη δυνατότητα δημιουργίας με περιορισμένες επενδύσεις ενός ομοιογενούς δικτύου διανομής, πράγμα το οποίο μπορεί να συντελέσει στην πρόσβαση νέων ανταγωνιστών στην αγορά, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και γιατί αυξάνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των μεγάλων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Αυτές έχουν την δυνατότητα να συνεταιρίζονται με μεγάλες επιχειρήσεις, χωρίς όμως να χάνουν την αυτονομία τους και την εξειδίκευση τους. Για αυτό η Επιτροπή θέσπισε το 1988 έναν κανονισμό απαλλαγής ορισμένων κατηγοριών συμφωνιών που αφορούσαν την άδεια εκμετάλλευσης τεχνολογίας. Η απαλλαγή αυτή χορηγείται σύμφωνα με ορισμένους όρους όπως τη δυνατότητα για τον αδειούχο να πωλεί σε άλλους αδειούχους και την υποχρέωση του αδειούχου να παρέχει εγγυήσεις οι οποίες να έχουν ισχύ σε όλο το χώρο της Κοινότητας. Η αποκλειστικότητα αγοράς επιτρέπεται μόνο για τα προϊόντα για τα οποία δεν μπορούν να υπάρξουν αντικειμενικά κριτήρια ποιότητας.

Η μη κατοχυρωμένη τεχνογνωσία , η οποία περιέχεται σε περιγραφές των τρόπων κατασκευής , σε συνταγές , σε τύπους ή σε σχεδιαγράμματα είναι σε ταχεία αύξηση μέσα στην Κοινότητα , καθώς επίσης και οι συμφωνίες για την εκμετάλλευσή τους. Η τεχνογνωσία ορίζεται σαν ένα σύνολο τεχνικών πληροφοριών , οι οποίες είναι ουσιώδεις , μυστικές και ευδιάκριτες. Όταν περιορίζουν τον ανταγωνισμό με την επιβολή γεωγραφικών περιορισμών , οι συμφωνίες για την εκμετάλλευσή της τεχνογνωσίας , όπως και εκείνες της εκμετάλλευσής ευρεσιτεχνίας , έχουν θετικά αποτελέσματα για την οικονομία γιατί διευκολύνουν τη μεταβίβαση τεχνολογιών και την καινοτομία , ιδίως όσο αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Για αυτό η Επιτροπή θέσπισε το 1988 , έναν κανονισμό απαλλαγής σχετικά με τις συμφωνίες αδειών τεχνογνωσίας. Αυτές οι συμφωνίες μπορεί να περιλαμβάνουν ρήτρα εδαφικής προστασίας του παρέχοντος άδεια ή του αδειούχου μιας διάρκειας δέκα ετών από την ημερομηνία της πρώτης συμφωνίας για κάθε προστατευόμενη περιοχή μέσα στην Κοινότητα. Μεταξύ των αδειούχων , η διάρκεια της επιτρεπόμενης προστασίας είναι επίσης δέκα χρόνια όσον αφορά τη ενεργητική εκμετάλλευσή και πέντε χρόνια όσον αφορά τον παθητικό ανταγωνισμό.

Ένας νέος κανονισμός της Επιτροπής προβλέπει την αυτόματη απαλλαγή από την απαγόρευση των συμπράξεων κάθε συμφωνίας μεταφοράς τεχνολογίας είτε αυτή καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή άδεια εκμετάλλευσής τεχνογνωσίας είτε είναι μικτή. Διευκολύνει , έτσι , τη διάδοση των τεχνολογικών γνώσεων μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι σημαντική για τη μεγάλη πλειοψηφία των οικονομικών παραγόντων. Η απαλλαγή υπόκειται , όμως σε ένα όριο όσον αφορά το μερίδιο της αγοράς , συγκεκριμένα 40% , η υπέρβαση του οποίου επιτρέπει στην Επιτροπή να αναιρεί την απαλλαγή σε περίπτωση που μερικές μεγάλες επιχειρήσεις θα πετύχαιναν , χάρη στην παραχώρηση αποκλειστικών αδειών εκμετάλλευσής , να μονοπωλήσουν την αγορά ενός προϊόντος και να εμποδίσουν την πρόσβαση τρίτων στις νέες τεχνολογίες. Σε αυτή την περίπτωση η Επιτροπή μπορεί να διατυπώσει αντιρρήσεις μέσα σε διάστημα τεσσάρων μηνών.

Οι κανονισμοί που αναφέρθηκαν παραπάνω επιτρέπουν , υπό ορισμένες συνθήκες , τις μορφές συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων , οι οποίες δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό , σύμφωνα με το άρθρο 85 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι οποίες είναι και οι πιο συνηθισμένες. Ρυθμίζουν έτσι τη μεγάλη πλειοψηφία των συμπράξεων που υπάρχουν μέσα στην Κοινότητα , παρέχοντάς τους ουσιαστική νόμιμη ασφάλεια. Η Επιτροπή μπορεί έτσι να φέρει όλη την προσοχή της στις , συνήθως μυστικές , συμπράξεις , οι οποίες εμποδίζουν πράγματι την ελευθερία του ανταγωνισμού και τις συναλλαγές μέσα στην κοινή αγορά.

2.4.5 ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ

Σε αυτή την ενότητα θα αναφέρουμε μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις ασυμβίβαστων με την κοινή αγορά συμπράξεων, όπως προκύπτουν από τις αποφάσεις της Επιτροπής. Αυτή εκτιμάει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε σύμπραξης ή κατηγορίας συμπράξεων, όχι μόνο με νομικά κριτήρια, αλλά και με κριτήρια συμφέροντος των παραγωγών και των καταναλωτών ενός κλάδου. Για αυτό το λόγο και εφαρμόζει τον κανόνα «των ελαχίστων», στις συμπράξεις που παραβαίνουν τον κανόνα του ανταγωνισμού, αλλά και που έχουν ασήμαντες οικονομικές συνέπειες.

Ως προς τις συμπράξεις τις οποίες θεωρεί ως ασυμβίβαστες με τη Συνθήκη, η Επιτροπή ενεργεί πολύ προσεκτικά. Προσπαθεί να συγκεντρώσει αδιάψευστες αποδείξεις της παράβασης σχετικά με το άρθρο 85 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. παράγραφος 1, πράγμα το οποίο, πολλές φορές, απαιτεί πολλά χρόνια, δεδομένου ότι σήμερα οι περιορισμοί του ανταγωνισμού σπάνια παίρνουν τη μορφή γραπτών συμφωνιών οι οποίες επιβάλλουν παράνομες ενέργειες στους συμβαλλόμενους με απειλή ποινής. Παίρνουν συνήθως μια μορφή η οποία βασίζεται στις λεγόμενες «συμφωνίες κυρίων», για τις οποίες είναι δύσκολο να βρεθούν υλικές αποδείξεις. Η προσεκτική συμπεριφορά της Επιτροπής σε αυτό τον τομέα έχει σαν συνέπεια την αργοπορία, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί και σαν ένα πολύ σημαντικό μειονέκτημα της Επιτροπής, αλλά δίνει κύρος στις αποφάσεις της, οι οποίες επιβεβαιώνονται συνήθως από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, εάν οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται προσφύγουν σε αυτό. Οι αποφάσεις της Επιτροπής αφήνουν να διαφαίνεται η κοινοτική πολιτική που αφορά τις μεγάλες κατηγορίες απαγορευμένων συμπράξεων.

Η κατανομή των αγορών είναι περιοριστική ως προς τον ανταγωνισμό και αντίθετη προς τους στόχους της κοινής αγοράς, γιατί οι συμφωνίες που βασίζονται στην αρχή του αμοιβαίου σεβασμού των εθνικών αγορών προς όφελος των συμμετεχόντων, που είναι ήδη εγκαταστημένοι σε αυτές, έχουν σαν αποτέλεσμα την παρεμπόδιση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών ως προς τα προϊόντα που αφορούν. Με το σύστημα των ανάλογων ποσοστών με τις συνολικές πωλήσεις των μελών της σύμπραξης, αυτοί παραιτούνται από την ελευθερία να εφαρμόζουν αυτόνομη πολιτική πωλήσεων, αλλά έχουν ως αντάλλαγμα τη δυνατότητα να εφαρμόζουν μια πολιτική τιμών η οποία είναι απαλλαγμένη από τον κίνδυνο του ανταγωνισμού από τα υπόλοιπα μέλη της σύμπραξης. Περίφημες περιπτώσεις καταδικασθεισών συμπράξεων μοιράσματος των αγορών είναι: των παραγωγών κινίνης της Κοινότητας, οι οποίοι είχαν ρυθμίσει με

συμφωνία κυρίων τις τιμές και τα ποσοστά όλων των πωλήσεών τους στην εσωτερική και στις εξωτερικές αγορές, των μεγάλων παραγωγών ζάχαρης, οι οποίοι ήλεγχαν τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές ζάχαρης η οποία προορίζονταν για ανθρώπινη κατανάλωση. Το Νοέμβριο του 1994, η Επιτροπή επέβαλλε το μεγαλύτερο μέχρι σήμερα πρόστιμο, σε εννέα ενώσεις επιχειρήσεων και σε τριάντα τρεις ευρωπαϊούς παραγωγούς τσιμέντου που συμμετείχαν, από το 1983, σε γενική συμφωνία κατανομής των αγορών, με στόχο να προστατεύσουν τις εθνικές και τις εγχώριες αγορές της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Τσιμέντου.

Οι συμφωνίες ορισμού των τιμών ή άλλων όρων των συναλλαγών περιορίζουν κατά σοβαρό τρόπο τον ανταγωνισμό, γιατί εμποδίζουν τους αγοραστές να ωφεληθούν από την ανταγωνιστική συμπεριφορά, την οποία θα είχαν οι παραγωγοί αν δεν υπήρχε η σύμπραξη. Δεδομένου ότι συνοδεύονται από τον αμοιβαίο σεβασμό των εθνικών αγορών, μπορούν επίσης να βλάψουν και το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Για αυτό το λόγο, η Επιτροπή έχει καταδικάσει τις πράξεις που ως αντικείμενο την εφαρμογή από όλες τις επιχειρήσεις ομοιόμορφων αυξήσεων των τιμών σε προϊόντα ιδίου είδους σε ορισμένες ημερομηνίες, τις συμφωνίες για τις τιμές και για την αποκλειστικότητα και τη δημοσίευση από επαγγελματικές ενώσεις τιμολογίων ή συστηνομένων τιμών που δεν λαμβάνουν υπόψη τις διάφορες διαρθρώσεις των τιμών κόστους των επιχειρήσεων.

Απαγορεύονται, επίσης, οι περιορισμοί πρόσβασης των νέων ανταγωνιστών στην αγορά. Η πρόσβαση στην αγορά ενδέχεται να εμποδίζεται, όταν ένας μεγάλος αριθμός μεταπωλητών σε αυτή την αγορά δεσμεύονται με την υποχρέωση να μην πωλούν παρά μόνο τα προϊόντα του κατασκευαστή με τον οποίο έχουν σύμβαση ή από οριζόντιες συμφωνίες που έχουν παρόμοιο αποτέλεσμα αποκλεισμού τρίτων. Για αυτό το λόγο η Επιτροπή απαγόρευσε τη συμφωνία μεταξύ της Langnese (Unilever) και της Schfler, οι οποίες κατέχουν μια δυοπωλιστική θέση στην γερμανική αγορά παγωτών άμεσης κατανάλωσης, και το Πρωτοδικείο επιβεβαίωσε αυτή την απαγόρευση.

Η απομόνωση μιας αγοράς στο εσωτερικό της Κοινότητας μπορεί να εξασφαλιστεί χωρίς έχουν συμφωνηθεί εμπορικές σχέσεις αποκλειστικότητας, μέσω συμφωνιών συναπτομένων μεταξύ των παραγωγών ενός κράτους μέλους για την παροχή στους συνήθεις πελάτες εκπτώσεων, το ύψος των οποίων ορίζεται συλλογικά ανάλογα με τις συνολικές αγορές που πραγματοποίησαν από αυτούς κατά την περίοδο αναφοράς. Αυτή ήταν η περίπτωση και κάποιων γερμανών κατασκευαστών πλακιδίων κεραμικής. Η συσσώρευση των βάσεων των εκπτώσεων παρακινούσε τους αγοραστές να μην λαμβάνουν υπόψη τις ευνοϊκότερες προσφορές παραγωγών άλλων κρατών μελών, για να συγκεντρώνουν τις αγορές τους στους παραγωγούς τους οποίοι συμμετέχουν στη σύμπραξη και να επιτυγχάνουν έτσι το υψηλότερο δυνατό ύψος των εκπτώσεων.

Η από κοινού πώληση γίνεται δέκτη από την Επιτροπή στα πλαίσια των συμφωνιών συνεργασίας. Αυτό όμως δεν συμβαίνει στην περίπτωση **συμφωνιών πώλησης από κοινού** με τις οποίες οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις μοιράζονται μεταξύ τους, σύμφωνα με έναν όρο που αφορά την διανομή, το συνολικό ποσό των προϊόντων που μπορεί να διοχετευθεί σε μια αγορά και προσφέρουν τα προϊόντα τους μέσω ενός πρακτορείου πώλησης με ενιαίες τιμές και άλλους όρους πώλησης. Η συνδρομή των τριών παραγόντων, δηλαδή η παρέμβαση του κοινού οργάνου, η κατανομή των ποσοστών και ο καθορισμός των τιμών, εμποδίζουν κάθε ανταγωνισμό μεταξύ των συμπραττόμενων στις αγορές που αφορούν και στερούν τους αγοραστές από την επιλογή μεταξύ διαφορετικών προσφορών. Για αυτό η Επιτροπή επέβαλε κυρώσεις στους τρεις κύριους γάλλους παραγωγούς λιπασμάτων, των οποίων η συνεργασία είχε ως αντικείμενο να εξασφαλίσει τη διανομή στη Γερμανία των σύνθετων λιπασμάτων τους, μέσω μιας κοινής εμπορικής εταιρείας η οποία ονομάζονταν Floral.

Οι **συμφωνίες αγοράς από κοινού** μπορούν επίσης να περιορίσουν τον ανταγωνισμό, όταν η μεγάλη αγοραστική δύναμη των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη σύμπραξη τους επιτρέπει να εκμεταλλεύονται την ισχύ τους έναντι των προμηθευτών. Αυτή ήταν η περίπτωση των χονδρεμπόρων που συμμετείχαν στην ολλανδική συνεργατική εταιρεία VBA, την πιο μεγάλη δημοπρασία λουλουδιών στον κόσμο, οι οποίοι είχαν αναλάβει την υποχρέωση να μην εμπορεύονται άλλα προϊόντα από αυτά τα οποία προμήθευε η VBA. Αντίθετα η Επιτροπή επέτρεψε το σύστημα Eurovision για την από κοινού αγορά των δικαιωμάτων μετάδοσης διεθνών αθλητικών συναντήσεων. Ενώ το σύστημα αυτό περιορίζει τον ανταγωνισμό, εξαιτίας της συσσωρευμένης αγοραστικής δύναμης της Union europeenne de Radiodiffusion (UER), η Επιτροπή το δέχθηκε υπό ορισμένους όρους, γιατί συμβάλλει στην ανάπτυξη της αυθεντικής ευρωπαϊκής αγοράς ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων και διευκολύνει τη διασυνοριακή εκμετάλλευση, ιδιαίτερα σημαντική για τα μέλη της Ένωσης τα προερχόμενα από μικρά κράτη.

Οι πιο περίπλοκες περιπτώσεις είναι εκείνες των **συμφωνιών αποκλειστικής διανομής**, κατηγορία των οποίων καλύπτεται όπως είδαμε από απαλλαγή, αλλά όχι όταν αυτές προβλέπουν μια απόλυτη εδαφική προστασία, η οποία εμποδίζει τις παράλληλες εισαγωγές. Είναι η περίπτωση συμφωνιών που εμποδίζουν τον διανομέα να προβεί και σε δεύτερη εξαγωγή για τα καλυπτόμενα από αυτές προϊόντα σε άλλα κράτη μέλη ή συμφωνιών που απαγορεύουν την εισαγωγή από άλλα κράτη μέλη σε συγκεκριμένη περιοχή και τη διανομή από άλλα πρόσωπα. Η πολιτική της Επιτροπής για το θέμα αυτό έχει γίνει ξεκάθαρη στην απόφαση της 23^{ης} Σεπτεμβρίου του 1964 στην υπόθεση "Grundig- Consten", την οποία επιβεβαίωσε ως προς τα βασικά σημεία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

με απόφαση της 13^{ης} Ιουλίου του 1966. Παρόλα αυτά η Επιτροπή εξακολουθεί να παλεύει εναντίον των συστημάτων διανομής που εμποδίζουν το παράλληλο εμπόριο, όπως εκείνο της γερμανικής εταιρείας Turr-Ex, η οποία εμποδίζει τους διανομείς της σε κάθε κράτος μέλος να πωλούν προϊόντα σε άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας ή εκείνο της εταιρείας Bayer, η οποία επέβαλλε στους εμπόρους χονδρικής πώλησης της Γαλλίας και της Ισπανίας απαγόρευση εξαγωγής του φαρμάκου Adalat.

Υπάρχουν, βέβαια, πολλά είδη απαγορευμένων οριζόντιων συμπτύξεων, όπως εκείνα που επιβάλλουν διακριτικούς όρους στις συναλλαγές των μερών με τρίτους ανταγωνιστές τους ή εκείνα που αποβλέπουν στην εξόντωση ενός συγκεκριμένου ανταγωνιστή από μια αγορά. Άλλα είδη συμφωνιών, τα οποία κανονικά απαλλάσσονται, μπορεί να υποπέσουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν περιορίζουν τον ανταγωνισμό και δεν καλύπτονται από τον «κανόνα των ελαχίστων», π.χ. οι συμφωνίες από κοινού διαφήμισης, αν εμποδίζουν τους συμμετέχοντες να προωθούν συγχρόνως τα προϊόντα τους με ανεξάρτητο τρόπο, οι συμφωνίες χρήσης ενός κοινού ενδεικτικού ποιότητας, αν αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλους τους κατασκευαστές των οποίων τα προϊόντα ικανοποιούν τους εν λόγω όρους ποιότητας, ακόμη και οι συμφωνίες ανταλλαγής πληροφοριών, αν οδηγούν σε ευθυγράμμιση της εμπορικής στρατηγικής των συμμετεχόντων. Σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς τη νομιμότητα της σύμπραξης τους, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πρέπει να την κοινοποιούν στην Επιτροπή για να έχουν την επίσημη γνώμη της.

Η Επιτροπή επανεξετάζει την πολιτική της ως προς τους κάθετους περιορισμούς του ανταγωνισμού. Για αυτό το λόγο εξέδωσε ένα Πράσινο Βιβλίο, το οποίο προβλέπει τέσσερις εναλλακτικές λύσεις: διατήρηση του συστήματος που ήδη ισχύει, διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των απαλλαγών κατά κατηγορία, περιορισμό του εν λόγω πεδίου εφαρμογής και μαχητό τεκμήριο μη εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Κ. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ

3.1 ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Οι συγκεντρώσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε μεγαλύτερες μονάδες είναι επιθυμητές και ενθαρρύνονται, οδηγούν στον ορθολογισμό της παραγωγής και της διανομής των προϊόντων στην κοινή αγορά και ευνοούν την τεχνική πρόοδο. Αλλά αν η συγκέντρωση ξεπεράσει ορισμένα όρια, τα οποία διαφέρουν από κλάδο σε κλάδο, μπορεί να οδηγήσει στην εγκαθίδρυση μονοπωλίων ή, συχνότερα, ολιγοπωλίων με αποτέλεσμα να περιοριστεί ο ανταγωνισμός μέσα στην Κοινότητα. Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν μια επιχείρηση η οποία δεσπόζει επί ενός κλάδου λόγω του μεγέθους της και της οικονομικής της δύναμης απορροφάει τη μια μετά την άλλη τις επιχειρήσεις που την ανταγωνίζονται. Οι Συνθήκες ΕΚΑΧ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα) και ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) προέβλεψαν αυτή την περίπτωση, αλλά η πρώτη κατά πολύ σαφέστερο τρόπο από ότι η δεύτερη.

Σύμφωνα με το άρθρο 66 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, υπόκειται σε προηγούμενη άδεια της Ανώτατης Αρχής (Επιτροπής) κάθε ενέργεια εξηγείται από τις ιστορικές περιστάσεις μέσα στις οποίες συντάχθηκε. Το άρθρο 66 απέβλεπε στο να ικανοποιήσει όχι μόνο τη γερμανική και τη γαλλική κοινή γνώμη, αλλά και τη Δύναμη Κατοχής της Γερμανίας, στην οποία δέσποζαν οι Ηνωμένες Πολιτείες. Ένα σημαντικό στοιχείο της πολιτικής των Συμμάχων έναντι της κατεχόμενης Γερμανίας ήταν η εξάρθρωση της βαριάς βιομηχανίας της, ιδίως στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα. Σιγά σιγά, όμως, η Ανώτατη Αρχή και η Επιτροπή, που τη διαδέχθηκε μετά το 1967, επηρεαζόμενες από την εξέλιξη των αγορών του άνθρακα και του χάλυβα, απομακρύνθηκαν από την αυστηρή ερμηνεία της Συνθήκης. Γενικά η Επιτροπή επιδιώκει να ακολουθεί μια

μέση οδό μεταξύ της αυστηρότητας της Συνθήκης Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα και της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.1.1 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ

Το άρθρο 82 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποδεικνύει ως ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και απαγορευμένη, κατά το μέτρο που μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, την καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους μέσα στην κοινή αγορά ή σε μεγάλο τμήμα της. Εκτός του ότι αυτό το άρθρο δεν απαγορεύει την απόκτηση μιας δεσπόζουσας θέσης αλλά μόνο την καταχρηστική της εκμετάλλευση, αφήνει πολλά σημεία αδιευκρίνιστα, τα οποία όμως έχουν τώρα διευκρινίσει πολλές αποφάσεις της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Καταρχήν η **δεσποτεία σε μια αγορά** δεν μπορεί να οριστεί μόνο με βάση του μέρους της αγοράς που κατέχει μια επιχείρηση ή βάσει άλλων ποσοτικών στοιχείων, αλλά και βάσει της δυνατότητας να εξασκεί μια σημαντική επίδραση στη λειτουργία της συγκεκριμένης αγοράς και των άλλων επιχειρήσεων. Με την απόφαση του της 14 Φεβρουαρίου του 1978 στην υπόθεση «United Brands Company/Commission», το Δικαστήριο επιβεβαίωσε και διέυρνε τον ορισμό της δεσπόζουσας θέσης τον οποίο είχε καθορίσει ήδη η Επιτροπή στην απόφαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου 1971 στην υπόθεση «Continental Can Cy». Η απόφαση του Δικαστηρίου προσδιορίζει ότι η δεσπόζουσα θέση την οποία στοχεύει το άρθρο 86 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορά μια θέση οικονομικής δύναμης την οποία κατέχει μια επιχείρηση και η οποία της δίνει την εξουσία να εμποδίζει τη διατήρηση ενός πραγματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά δίνοντας της τη δυνατότητα ανεξάρτητων συμπεριφορών με αισθητό τρόπο απέναντι στους ανταγωνιστές της, στους πελάτες της και στους καταναλωτές της.

Ο ορισμός της **σχετικής αγοράς** έχει επίσης μεγάλη σημασία, γιατί όσο περιοριστικά ορίζεται η αγορά στο χώρο και στον χρόνο, τόσο πιο πολλές είναι οι δεσπόζουσες θέσεις που μπορεί να βρεθούν μέσα στην κοινή αγορά. Στην απόφαση του της 13^{ης} Φεβρουαρίου του 1979 στην υπόθεση «Hoffman – La Roche / Commission», το Δικαστήριο θεώρησε, όπως η Επιτροπή, ότι κάθε ομάδα βιταμινών αποτελεί διαφορετική αγορά και ότι ένα προϊόν μπορεί να ανήκει σε δυο διαφορετικές αγορές όταν έχει διαφορετικές χρήσεις. Κατά το Δικαστήριο, ένας πραγματικός ανταγωνισμός πρέπει να μπορεί να υπάρχει μεταξύ των προϊόντων που ανήκουν στη σχετική αγορά, πράγμα που σημαίνει ότι τα προϊόντα αυτά έχουν σε σημαντικό βαθμό τη δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης. Κατά

την Επιτροπή η αξιολόγηση της εναλλακτικής χρήσης περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των προϊόντων , τα οποία μπορούν να θεωρηθούν υποκατάστατα από τον καταναλωτή και ο ανταγωνισμός των οποίων μπορεί να επηρεάσει τις τιμές των προϊόντων των συμβαλλόμενων. Η ανακοίνωση της Επιτροπής ως προς τη σχετική αγορά είναι ένα μέσο ανάλυσης , το οποίο επιτρέπει τον υπολογισμό των μεριδίων αγοράς των εταιρειών.

Ως προς την έννοια της επίδρασης στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών , που είναι ίδια στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης , η Επιτροπή και το Δικαστήριο συμφωνούν στο ότι μια συγκέντρωση στην οποία συμμετέχει μια επιχείρηση , η οποία κατέχει μια δεσπόζουσα θέση στην κοινή αγορά ή σε κάποιο από τα σημαντικότερα τμήματά της , θα έχει πάντα σημασία για τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Στην απόφασή του , στις 13 Ιουλίου του 1966 στην υπόθεση «Grundig-Consten» , το Δικαστήριο προσδιόρισε ότι η έννοια της βλάβης στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών πρέπει να εξαρτάται από την απάντηση στο ερώτημα μια συμφωνία μπορεί να βλάψει την ελευθερία του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών σε τέτοιο βαθμό που να εμποδίζει την υλοποίηση των στόχων μιας ενιαίας αγοράς μεταξύ των κρατών μελών. Εννοείται ότι η καταχρηστική εκμετάλλευση μιας δεσπόζουσας θέσης κρίνεται τόσο αυστηρότερα όσο αυτή τείνει να περιορίσει την αγορά και να δυσκολέψει την οικονομική αλληλοδιείσδυση.

Όσον αφορά την έννοια της καταχρηστικής εκμετάλλευσης μιας δεσπόζουσας θέσης , το άρθρο 82 είναι πιο σαφές , γιατί καθορίζει ότι η κατάχρηση συνίσταται κυρίως : (α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή τιμών οι οποίες δεν είναι δίκαιες και αφορούν είτε την αγορά είτε την πώληση ή άλλους όρους των συναλλαγών , (β) στον περιορισμό της παραγωγής , της διάθεσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης με αποτέλεσμα την ζημιά των καταναλωτών , (γ) στην εφαρμογή άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές που αφορούν όσους συναλλάσσονται εμπορικά και (δ) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή , από τους συναλλασσόμενους , πρόσθετων παροχών οι οποίες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Στην προαναφερθείσα απόφαση του 1979 στην υπόθεση «Hoffmann-La Roche» το Δικαστήριο έδωσε για πρώτη φορά ένα γενικό ορισμό του όρου της καταχρηστικής εκμετάλλευσης λέγοντας ότι πρόκειται για μια αντικειμενική έννοια , η οποία αφορά τις συμπεριφορές μιας επιχείρησης η οποία κατέχει μια δεσπόζουσα θέση , οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τη δομή μιας αγοράς μέσα στην οποία , ο βαθμός του ανταγωνισμού είναι εξασθενημένος , εξαιτίας της παρουσίας της εν λόγω επιχείρησης , και οι οποίες εμποδίζουν τη διατήρηση του υπάρχοντος ανταγωνισμού ή την ανάπτυξή του.

Η απόφαση «United Brands Company» καθορίζει την ευρύτητα της έννοιας της καταχρηστικής εκμετάλλευσης τονίζοντας την υποχρέω-

ση ότι μια επιχείρηση σε δεσπόμενη θέση να σέβεται την αρχή της αναλογικότητας όταν επιβάλλει περιορισμούς στους μεταπωλητές της, ακόμα και όταν επιδιώκει έτσι θεμιτούς στόχους, όπως είναι η διατήρηση της ποιότητας των προϊόντων της ή η προστασία των εμπορικών της συμφερόντων. Ακόμα λιγότερο μπορούν να αναφερθούν αυτοί οι στόχοι όταν αποβλέπουν πραγματικά στην εξάλειψη του ανταγωνιστών. Έτσι, η εταιρεία Tetra Pak, ο μεγαλύτερος παραγωγός χαρτονιών μέσα στην Κοινότητα για τη βιομηχανία γάλακτος, καταδικάστηκε γιατί είχε επιτύχει δικαίωμα αποκλειστικότητας για την τεχνολογία σχετικά με μια μέθοδο αποστείρωσης των χαρτονιών για το γάλα μακράς συντήρησης. Η τεχνολογική πρωτοπορία μπορεί μάλιστα να έχει και ορισμένες υποχρεώσεις για τη δεσπόμενη επιχείρηση σχετικά με τους ανταγωνιστές της. Πράγματι, η Επιτροπή υποχρέωσε το 1984 την IBM να ανακοινώνει έγκαιρα και συστηματικά στους ανταγωνιστές της μέσα στην Κοινότητα τα στοιχεία που τους επιτρέπουν να συνδέουν τα προϊόντα τους με τα δικά της μεγάλα συστήματα πληροφορικής και με το δικό της σύστημα διασύνδεσης των δικτύων ή συστημάτων. Τον Ιούλιο του 1994, η Επιτροπή σε συνεργασία με τα αμερικανικό υπουργείο δικαιοσύνης απέσπασε ιδιαίτερα σημαντική δέσμευση εκ μέρους της Microsoft, του πρώτου σε παγκόσμιο επίπεδο παραγωγού λειτουργικών συστημάτων για υπολογιστές, σχετικά με τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης των λειτουργικών του συστημάτων στους κατασκευαστές μικροϋπολογιστών.

Γενικά μια δεσπόμενη επιχείρηση μπορεί να επωφεληθεί από τη δύναμη της στην αγορά κατά έναν από τους εξής τρεις τρόπους: επιβάλλοντας τις τιμές στη δεσποζόμενη αγορά ή επιβάλλοντας «σχέσεις» μεταξύ των προϊόντων ή υπηρεσιών αυτής της αγοράς και άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών, επιβάλλοντας στους πελάτες της συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας για μια νέα κατηγορία προϊόντων (π.χ. των βιταμινών που προαναφέρθηκε για την εταιρεία Hoffman – La Roche για να εμποδίσει να εισέλθουν οι νέοι ανταγωνιστές στην αγορά), περιορίζοντας τον ανταγωνισμό από εισαγωγές ή εφαρμόζοντας μια πολιτική η οποία αφορά τις πωλήσεις σε τιμές κάτω του κόστους, μέχρι να εξαλειφθεί ο ανταγωνισμός από την αγορά.

Είναι βέβαιο ότι η Επιτροπή και το Δικαστήριο θεωρούν ως καταχρηστική εκμετάλλευση το γεγονός ότι μια επιχείρηση με δεσπόμενη θέση ενισχύει αυτή τη θέση της με τη συγκέντρωση ή την εξάλειψη των ανταγωνιστών, με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός, που υπήρχε παρά την ύπαρξη της δεσπόμενης θέσης, εξαφανίζεται στην πράξη για ορισμένα προϊόντα σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς. Έτσι η Επιτροπή έχει επιβάλλει μεγάλα πρόστιμα: στην AKZO Chemie, γιατί καταχράστηκε τη δεσπόμενη θέση της στην αγορά των οργανικών υπεροξειδίων προσπαθώντας να εκδιώξει από την βρετανική αγορά ένα μικρό ανταγωνιστή, κάνοντας επιλεκτικά εκπτώσεις με σκοπό να του αποσπάσει πελάτες και

την British Sugar RLC για διάφορες καταχρηστικές πράξεις οι οποίες απέβλεπαν στο να εκδιώξουν ένα μικρό ανταγωνιστή από τη λιανική αγορά ζάχαρης. Χαρακτηριστικό είναι ότι στις 24 Ιουλίου 1991, η Επιτροπή επέβαλε στον όμιλο Tetra Pak το σημαντικότερο πρόστιμο που έχει επιβληθεί ποτέ σε επιχείρηση για συνεχείς παραβάσεις του άρθρου 86 της Συνθήκης.

Στην προαναφερθείσα απόφαση του στην υπόθεση Hoffman – La Roche, το Δικαστήριο έκρινε ότι μια επιχείρηση που δεσπόζει σε μια αγορά πρέπει μόνη της να παίρνει υπόψη της αυτό το γεγονός και να επιδιώκει τη νομική ασφάλεια ζητώντας **αρνητική πιστοποίηση** από την Επιτροπή, όπως προβλέπει το άρθρο 2 του κανονισμού 17/62. Όπως υπογράμμισε το Δικαστήριο στην απόφαση του της 19^{ης} Ιουνίου 1978 στην υπόθεση BP/ABG, αυτό δεν απαλλάσσει πάντως την Επιτροπή από την υποχρέωσή της να επιβλέπει τον απόλυτο σεβασμό του άρθρου 86 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε όλες τις περιστάσεις, τόσο υπό ομαλές όσο και υπό ανώμαλες συνθήκες της αγοράς, όταν κινδυνεύει ιδιαίτερα η ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε έτσι ότι το άρθρο 86 επιδιώκει να διατηρήσει τη δομή του πραγματικού ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά, ιδίως όταν αυτή κινδυνεύει από την εξάλειψη ανεξάρτητων οικονομικών παραγόντων από μια επιχείρηση με δεσπίζουσα θέση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Κ. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

4.1 ΟΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ

Οι συγκεντρώσεις είναι συμφωνίες χάρη στις οποίες ένα ή περισσότερα πρόσωπα ή μια ή περισσότερες επιχειρήσεις αποκτούν τον έλεγχο μιας επιχείρησης και μεταβάλλουν έτσι τη διάρθρωση των επιχειρήσεων αυτών καθώς και της αγοράς μέσα στην οποία δρουν. Οι σημαντικότερες συγκεντρώσεις επιχειρήσεων είναι η συμμετοχή μιας εταιρείας στο κεφάλαιο μιας άλλης εταιρείας ή άλλων επιχειρήσεων, η ολική ή μερική απόκτηση από μια εταιρεία του ενεργητικού άλλης ή άλλων εταιρειών και τέλος η συγχώνευση δυο ή περισσότερων νομικά ανεξάρτητων εταιρειών σε μια νέα. Η συγκέντρωση επιτρέπει τη μείωση του κόστους παραγωγής ή διανομής, τη βελτίωση της αποδοτικότητας και την επιτάχυνση της τεχνικής προόδου. Όλα αυτά επιτρέπουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των κοινοτικών επιχειρήσεων και μπορεί να έχουν καλές επιπτώσεις για τους καταναλωτές. Είναι προφανές ότι όταν ξεπερνάει κάποια όρια μπορεί να οδηγήσει σε μονοπωλιακές ή ολιγοπωλιακές καταστάσεις, οι οποίες περιορίζουν τον ανταγωνισμό και διακυβεύουν τα συμφέροντα των καταναλωτών.

Όπως είδαμε παραπάνω το άρθρο 86 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγόρευε την καταχρηστική εκμετάλλευση μιας δεσπόζουσας θέσης, αλλά όχι την ύπαρξη ή τη δημιουργία της. Σε αυτό το σημείο η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε αντίθεση με τη Συνθήκη της ΕΚΑΧ, δεν απαιτούσε την άδεια της Επιτροπής για μια ενέργεια συγκέντρωσης η οποία μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία μιας δεσπόζουσας θέσης. Αυτή η ιδιαιτερότητα της Συνθήκης της Ε.Ε. μπορούσε να καταλήξει στο εξής παράδοξο: αν δυο ή περισσότερες επιχειρήσεις ήθελαν να συνάψουν μια συμφωνία οριζόντιας συνεργασίας έπρεπε να ακολουθήσουν τη διαδικασία της προηγούμενης άδειας της Επιτροπής βασιζόμενης στο άρθρο 85 και καθοριζόμενης στον κανονισμό 17/62. Αν, αντίθετα, η

μια από τις άλλες επιχειρήσεις θελήσει να απορροφήσει την άλλη ή τις άλλες, δεν θα υποβαλλόταν σε κανένα έλεγχο, αφού το άρθρο 86 δεν το ζητούσε.

Κατά την Επιτροπή, η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε σαν στόχο την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος το οποίο να εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά, με αποτέλεσμα η εκμετάλλευση μιας δεσπόζουσας θέσης να μπορεί να θεωρηθεί ως καταχρηστική όταν εμποδίζει τη λειτουργία του ανόθευτου ανταγωνισμού. Επομένως, η συγκέντρωση των επιχειρήσεων που κατέληγε στη **μονοπώληση μιας αγοράς** έπρεπε να θεωρείται ως καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης της Ε.Ε. μιας επιχείρησης που κατείχε δεσπόζουσα θέση, της Continental Can Cy, με μια ανταγωνιστική. Η Επιτροπή θεώρησε ότι η Continental Can Cy είχε εκμεταλλευτεί καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση της παίρνοντας τον έλεγχο ενός από τους κύριους ανταγωνιστές της, πράγμα το οποίο ενίσχυε τη δεσπόζουσα θέση της κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο ανταγωνισμός ως προς τα σχετικά προϊόντα δεν εφαρμοζόταν στην πράξη σε ένα σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς. Με απόφασή του, στις 21 Φεβρουαρίου του 1973, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής γιατί αυτή δεν όριζε επαρκώς την σχετική αγορά, αλλά επιβεβαίωσε ουσιαστικά τη θέση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 86 στην καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μέσω της συγκέντρωσης. Το Δικαστήριο έλεγε πράγματι ότι μπορεί να σημαίνει κατάχρηση το γεγονός της δυνάμωσης της δεσπόζουσας θέσης που κατέχει μια επιχείρηση σε σημείο ώστε η δύναμη την οποία πετυχαίνει να εμποδίζει τον ανταγωνισμό, δηλαδή να μην υπάρχουν στην αγορά αυτή παρά μόνο επιχειρήσεις εξαρτώμενες από τη δεσπόζουσα.

Με την υποστήριξη του Δικαστηρίου, η Επιτροπή μπορούσε πλέον να ασκεί εκ των υστέρων έλεγχο των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων, από τις οποίες η μια κατείχε δεσπόζουσα θέση. Η Επιτροπή έχοντας εξασφαλίσει την υποστήριξη των αρχηγών των κρατών ή των επιχειρήσεων κατά τη διάσκεψη τους το Δεκέμβριο του 1972 στο Παρίσι, διατύπωσε μια πρόταση κανονισμού για τον έλεγχο των συγχωνεύσεων, την οποία υπέβαλε στο Συμβούλιο τον Ιούλιο του 1973. Χρειάστηκαν δεκαέξι χρόνια συζητήσεων στο Συμβούλιο μέχρι να αρχίσει να εφαρμόζεται ο **κανονισμός για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων** από το Συμβούλιο στις 21 Δεκεμβρίου του 1989.

Μετά την τροποποίηση του 1997, η κοινοποίηση στην Επιτροπή της συγχώνευσης, την οποία προβλέπει ο κανονισμός, καλύπτει τις συγχωνεύσεις που αφορούν επιχειρήσεις των οποίων ο συνολικός κύκλος εργασιών επί παγκόσμιου επιπέδου είναι αρκετά υψηλός (περίπου 748 δισεκατομμύρια δρχ. ή 2.195.157.741 Ευρώ) και ο κύριος κύκλος εργασιών τους σε καθένα από τουλάχιστον τρία κράτη μέλη ξεπερνάει τα 30 δισε-

κατομύρια δραχμές ή 88.041.086 Ευρώ. Οι εθνικές αρχές διατηρούν την αρμοδιότητα έρευνας και άδειας με την προϋπόθεση τα δυο τρίτα των δραστηριοτήτων καθεμιάς των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων είναι συγκεντρωμένα σε ένα κράτος μέλος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο κανονισμός σχετικά με τις συγκεντρώσεις συμβιβάζεται απόλυτα με την αρχή της επικουρικότητας. Πράγματι, η παρέμβαση της Επιτροπής περιορίζεται στις συγκεντρώσεις που έχουν κοινοτική μορφή και στις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πράξεις που ενδέχεται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, ως προς τις οποίες η εμπειρία και οι ερευνητικές εξουσίες που έχει την τοποθετούν στην πιο κατάλληλη θέση για την εκτίμηση των στοιχείων τα οποία απαιτούνται για τη λήψη κάποιας απόφασης. Εξάλλου η Επιτροπή μπορεί να εξουσιοδοτήσει μια εθνική υπηρεσία ανταγωνισμού προκειμένου να διερευνήσει μια συγκέντρωση, η οποία μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε μια τοπική αγορά. Στις περιπτώσεις που της κοινοποιούνται, η Επιτροπή διαθέτει τρεις βδομάδες για να ανακοινώσει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη ότι θα προβεί σε έρευνα και έπειτα αποφασίζει μέσα σε διάστημα τριών μηνών εάν θα είναι υπέρ ή κατά μιας σχεδιαζόμενης συγκέντρωσης. Η Επιτροπή οφείλει να βασίζεται στην απόφασή της κυρίως σε κριτήρια ανταγωνισμού, αλλά έχει το δικαίωμα να λαμβάνει υπόψη της και άλλους παράγοντες όπως την τεχνική ή την οικονομική πρόοδο.

Για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή της βασικής αρχής της υποχρεωτικής κοινοποίησης, η Επιτροπή θέσπισε τον Ιούλιο του 1990 έναν κανονισμό που αφορά, εκτός τις προθεσμίες και τις ακροάσεις, τη μορφή, το περιεχόμενο και τις υπόλοιπες λεπτομέρειες των κοινοποιήσεων. Ο κανονισμός συμπληρώνεται με δυο ανακοινώσεις της Επιτροπής, οι οποίες αφορούν: α) τους περιορισμούς που προκύπτουν από τις πράξεις συγκέντρωσης και β) τα περιστατικά συγκέντρωσης και συνεργασίας που αφορούν το βασικό κανονισμό. Η υποβολή των κοινοποιήσεων, που προβλέπεται από τον κανονισμό του 1989 σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων των επιχειρήσεων, γίνεται βάσει ενός εντύπου CO, το πρότυπο του οποίου έχει συντάξει η Επιτροπή.

Οι διαδικασίες που έχουν θεσπιστεί για την εξέταση των κοινοποιήσεων επιτρέπουν μια αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής σε αυτό τον τομέα. Έτσι η Επιτροπή επιτρέπει, εντός της μηνιαίας προθεσμίας, τις περισσότερες από τις πράξεις που δεν δημιουργούν ούτε ενισχύουν τη δεσπόζουσα θέση μιας επιχείρησης στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της. Σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων η έγκριση της Επιτροπής χορηγείται μόνο όταν οι ενδιαφερόμενοι αποδεχθούν ορισμένους όρους και υποχρεώσεις. Μόνο σε περίπτωση σοβαρών αμφιβολιών ως προς το συμβιβασμό των πράξεων αυτών με την κοινή

αγορά , αποφασίζει να προβεί σε έρευνες οι οποίες προβλέπονται κατά τη δεύτερη φάση της διαδικασίας.

Η Επιτροπή έχει απαγορεύσει λίγες περιπτώσεις συγκεντρώσεων όπως: τη συγχώνευση της De Havilland με την Aerospatiale και την Alenia , λόγω του υψηλού ποσοστού της παγκόσμιας αγοράς που θα κατείχε η συγχωνευθείσα επιχείρηση και του υψηλού επιπέδου των φραγμών πρόσβασης στην αγορά , την κοινή επιχείρηση Holland Media Groep , δεδομένου ότι αυτή θα ήταν η μοναδική τηλεοπτική επιχείρηση που θα μπορούσε να προσφέρει στις διαφημιστικές εταιρείες συντονισμένο προγραμματισμό και της κοινής επιχείρησης Nordic Satellite Distribution , η οποία κατά την Επιτροπή θα ενίσχυε μια δεσπύζουσα θέση σε τρεις αγορές με αποτέλεσμα τη μονοπώληση της σκανδιναβικής αγοράς δορυφορικής τηλεόρασης , τη συγχώνευση των Gencor και Lonrho , που θα οδηγούσε στη δημιουργία δυοπωλίου με δεσπύζουσα θέση στην παγκόσμια αγορά πλατίνας και τη συγχώνευση των Bertelsmann/Kirch/Premiere και των Deutsche Telecom/Beta Research Beta Digital , η οποία θα είχε δημιουργήσει μια μονοπωλιακή θέση για την Premiere στην ψηφιακή τηλεόραση στη Γερμανία και μια δεσπύζουσα θέση των Beta Digital και Deutsche Telecom για τις τεχνικές υπηρεσίες της επί πληρωμή τηλεόρασης.

Σε αυτές τις περιπτώσεις η Επιτροπή καλεί τα μέρη να υποβάλουν τροποποιήσεις των σχεδίων τους που να τα καθιστούν συμβατά με την κοινή αγορά. Ο κανονισμός για τις συγκεντρώσεις δεν εμποδίζει τις επιχειρήσεις να επιδιώκουν «συμμαχίες» μεγάλης σημασίας , που να τους επιτρέπει να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα της ενιαίας αγοράς και να αποκτήσουν διεθνή διάσταση χωρίς να επηρεάζουν τον ανταγωνισμό μέσα στην ενιαία αγορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Κ. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

5.1 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Ο ανταγωνισμός μέσα στην κοινή αγορά μπορεί να νοθευτεί , όχι μόνο από τις ενέργειες των επιχειρήσεων , αλλά και από τις παρεμβάσεις των κρατών μελών. Οι κυβερνήσεις έχουν πολλά επιχειρήματα για να παρεμβαίνουν στην οικονομική ζωή και όλα έχουν συνήθως μια πολιτικό-κοινωνική βάση: την αποφυγή χρεοκοπίας των επιχειρήσεων που έχουν σαν συνέπεια συλλογικές απολύσεις οι οποίες είναι αντίθετες με την περιφερειακή και κοινωνική πολιτική. Σε εθνικό επίπεδο οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα ευαισθητοποιούν για τη τύχη τους τις κυβερνήσεις και την κοινή γνώμη και το καταφέρνουν αυτό ιδιαίτερα όταν πρόκειται για μεγάλες παραδοσιακές επιχειρήσεις που θεωρούνται κατά κάποιο τρόπο σαν «εθνικές σημαίες». Βέβαια οι κοινωνικές και περιφερειακές συνέπειες των αλλαγών πρέπει να απαλύνονται από το κράτος αλλά δεν πρέπει αυτό να αντιστέκεται στις ίδιες αλλαγές επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την επιβίωση επιχειρήσεων ή κλάδων σε παρακμή. Όλα αυτά τα επιχειρήματα έχουν μια βάση , αλλά σε κοινοτικό επίπεδο θα πρέπει να ερευνηθεί αν μια ενίσχυση είναι πράγματι προτιμότερη από μια ριζική αλλαγή των μέσων παραγωγής και αν η ενίσχυση μιας προβληματικής βιομηχανίας σε ένα κράτος μέλος δεν θίγει τα συμφέροντα των ομοειδών βιομηχανιών των άλλων κρατών μελών. Πράγματι είναι εμφανές ότι μια κρατική παρέμβαση μπορεί να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των οικονομικών παραγόντων που ωφελούνται από αυτή και των ανταγωνιστών τους σε άλλα κράτη μέλη , οι οποίοι θεωρούν τους εαυτούς τους αδικημένους και πιέζουν τις κυβερνήσεις τους για όμοια μεταχείριση. Για αυτό οι κρατικές πρωτοβουλίες , οι οποίες εκτελούνται μονομερώς , δεν μπορεί παρά να προκαλέσουν αντιδράσεις στα άλλα κράτη μέλη και να καταλήξουν σε δαπανηρές και λιγότερο αποτελεσματικές ενέργειες. Για να αποφευχθεί η σπάταλη των πόρων απαιτείται ένας «κώδικας καλής συμπεριφοράς» των κρατών μελών σε αυτό το πεδίο.

Για αυτό το λόγο , το άρθρο 87 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει ότι είναι **ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά** οι ενισχύ-

σεις που χορηγούνται , με οποιαδήποτε μορφή , από τα κράτη μέλη και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Οι περισσότερες εθνικές ενισχύσεις ότι επηρεάζουν τις συναλλαγές , ακόμα και όταν αφορούν προϊόντα τα οποία δεν εξάγονται σε άλλα κράτη μέλη , εφόσον ανταγωνίζονται στην εθνική αγορά τις εισαγωγές άλλων κρατών μελών. Η Επιτροπή έχει επινοήσει ένα μηχανισμό για τον καθορισμό και την αναθεώρηση των συντελεστών αναφοράς που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της έντασης των κρατικών ενισχύσεων. Το είδος της ενίσχυσης δεν έχει σημασία. Έτσι , π.χ. τα χαμηλότοκα δάνεια , οι φορολογικές απαλλαγές , η παροχή αγαθών και υπηρεσιών σε τιμή κάτω του κόστους υπάγονται στον κοινοτικό έλεγχο των ενισχύσεων. Πάντως , ο κανόνας «των ελαχίστων» τον οποίο θέσπισε η Επιτροπή στις αρχές της δεκαετίας του '90 θεωρεί ότι μια ενίσχυση , η οποία δεν υπερβαίνει ένα καθορισμένο ποσό (14.950.000 δραχμές) σε διάστημα τριών ετών , δεν είναι σε θέση να επηρεάσει τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και , κατά συνέπεια , δεν χρειάζεται να κοινοποιείται στην Επιτροπή.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 87 θεωρεί ότι **συμβιβάζονται με την κοινή αγορά** : οι ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές , υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προέλευσης προϊόντων , οι ενισχύσεις για την ανεπανάρθωτη ζημιά από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα και οι ενισχύσεις σε ορισμένες περιοχές της Γερμανίας θιγόμενες από τη διαίρεση της χώρας (πριν από το 1991).

Η παράγραφος 3 του άρθρου 87 επιτρέπει να **θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά** : (α) οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης των περιοχών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθιστα χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση , (β) οι ενισχύσεις για την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος , (γ) οι ενισχύσεις για την ανάπτυξη ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή περιοχών , εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών , (δ) οι ενισχύσεις για την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και (ε) άλλες κατηγορίες ενισχύσεων που καθορίζονται από το Συμβούλιο , το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία μετά από πρόταση της Επιτροπής.

Η Επιτροπή εξετάζει διαρκώς τα καθεστάτα ενισχύσεων που επικρατούν στα κράτη μέλη. Για να κρίνει κατά πόσο συμβιβάζονται με την κοινή αγορά ή κατά πόσο μπορούν να τύχουν μιας των παραπάνω εξαιρέσεων , τα κράτη μέλη υποχρεώνονται από το άρθρο 88 , παράγραφος 3 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης , να της **κοινοποιούν εγκαίρως τα σχέδια** θέσπισης ή τροποποίησης των ενισχύσεων βάσει ενός λεπτομερούς ερωτηματολογίου και δεν μπορούν να εφαρμόσουν τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε σχετική απόφαση. Σε περι-

πτώσεις μη τήρησης της υποχρέωσης για κοινοποίηση ενός σχεδίου ενίσχυσης, η Επιτροπή διατηρεί το δικαίωμα να λάβει προσωρινή απόφαση με την οποία θα ζητά από το κράτος μέλος να πάρει πίσω με τόκους την ενίσχυση την οποία έδωσε παράνομα, περιμένοντας την τελική απόφαση της Επιτροπής ως προς το συμβιβαστό της με την κοινή αγορά.

Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας το κράτος μέλος υποχρεούται να παρουσιάσει τις παρατηρήσεις του μέσα σε μια ορισμένη ημερομηνία, η οποία συνήθως είναι ένας μήνας. Τα άλλα κράτη μέλη καθώς και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη καλούνται με δημοσίευση στην **Επίσημη Εφημερίδα** των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να παρουσιάσουν επίσης τις τυχόν παρατηρήσεις τους. Αφού λάβει υπόψη τις παρατηρήσεις των με και των δε, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει είτε να μη φέρει αντιρρήσεις στην εφαρμογή του σχεδίου ενίσχυσης, είτε απαιτήσει τη μη εφαρμογή του, είτε να ζητήσει να γίνουν ορισμένες τροποποιήσεις. Αν μια ενίσχυση έχει παρασχεθεί παράνομα στον ευεργετούμενο, η Επιτροπή δικαιούται να ζητήσει από το κράτος μέλος που τη χορήγησε να την ανακτήσει. Μια ενίσχυση χορηγείται παράνομα αν δόθηκε χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση στην Επιτροπή ή πριν η Επιτροπή πάρει τελική απόφαση, ή ενάντια στην απόφαση της Επιτροπής. Αν το κράτος μέλος δεν συμφωνεί με την απόφαση της Επιτροπής, μπορεί εντός προθεσμίας δυο μηνών να προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Μια απόφαση του Δικαστηρίου της 14^{ης} Φεβρουαρίου του 1990, επιφέρει σημαντικές διευκρινήσεις στο σύστημα ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων και ιδίως: ως προς τους διαδικαστικούς κανόνες του άρθρου 88, παράγραφος 3, που υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να κοινοποιούν τις κρατικές ενισχύσεις στο στάδιο του σχεδίου, ώστε να είναι σε θέση η Επιτροπή να αποφασίζει για την συμβατότητά τους και ως προς την υποχρέωση των κρατών μελών να απαιτούν την επιστροφή των ενισχύσεων εκείνων που δεν μπορούν να τύχουν μιας των παρεκκλίσεων που προβλέπονται από το άρθρο 87 και είναι κατά συνέπεια ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά. Με άλλη απόφαση το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι μόνο τα πλεονεκτήματα που παρέχονται άμεσα ή έμμεσα από τους πόρους του κράτους θεωρούνται ως ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1. Κατά το Δικαστήριο, μια επιχείρηση η οποία δικαιούται εθνικές ενισχύσεις, η οποία δεν άσκησε εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών άμεση προσφυγή ακύρωσης, κατά της απόφασης της Επιτροπής που βεβαιώνει τον παράνομο χαρακτήρα των ενισχύσεων αυτών (και ενώ είχε πλήρη γνώση της απόφασης), δεν μπορεί να επικαλεστεί την έλλειψη νομιμότητας της απόφασης αυτής.

Η Επιτροπή εξετάζει περίπου 1000 περιπτώσεις ενισχύσεων κάθε χρόνο. Οι μισές από αυτές είναι ενισχύσεις στη μεταποιητική βιομηχανία και τις υπηρεσίες. Οι άλλες μισές ενισχύσεις παρέχονται στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, των ανθρακωρυχείων και των μεταφορών. Από

το συνολικό ετήσιο ποσό των ενισχύσεων το 40% πηγαίνει στη μεταποιητική βιομηχανία. Όλα τα κράτη μέλη παρέχουν ενισχύσεις στις επιχειρήσεις τους, αλλά το ποσοστό των ενισχύσεων μέσα στο Α.Ε.Π ποικίλλει από 2% έως 4%. Το χαμηλότερο επίπεδο ενισχύσεων παρέχουν οι φτωχότερες χώρες όπως η Ελλάδα και η Πορτογαλία. Μεγάλες διαφορές υπάρχουν επίσης στη μορφή που παίρνουν οι επιδοτήσεις. Ενώ στην Ισπανία, π.χ. πρόκειται σχεδόν αποκλειστικά για χρηματοοικονομικές ενισχύσεις, στη Γερμανία πρόκειται συνήθως για φορολογικά κίνητρα.

Όλες οι ενισχύσεις είτε είναι απαραίτητες είτε όχι, έχουν ένα κοινό σημείο: έχουν σαν αποτέλεσμα τη διαστρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων δεδομένου ότι μερικές από αυτές έχουν ενισχύσεις ή φορολογικές απαλλαγές ενώ άλλες όχι. Αυτή η επίπτωση στον ανταγωνισμό είναι που κάνει την Επιτροπή να παρεμβαίνει, ιδίως όταν οι ενισχύσεις λειτουργούν σε βάρος των πιο φτωχών περιοχών της Κοινότητας.

5.1.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Ως γενικές ενισχύσεις θεωρούνται εκείνες τις οποίες μπορεί να λάβει οποιαδήποτε επιχείρηση ανεξάρτητα από την περιοχή εγκατάστασης και τον κλάδο τον οποίο ανήκει. Λόγω αυτής της έλλειψης εξειδίκευσης αυτές οι ενισχύσεις δεν μπορεί να έχουν κάποια εξαίρεση η οποία να προβλέπεται από τη Συνθήκη. Η Επιτροπή πρέπει να μπορεί να διαπιστώσει ότι γενικές ενισχύσεις ανταποκρίνονται σε πραγματικές οικονομικές ή κοινωνικές αναγκαιότητες, ότι μπορούν να επιφέρουν μια βελτίωση στις επιχειρήσεις και ότι δεν δημιουργούν προβλήματα σε κοινοτικό επίπεδο. Η Επιτροπή προσπαθεί να αποτρέψει ενισχύσεις που δεν έχουν καθορισμένους στόχους. Για αυτό, απαιτεί από τα κράτη μέλη, όταν εφαρμόζουν καθεστώτα γενικών ενισχύσεων, ή να της κοινοποιούν προηγουμένως τα περιφερειακά ή τομεακά προγράμματα εφαρμογής τους, ή αν δεν υπάρχουν τέτοια προγράμματα, να της υποδεικνύουν τις σημαντικές ατομικές περιπτώσεις εφαρμογής. Επίσης προσπαθεί να αποτρέψει τις υψηλές ενισχύσεις υπέρ μιας επιχείρησης με βάση συστήματα ενισχύσεων διαφόρων σκοπιμοτήτων.

Η Επιτροπή απαγορεύει συστηματικά τις **κρατικές ενισχύσεις στις εξαγωγές** στο εσωτερικό της Κοινότητας και κατά κανόνα τις ενισχύσεις που δεν παρουσιάζουν κάποιο αντάλλαγμα προς όφελος της Κοινότητας. Επίσης, οι χρονικά απεριόριστες ενισχύσεις, οι οποίες προορίζονται να ενισχύσουν ορισμένες δραστηριότητες θεωρούνται τόσο απαράδεκτες όσο και οι ενισχύσεις στις ενδοκοινοτικές εξαγωγές. Ως προς το πρόβλημα της **κρατικής συμμετοχής στα κεφάλαια των επιχειρήσεων**, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επιβεβαίωσε, σε αποφάσεις που έλαβα το

1985 και το 1986 , ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι συμμετοχές αυτές μπορεί να θεωρηθούν ως ενισχύσεις και να υποπέσουν στις διατάξεις του άρθρου 87 και των επομένων της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αντίθετα , ορισμένες γενικές ενισχύσεις χορηγούνται για την επίτευξη θεμιτών στόχων που συμφέρουν την Ένωση σαν σύνολο και μπορεί να εγκριθούν από την Επιτροπή υπό ορισμένους όρους. Εκτός από τις ενισχύσεις που αφορούν την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης πρόκειται για ενισχύσεις που αφορούν : την υποστήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης , την παροχή βοήθειας σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις , την προστασία του περιβάλλοντος , την προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης και την δημιουργία θέσεων απασχόλησης για άνεργους.

Έτσι , από το 1986 η Επιτροπή εφαρμόζει ένα κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις το οποίο αφορά την έρευνα και την ανάπτυξη. Το νέο αυτό κοινοτικό πλαίσιο για αυτές τις ενισχύσεις ευνοεί τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις , τις επιχειρήσεις που επενδύουν στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τα σχέδια που σχετίζονται με το πρόγραμμα – πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (1994-1998) και τις συγκεκριμένες προτεραιότητες του. Για να περιορίζονται οι γραφειοκρατικές διαδικασίες , η προηγούμενη κοινοποίηση Περιορίζεται σε μεμονωμένα σχέδια έρευνας των οποίων το κόστος υπερβαίνει τα 7.5 δισεκατομμύρια δραχμές περίπου και τα οποία επιχορηγούνται με ποσό άνω του 1,5 δισεκατομμυρίου δραχμές περίπου.

Η πλαισίωση των ενισχύσεων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις θεωρεί σαν τέτοιες τις ανεξάρτητες επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζόμενους και οι οποίες έχουν δοσοληψίες μικρότερες από περίπου 6 δισεκατομμύρια δραχμές (17.600.000 Ευρώ) ή ισολογισμό χαμηλότερο από περίπου 3 δισεκατομμύρια δραχμές (8.804.109 Ευρώ). Η σχέση μεταξύ της πολιτικής υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής εκδηλώνεται στην ένταση των επιτρεπόμενων ενισχύσεων. Έτσι , στις περιοχές που δεν έχουν επιλεγεί για περιφερειακές ενισχύσεις , η ένταση των ενισχύσεων περιορίζεται στο 7,5% (αλλά μπορεί να φτάσει το 15% για τις μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζόμενους). Στις περιοχές οι οποίες έχουν επιλεγεί για τις περιφερειακές ενισχύσεις , το ανώτατο όριο των επιτρεπόμενων ενισχύσεων φθάνει το 10% ή το 15% ανάλογα με τη σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ζώνες. Οι ενισχύσεις για συμβουλές , εκπαίδευση , μεταβιβάσεις Τεχνολογίας , κλπ. Γίνονται δεκτές σε όλους τους τύπους ζωνών και η έντασή τους μπορεί να φτάσει το 50%.

Η Επιτροπή επιτρέπει επίσης τις ενισχύσεις που βοηθούν τις επιχειρήσεις να προσαρμοστούν στις προδιαγραφές για προστασία του περιβάλλοντος και μάλιστα εκείνες οι οποίες τις ενθαρρύνουν να προσαρμοστούν στις προδιαγραφές όχι μόνο για το περιβάλλον αλλά και για τη

διαρκή ανάπτυξη. Το κοινοτικό πλαίσιο έχει σαν στόχο να εξασφαλίσει ότι η κρατική ενίσχυση που χορηγείται για περιβαλλοντικούς σκοπούς , αφενός , εφαρμόζει την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και , αφετέρου , τηρεί τις απαιτήσεις της εσωτερικής αγοράς και της κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού.

Οι ενισχύσεις που χορηγούνται για την βοήθεια επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν μια ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση στην αγορά , ιδίως λόγω πολυάριθμου παραγωγικού δυναμικού , δεν εγκρίνονται παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις στα πλαίσια ενός ευρύτερου σχεδίου που αποσκοπεί στη μείωση του πολυάριθμου δυναμικού. Τον Ιούλιο του 1994 , η Επιτροπή θέσπισε ένα πρόγραμμα που αφορούσε τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης των προβληματικών επιχειρήσεων , το οποίο ξεκαθαρίζει τους προσανατολισμούς που ακολουθεί κατά την εξέταση των ενισχύσεων αυτού του τύπου , ιδίως ως προς την απαίτηση σχεδίου που να εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα της επιχείρησης , τον περιορισμό της ενίσχυσης στο ελάχιστο ποσό που απαιτείται για την εφαρμογή αυτού του και τα κριτήρια που εξασφαλίζουν ότι η στρέβλωση του ανταγωνισμού τα είναι περιορισμένη. Οι ενισχύσεις που προορίζονται για τη χρηματοδότηση κοινωνικών μέτρων αποκλειστικά προς όφελος των εργαζομένων , δεν λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό των μειώσεων παραγωγικής ικανότητας που ενδέχεται να επιβληθούν.

Προκειμένου να διευκολύνει τη σύλληψη από τα κράτη μέλη ενισχύσεων για την απασχόληση , που να ανταποκρίνονται στους στόχους του Λευκού Βιβλίου για την ανάπτυξη , την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση , οι οποίοι επιβεβαιώθηκαν από τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Έσσεν και των Καννών , η Επιτροπή διευκρίνισε , τον Ιούλιο του 1995 , τις κατευθυντήριες γραμμές βάσει των οποίων αξιολογεί τη συμβατότητα των ενισχύσεων αυτών με τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η Επιτροπή είναι ευνοϊκή : α) προς τις ενισχύσεις οι οποίες , εντός ορισμένων ορίων , αποσκοπούν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας εντός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και εντός των περιοχών που έχουν επιλεγεί για τις περιφερειακές ενισχύσεις και β) προς τις ενισχύσεις που στοχεύουν στην ενθάρρυνση της πρόσληψης των εργαζομένων ορισμένων κατηγοριών , οι οποίοι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες ένταξης ή επανένταξης στην αγορά εργασίας.

5.1.2 ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Οι ενισχύσεις τομεακής σκοπιμότητας παρουσιάζουν λιγότερα προβλήματα από τις γενικές ενισχύσεις, στο μέτρο που το πεδίο εφαρμογής τους προσδιορίζεται καλύτερα. Η πολιτική της Επιτροπής για τις τομεακές ενισχύσεις συνίσταται στην παραδοχή ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν ορισμένες βιομηχανίες δικαιολογούν την παροχή κρατικών ενισχύσεων. Επιβλέπει όμως ώστε αυτές οι ενισχύσεις να μην καθυστερούν τις αναγκαίες προσαρμογές, να μη στρεβλώνουν τον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό και να επιδιώκουν την πραγματοποίηση κοινοτικών στόχων ή τουλάχιστον να μην εμποδίζουν την επίτευξη τους.

Η Επιτροπή προσέχει ιδιαίτερα ώστε οι κρατικοί πόροι να μη χρησιμοποιούνται για την παροχή αδικαιολόγητων πλεονεκτημάτων σε βάρος ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Πράγματι η συμβίωση των εθνικών οικονομιών μέσα στην κοινή αγορά προκαλεί εξελίξεις οι οποίες είναι όμοιες στα κράτη μέλη έστω και αν οι οικονομίες τους δεν είναι ομοιογενείς. Συχνά, οι δυσκολίες που δικαιολογούν την παρέμβαση ενός κράτους μέλους βρίσκονται και σε άλλους ή όλους τους εταίρους. Όταν υπάρχουν τέτοιες συνθήκες πρέπει να υπάρχει ένα «κοινοτικό πλαίσιο» μέσα στο οποίο να γράφονται οι εθνικές παρεμβάσεις. Ένα τέτοιο πλαίσιο περιλαμβάνει τις κατευθυντήριες γραμμές των στόχων, οι οποίοι θα πρέπει να επιδιώκονται σε κοινοτικό επίπεδο και την περιγραφή των μέσων που θα χρησιμοποιούνται για την επίτευξη τους. Οι ενισχύσεις, που παρέχονται στους τομείς που αντιμετωπίζουν κρίση, έχουν διάφορες νομικές μορφές, αλλά γενικά βασίζονται στο κριτήριο του «υπεράριθμου παραγωγικού δυναμικού», έτσι ώστε να λαμβάνουν υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά της υπό εξέταση αγοράς, όπως το επίπεδο παγκοσμιοποίησης και η εξέλιξη των τεχνικών παραγωγής.

Στον τομέα της ναυπηγικής βιομηχανίας, επτά κοινοτικές οδηγίες διαδέχθηκαν η μια την άλλη από το 1970. Η έβδομη, της οποίας η ισχύς είχε παραταθεί ως το τέλος του Σεπτεμβρίου του 1996, επεδίωκε να κατευθύνει τις κρατικές ενισχύσεις προς τις ναυπηγήσεις τύπων πλοίων για τους οποίους τα ναυπηγεία της Κοινότητας ήταν σχετικά ανταγωνιστικά. Η εφαρμογή αυτής της οδηγίας αντικαταστάθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1998 από έναν κανονισμό του Συμβουλίου που ορίζει νέους κανόνες για τις ενισχύσεις στις ναυπηγικές εργασίες, ο οποίος θέτει σε εφαρμογή τις διατάξεις της συμφωνίας του ΟΟΣΑ (Οργανισμός οικονομικής συνεργασίας και ανάπτυξης) ως προς τον σεβασμό των κανονικών όρων ανταγωνισμού στη βιομηχανία κατασκευής και επισκευής πλοίων. Στόχος του κανονισμού είναι να επιβάλλει ένα καθεστώς κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της ναυπηγικής βιομηχανίας παρόμοιο με εκείνο που

εφαρμόζεται στους άλλους τομείς , απαγορεύοντας από τις 31 Δεκεμβρίου του 2000 τις ενισχύσεις που συνδέονται με συμβάσεις. Μόνο ενισχύσεις για καινοτομία , για έρευνα και ανάπτυξη , για την προστασία του περιβάλλοντος , για μερική ή ολική διακοπή των δραστηριοτήτων καθώς και οι περιφερειακές ενισχύσεις θα εγκρίνονται σε αυτό τον τομέα υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Επίσης , ένας άλλος κανονισμός του Συμβουλίου επιτρέπει τη χορήγηση ενισχύσεων για την αναδιάρθρωση των ναυπηγείων.

Σε συνέχεια της ανακοίνωσής της για τη νέα ναυτιλιακή στρατηγική , η Επιτροπή υιοθέτησε νέες κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στις θαλάσσιες μεταφορές. Αναγνωρίζοντας ότι τα νηολογημένα στην Ευρωπαϊκή Ένωσης πλοία έχουν ανταγωνιστικό μειονέκτημα σε σχέση με πλοία που έχουν νηολογηθεί σε τρίτα κράτη , λόγω του ύψους της φορολογίας , η Επιτροπή επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαλλάξουν τις θαλάσσιες μεταφορές από την καταβολή εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ή να επιστρέφουν αυτές τις καταβολές.

Ο κώδικας ενισχύσεων στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα ανταποκρίνεται και αυτός στους παραπάνω στόχους. Αν και δεν έχει επιτευχθεί ακόμα η ισορροπία προσφοράς και ζήτησης στη σιδηρουργική αγορά και παρά τις μόνιμες αδυναμίες ορισμένων επιχειρήσεων , τα κλεισίματα των μονάδων , που έγιναν σε αντάλλαγμα της έγκρισης των ενισχύσεων σε βάσει του κώδικα που τέθηκε σε ισχύ το 1981 , επέτρεψαν τη χρηματοοικονομική αυτονομία της βιομηχανίας. Ο νέος κώδικας για τις ενισχύσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα θα ισχύσει μέχρι και το τέλος του 2002 , οπότε λήγει η ισχύς της Συνθήκης ΕΚΑΧ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα). Αυτός ο κώδικας εφαρμόζει στις χαλυβουργικές επιχειρήσεις τους κοινοτικούς κανόνες που εφαρμόζονται στις ενισχύσεις για έρευνα και ανάπτυξη καθώς και για την προστασία του περιβάλλοντος , έτσι ώστε να εξασφαλίζεται υγιής ανταγωνισμός σε αυτό τον τομέα.

Ο τομέας της κλωστοϋφαντουργίας , ο οποίος υπέστη μεγάλη αναδιάρθρωση την τελευταία δεκαετία , ξαναβρήκε ένα επίπεδο ανταγωνιστικότητας που να του εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα στην κοινοτική αγορά και δεν θεωρείται πια ως τομέας που περνάει κρίση. Το σύστημα ελέγχου των ενισχύσεων στους παραγωγούς συνθετικών ινών και νημάτων , το οποίο ισχύει από το 1977 , παρατείνεται από χρόνο σε χρόνο και αποδέχεται τις ενισχύσεις , οι οποίες στοχεύουν στην απορρόφηση των υπερδυναμικοτήτων μέσω αναδιρθρώσεων ή μετατροπών των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Όμως , σύμφωνα με το νέο πλαίσιο ενισχύσεων στη βιομηχανία συνθετικών ινών , τον οποίο ενέκρινε η Επιτροπή στις 16 Ιανουαρίου του 1996 , η ένταση των επιτρεπόμενων ενισχύσεων κλιμακώνεται ανάλογα με το μέγεθος των επιχειρήσεων και εξαρτάται από την

ύπαρξη διαρθρωτικής έλλειψης του προϊόντος , τη σημαντική μείωση του παραγωγικού δυναμικού ή την μη ουσιαστική αύξησή της.

Το 1988 , η Επιτροπή αποφάσισε να ένα πλαίσιο για τις ενισχύσεις στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας για να μπορεί να ελέγχει καλύτερα τους διάφορους τύπους ενισχύσεων που παρέχονται στους παραγωγούς σε αυτό τον τομέα , συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων που λαμβάνουν από τα κοινοτικά ταμεία. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 , η σχεδόν μαζική κρίση που μάστιζε την ευρωπαϊκή βιομηχανία , επιδείνωσε τις καταστάσεις πλεονασματικού δυναμικού και απαίτησε έναν αυστηρό έλεγχο των ενισχύσεων σε αυτό τον τομέα μέσω της κοινοτικής πλαισίωσης τους. Μετά από αυτή την απόφαση η Επιτροπή αποφάσισε , τον Ιούλιο του 1997 , να παρατείνει την ισχύ του παρόντος πλαισίου για την περίοδο 1998 έως 2000 , αλλά με ορισμένες τροποποιήσεις ως προς τον ορισμό του τομέα , τον καθορισμό των κατώτατων ορίων κοινοποίησης και την ανάλυση του κόστους.

Γενικά , η Επιτροπή διατηρεί μια επιφυλακτική στάση απέναντι στις τομεακές ενισχύσεις. Και αυτό γιατί φοβάται ότι οι ενισχύσεις στη βιομηχανία μπορεί να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Κ. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

6.1 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Ο δημόσιος τομέας , ο οποίος αποτελείται από δημόσιες επιχειρήσεις , μεικτές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις ελεγχόμενες από το δημόσιο μέσω συμμετοχών , διαφέρει σε μέγεθος από κράτος σε κράτος της Κοινότητας. Όσο σημαντικότερος είναι ο δημόσιος τομέας , τόσο πιο πολύ επιθυμούν οι κυβερνήσεις να κάνουν τις ελεγχόμενες από αυτές επιχειρήσεις όργανα της οικονομικής πολιτικής τους , παρέχοντας τους ως α-ντάλλαγμα διάφορες ευνοϊκές μεταχειρίσεις. Αν και η αλληλοδιείσδυση των οικονομιών των κρατών μελών μειώνει την αποτελεσματικότητα αυτού του μέσου , όπως και των άλλων μέσων της οικονομικής πολιτικής , μια «ειδική» μεταχείριση των δημοσίων επιχειρήσεων αποτελεί κίνδυνο για τον ελεύθερο ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά.

Τα κράτη παρέχουν σε ορισμένες δημόσιες επιχειρήσεις προστασία υπό τη μορφή του μονοπωλίου. Τα αποκλειστικά δικαιώματα μονοπωλίου παρέχονται για διάφορους λόγους δημοσίου συμφέροντος : την εξασφάλιση του εφοδιασμού , την παροχή σημαντικής υπηρεσίας σε όλο τον πληθυσμό ή την αποφυγή του κόστους από την παράλληλη λειτουργία δυο δαπανηρών συστημάτων διανομής. Αυτές οι πράξεις είναι συνηθισμένες , ιδίως για τις δημόσιες υπηρεσίες (ενέργειες και ύδατος) , τις ταχυδρομικές υπηρεσίες , τις τηλεπικοινωνίες , τις μεταφορές (εναέριας και θαλάσσιας) , τις τραπεζικές υπηρεσίες και τις ασφάλειες. Όμως, αυτά τα αποκλειστικά δικαιώματα , θα μπορούσαν να εμποδίσουν τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς στους αντίστοιχους τομείς , εάν τα κράτη μέλη μπορούσαν να θέσουν εκτός συναγωνισμού τις μονοπωλιακές επιχειρήσεις. Τα κράτη μέλη δεν πρέπει να λαμβάνουν μέτρα τα οποία να επιτρέπουν στους δικαιούχους των μονοπωλιακών επιχειρήσεων να παραβιάζουν τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού ή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και υπηρεσιών.

Παρόλο που είναι ουδέτερη ως προς το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη , η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο άρθρο 86

τους επιβάλλει να μην διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες της ως προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα. Αυτές οι επιχειρήσεις έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις όπως και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, ιδίως εκείνες που προβλέπονται στα άρθρα 12 (απαγόρευση των διακρίσεων που βασίζονται στην εθνικότητα) και 81 έως 89 (κανόνες του ανταγωνισμού της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να τους παρέχουν ενισχύσεις ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, μέσω π.χ. μη αμειβόμενων συμμετοχών ή άλλων πλεονεκτημάτων. Το άρθρο 86, παράγραφος 3, αναθέτει στην Επιτροπή την αποστολή να μεριμνά για την τήρηση αυτής της διάταξης και της παρέχει την εξουσία να απευθύνει, εφόσον είναι απαραίτητο, κατάλληλες οδηγίες ή αποφάσεις προς τα κράτη μέλη. Μια απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου διευκρίνισε την έννοια της κρατικής ενίσχυσης σε σχέση με τις δημόσιες επιχειρήσεις. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η παροχή λογιστικής και εμπορικής βοήθειας από δημόσια επιχείρηση σε θυγατρική της επιχείρηση του ιδιωτικού τομέα μπορεί να θεωρηθεί ως ενίσχυση σύμφωνα με το άρθρο 87 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, εάν η αμοιβή που εισπράχθηκε είναι κατώτερη από εκείνη που θα είχε απαιτηθεί σε κανονικές συνθήκες αγοράς.

Το άρθρο 86 κάνει μια διάκριση μεταξύ των κοινών δημόσιων επιχειρήσεων και εκείνων που ασχολούνται με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος ή που έχουν χαρακτήρα δημοσιονομικού μονοπωλίου. Για αυτές τις επιχειρήσεις το άρθρο 86, παράγραφος 2, δέχεται την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, με την προϋπόθεση ότι η εφαρμογή τους δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της αποστολής που τους έχει ανατεθεί. Και τότε πάλι πρέπει να μην επηρεάζεται η ανάπτυξη των συναλλαγών που γίνονται για το συμφέρον της Κοινότητας.

Σε μια σημαντική απόφαση, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι οι επιχειρήσεις αυτές, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, πρέπει να μπορούν να αντισταθμίζουν τους τομείς με λιγότερο αποδοτικές δραστηριότητες προκειμένου να εξασφαλίσουν την παροχή υπηρεσιών υπό συνθήκες οικονομικής ισορροπίας. Αντίθετα, δεν δικαιολογείται ο αποκλεισμός του ανταγωνισμού όταν πρόκειται για ειδικές υπηρεσίες οι οποίες δεν ασχολούνται με την εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος, οι οποίες ανταποκρίνονται σε ειδικές ανάγκες οικονομικών φορέων και οι οποίες απαιτούν ορισμένες συμπληρωματικές παροχές τις οποίες δεν προσφέρει η παραδοσιακή δημόσια υπηρεσία. Σε άλλη απόφαση το Δικαστήριο, αφού υπενθυμίζει ότι στα πλαίσια του δίκαιου του ανταγωνισμού, η έννοια της επιχείρησης περιλαμβάνει κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς αυτής και από τον τρόπο χρηματοδότησής της, διαπιστώνει ότι οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως επι-

χειρήσεις , γιατί δεν ασκούν οικονομική δραστηριότητα , αλλά ασκούν καθήκοντα αποκλειστικά κοινωνικά , και δεν υπόκεινται στους κανόνες του ανταγωνισμού της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Οι δημόσιες επιχειρήσεις μπορεί να θέσουν δυο είδη προβλημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση : εκείνο της αλληλοδιείσδυσης των δημοσίων αγορών και εκείνο της κάλυψης των εθνικοποιήσεων ή της λήψης συμμετοχών σε επιχειρήσεις με την καλυμμένη ενίσχυση αυτών των επιχειρήσεων. Η διάκριση είναι πράγματι δύσκολη μεταξύ μιας ενέργειας η οποία γίνεται για να «σωθεί» το κεφάλαιο μιας επιχείρησης το οποίο έχει εξαντληθεί από εις ζημιές , ενέργειας επιτρεπόμενης από το άρθρο 295 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας , το οποίο δηλώνει ότι αυτή η Συνθήκη δεν προδικάζει με κανένα τρόπο το καθεστώς ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη και μιας ενίσχυσης απαγορευμένης από το άρθρο 87 , παράγραφος 1. Όσο καλύτερα είναι εμφανείς οι χρηματοοικονομικές σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων , τόσο καλύτερα μπορεί να διαπιστώσει η Επιτροπή αν συμβαδίζουν με τους κανόνες της Συνθήκης που αφορούν τις μεταβιβάσεις των δημοσίων κεφαλαίων υπέρ αυτών των επιχειρήσεων.

Αυτός είναι ακριβώς ο σκοπός της οδηγίας της 25^{ης} Ιουνίου του 1980 την οποία θέσπισε η Επιτροπή βάσει του άρθρου 86 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αυτή η οδηγία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να κοινοποιούν στην Επιτροπή , μετά από αίτηση της , πληροφορίες σχετικά με τους πόρους που άμεσα ή έμμεσα τίθενται στη διάθεση των δημοσίων επιχειρήσεων. Αυτή η υποχρέωση καλύπτει τις εισφορές κεφαλαίων και την ανάληψη ζημιών και υποχρεώσεων («ενεργητικές μεταβιβάσεις» δημοσίων πόρων) , αλλά και τη μη είσπραξη από το κράτος εσόδων η κερδών («παθητικές μεταβιβάσεις» δημοσίων πόρων).

Στο τέλος της δεκαετίας του 1980 η Επιτροπή διαχειρίστηκε ορισμένες περιπτώσεις που αφορούσαν ενισχύσεις οι οποίες δεν είχαν κοινοποιηθεί προς τις δημόσιες επιχειρήσεις , κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου ως προς τις ενισχύσεις. Για να μεταχειρίζεται κατά τον ίδιο τρόπο τις δημόσιες και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις , ζήτησε με ανακοίνωση από τα κράτη μέλη να της παρέχουν με ετήσιες αναφορές τις πληροφορίες ως προς τις μεταβιβάσεις πόρων σε δημόσιες επιχειρήσεις , με κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ECU για να ξεχωρίζει τα στοιχεία ενίσχυσης που περιέχουν. Με απόφαση της 16^{ης} Ιουνίου του 1993 , το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ακύρωσε αυτή την ανακοίνωση της Επιτροπής. Μετά από αυτή την απόφαση του Δικαστηρίου , η Επιτροπή τροποποίησε την οδηγία της , της 25^{ης} Ιουνίου 1980 , σχετικά με τη διαφάνεια των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων , εντάσσοντας σε αυτή το σύστημα των αναφορών των κρατών μελών , που προέβλεπε η ανακοίνωση του 1991 και που προορίζονται να προσδιορίσουν τα στοιχεία ενίσχυσης που περιέχονται στις μεταβιβάσεις

πόρων μεταξύ των δημοσίων αρχών και των δημοσίων επιχειρήσεων. Η ανακοίνωση της Επιτροπής περιορίζεται πλέον σε απλή περιγραφή της πολιτικής της όσον αφορά τις ενισχύσεις προς τις δημόσιες επιχειρήσεις.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι δεν πρέπει να θιγεί η λειτουργία των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, σύμφωνα με τα άρθρο 86, παράγραφος 2, της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Εξετάζει, όμως, κατά τομέα, αν είναι δυνατές οι λιγότερο περιοριστικές πράξεις, αν μπορούν να περιοριστούν τα μονοπωλιακά δικαιώματα σε ουσιώδεις δραστηριότητες και αν ανταγωνιστικές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα υπάρχοντα δίκτυα ή αν οι νέες τεχνολογίες επιτρέπουν την δημιουργία άλλων δικτύων. Έτσι, η οδηγία της Επιτροπής της 16^{ης} Μαΐου του 1988 ως προς τον ανταγωνισμό στις αγορές των τηλεπικοινωνιακών προϊόντων, όπως συσκευές τηλεφώνων, τέλεφαξ, κτλ, προβλέπει την άμεση κατάργηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων εισαγωγής, εμπορίας, σύνδεσης, εξυπηρέτησης και συντήρησης αυτών των συσκευών. Ομοίως, η οδηγία της Επιτροπής της 28^{ης} Ιουνίου 1990 ως προς τον ανταγωνισμό στις αγορές τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών προβλέπει την κατάργηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών άλλων από τη φωνητική τηλεφωνία. Τροποποιώντας τις δυο προηγούμενες οδηγίες, τον Οκτώβριο του 1994, η Επιτροπή απελευθέρωσε τις δορυφορικές επικοινωνίες, οι οποίες συμβάλλουν στην υλοποίηση των διευρωπαϊκών δικτύων. Όμως, η ρυθμιστική εξουσία την οποία διαθέτουν οι εθνικοί οργανισμοί τηλεπικοινωνιών πρέπει να διαχωρίζεται από τις εμπορικές δραστηριότητές τους. Έτσι, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν μπορεί κανείς να επικαλεσθεί το άρθρο 90, παράγραφος 1, κατά της εξουσίας υπουργού να εκδίδει άδειες των κανονικών πλαισίων άσκησης των αρμοδιοτήτων του την οποία μπορεί να αναθέτει σε ένα εθνικό οργανισμό.

6.2 ΕΘΝΙΚΑ ΜΟΝΟΠΩΛΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Στις γενικές διατάξεις του άρθρου 86 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις δημόσιες επιχειρήσεις, το άρθρο 31 της παραπάνω Συνθήκης πρόσθετε ότι τα κράτη μέλη θα ρύθμιζαν τα κρατικά μονοπώλια εμπορικού χαρακτήρα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, να αποκλείεται, ως προς τους όρους ανεφοδιασμού και διάθεσης, οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ των υπηκόων των κρατών μελών. Αυτός ο κανόνας είχε και εξαιρέσεις, προκειμένου να διευκολύνεται η διάθεση ή η αξιοποίηση των γεωργικών προϊόντων και για να

μπορούν τα κράτη μέλη να τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις.

Στην αρχή σχεδόν όλα τα μονοπώλια εμπορικού χαρακτήρα παρουσίαζαν προβλήματα ως προς τις διατάξεις του άρθρου 31 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για αυτό, η Επιτροπή, από το 1962, ξεκίνησε μια σειρά διαδικασιών εναντίον των κρατών μελών τα οποία αρνούνταν ή αμελούσαν να διευθετήσουν προοδευτικά τα μονοπώλιά τους. Η Επιτροπή, όμως, αντιμετώπισε προβλήματα λόγω της αντίδρασης των κρατών μελών τα οποία διαχειρίζονταν αποδοτικά μονοπώλια, όπως του καπνού και του οινοπνεύματος, ή μονοπώλια τα οποία θεωρούσαν σημαντικά για τον εφοδιασμό της χώρας. Τελικά το 1980, με δέκα χρόνια καθυστέρηση σχετικά με το πρόγραμμα που προέβλεπε η Συνθήκη, πέτυχε η Επιτροπή να φθάσει στην τελική διευθέτηση των εθνικών μονοπωλίων εμπορικού χαρακτήρα, αλλά ορισμένα κράτη μέλη συνέχιζαν να προβάλλουν αντιρρήσεις προκειμένου να μπορέσουν να διατηρήσουν κάποια προνόμια για τα μονοπώλια τους. Για αυτό η Επιτροπή αποφάσισε στις 20 Μαρτίου του 1991, να ξεκινήσει διαδικασίες παραβάσεων έναντι ορισμένων κρατών μελών τα οποία διατηρούσαν τα αποκλειστικά δικαιώματα εισαγωγής και εξαγωγής αερίου και ηλεκτρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7.ΕΠΙΛΟΓΟΣ

7.1 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς , η οποία επιτεύχθηκε την 1^η Ιανουαρίου του 1993 από δεκαεπτά κράτη , τα δώδεκα της Κοινότητας και άλλα πέντε της ΕΖΕΣ , είναι ένα πολύ σημαντικό επίτευγμα. Κατήργησαν τις διατυπώσεις κατά τη διάβαση των συνόρων τους , δημιουργώντας έτσι ένα οικονομικό χώρο 380.000.000 κατοίκων μέσα στον οποίο τα εμπορεύματα κυκλοφορούν ελεύθερα χωρίς κανένα έλεγχο στα εσωτερικά σύνορα. Η κατάργηση των τελωνειακών διατυπώσεων και των ελέγχων στα σύνορα επιτρέπει μειώσεις των προθεσμιών παράδοσης σε άλλα κράτη μέλη που φθάνουν και τις 48 ώρες. Η μείωση των χρηματοοικονομικών και διαχειριστικών δαπανών που σχετίζονται με τις εξαγωγές , καθώς και η πραγματοποίηση οικονομιών κλίμακας ελευθερώνουν το δυναμισμό και τη δημιουργικότητα των οικονομικών παραγόντων της Ευρώπης και τους δίνουν μια στερεή βάση για την αντιμετώπιση του διεθνούς ανταγωνισμού.

Επιπλέον , η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς επέφερε σημαντικές προόδους σε πολλές από τις κοινοτικές πολιτικές. Απαίτησε μια εντατική φορολογική εναρμόνιση για να εξαλειφθούν τα φορολογικά σύνορα. Κατέστησε αναγκαία την πρόοδο της περιφερειακής και της κοινωνικής πολιτικής της Κοινότητας και ενίσχυσε τις νομικές βάσεις της πολιτικής έρευνας και ανάπτυξης. Πέτυχε το άνοιγμα των ευρωπαϊκών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου , μεταφορών και τηλεπικοινωνιών. Τέλος και κυρίως επέσπευσε τις αποφάσεις για την περαιτέρω πορεία της Κοινότητας. Πράγματι για να εδραιωθεί η εσωτερική αγορά , συμφωνήθηκε στο Μάαστριχ να πραγματοποιηθεί αρχικά η οικονομική , νομισματική και πολιτική ένωση.

Η Κοινότητα είναι το πρώτο σύνολο κρατών το οποίο διαθέτει μια πολιτική που αποσκοπεί στην αποφυγή ή την διόρθωση των επιπτώσεων που προκύπτουν από το λάθος χειρισμό του ανταγωνισμού που επικρατεί στις συναλλαγές. Βασικός στόχος της κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού είναι να εμποδίζει τη διατάραξη της ενότητας της αγοράς από τις δραστηριότητες των ιδιωτικών ή δημόσιων παραγόντων , οι οποίοι επιδιώκουν να ευνοήσουν ορισμένους φορείς και να διατηρήσουν ή να επαναφέρουν την περίφραξη της αγοράς. Στην πραγματικότητα , όποια και αν είναι τα μέσα «οργάνωσης» , δηλαδή διόρθωσης της αυστηρότητας των κανόνων του ανταγωνισμού , αυτά που δεν αναφέρονται συνήθως είναι η αύξηση των τιμών και η επίτευξη μιας φαινομενικής αποδοτικό-

τητας , το βάρος της οποίας φέρουν συνήθως οι καταναλωτές ή οι φορολογούμενοι. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την εξασθένηση των κανόνων του ανταγωνισμού είναι η σύμπραξη μεταξύ των ανταγωνιστών, η επιβολή δυσμενών όρων στους ασθενέστερους ανταγωνιστές , η εξάλειψη τους με την συγκέντρωση και η υποστήριξη των εθνικών οικονομικών παραγόντων από το κράτος.

Το πρόγραμμα της ενιαίας αγοράς βασίζεται στο γεγονός ότι η ενίσχυση του ανταγωνισμού θα γίνονταν με τη εξάλειψη των μη δασμολογικών εμποδίων , ο οποίος με τη σειρά του θα ασκούσε μια πίεση επί των τιμών και θα οδηγούσε σε μια περαιτέρω μείωση των τιμών. Παρά τις διαφορές των τιμών που εξακολουθούν να υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών , η προσπάθεια για σύγκλιση των τιμών είναι πολύ έντονη. Όμως , οι ήδη υπάρχουσες διαφορές των τιμών δεν θα εξαλειφθούν αμέσως , γιατί υπάρχουν , εκτός από τα νομισματικά εμπόδια τα οποία οφείλονται στις διακυμάνσεις των ισοτιμιών των νομισμάτων , άλλα «φυσικά» εμπόδια όπως η γλώσσα , τα γούστα και οι τοπικές συνήθειες , καθώς και μερικά διοικητικά εμπόδια που πρέπει να εξαλειφθούν.

Από την αρχή της ύπαρξης της Κοινότητας , η Επιτροπή , η οποία ανέπτυξε σιγά σιγά μια διοικητική πρακτική η οποία επιβεβαιώθηκε και από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο , επέτρεπε την ερμηνεία των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης. Έτσι θεσπίστηκε ένα σύνολο κανόνων θεμιτής συμπεριφοράς , το οποίο χωρίς να εμποδίζει την ελευθερία των κινήσεων των επιχειρήσεων , υποδεικνύει στους οικονομικούς φορείς την πειθαρχία που απαιτείται για να εξασφαλίζεται η ελευθερία των συναλλαγών και η ισότητα των ευκαιριών για όλους. Έτσι διώκονται οι επιχειρήσεις οι οποίες με τις πράξεις τους επιδιώκουν να εμποδίσουν τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές , να καθορίσουν τους όρους της παραγωγής ή των πωλήσεων και γενικά να κατανείμουν τις αγορές. Απαγορεύονται , επίσης , οι συμφωνίες που έχουν σαν αποτέλεσμα να συγκεντρώνουν τη ζήτηση σε ορισμένους παραγωγούς και οι συμφωνίες αποκλειστικής διανομής που εμποδίζουν τους εμπόρους και τους καταναλωτές να αποκτούν τα προϊόντα κάθε κράτους μέλους με τους όρους που ισχύουν στις τοπικές αγορές. Οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό και να εμποδίσουν την ενότητα της κοινής αγοράς , θα πρέπει να περιμένουν την επιβολή αυστηρών κυρώσεων.

Στα θέματα των κρατικών ενισχύσεων , ο ρόλος της κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού είναι όχι μόνο να εμποδίζει τις εθνικές πρωτοβουλίες , οι οποίες έχουν σοβαρές επιπτώσεις για τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές , αλλά επίσης να περιορίζει τις κρατικές παρεμβάσεις τις κρατικές παρεμβάσεις σε εκείνες τις ενισχύσεις που αφορούσαν την προσαρμογή της παραγωγής της Κοινότητας στις αλλαγές της ζήτησης και του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας. Η πολιτική του ανταγωνισμού αποτελεί το μέσο το οποίο είναι αναγκαίο για την οικονομική και κοινωνι-

κή συνοχή , από την οποία εξαρτάται η επιτυχία της εσωτερικής αγοράς , αλλά και το απαραίτητο συμπλήρωμα της βιομηχανίας , της γεωργίας , της ενέργειας και των μεταφορών. Η πολιτική του ανταγωνισμού επιδρά στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας και επομένως συμβάλλει για τις καλύτερες συνθήκες που αφορούν την απασχόληση.

Στους τομείς των τραπεζών και των ασφαλειών , όπου τα εμπόδια στις διασυνοριακές ανταλλαγές είναι ιδιαίτερα σημαντικά , η ένταση του διασυνοριακού ανταγωνισμού εκδηλώνεται με τη δημιουργία ενός συνεχώς αυξανόμενου αριθμού υποκαταστημάτων που ανοίγουν σε άλλα κράτη μέλη της Ένωσης. Οι δημόσιες συμβάσεις στα κράτη μέλη είναι ανοικτές στις προσφορές όλων των κοινοτικών επιχειρήσεων. Ο Ευρωπαίος καταναλωτής έχει μια τεράστια επιλογή αγαθών και υπηρεσιών καλής ποιότητας σε λογικές τιμές. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων , η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και η ελεύθερη εγκατάσταση των ελεύθερων επαγγελματιών αποτελούν ήδη δικαιώματα κεκτημένα από τους πολίτες της Κοινότητας. Ο πολίτης ενός κράτους μέλους , που βρίσκεται σαν τουρίστας , σαν εργαζόμενος ή σαν επιχειρηματίας σε άλλο κράτος μέλος , δεν μπορεί να θεωρείται σαν ξένος άλλα σαν πολίτης της Κοινότητας και δεν μπορεί να γίνει καμία διάκριση εις βάρος του. Βάσει στοιχείων , τα οποία δημοσίευσε η Επιτροπή τον Οκτώβριο του 1996 , η ενιαία αγορά είχε θετικές οικονομικές επιπτώσεις , με πρόσθετη αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης κατά περίπου 1,5% , δημιουργία περίπου 900.000 θέσεων εργασίας , μείωση του πληθωρισμού κατά σχεδόν 1,5% και αύξηση του ενδοκοινοτικού εμπορίου κατά 20% έως 30%.

Έτσι φαίνεται ότι οι εργασίες για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς δεν έχουν τελειώσει. Πρέπει ακόμα να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της , πράγμα που σημαίνει ότι όλα τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόσουν πλήρως τις διατάξεις της εσωτερικής αγοράς, να ανοίξουν πραγματικά τις δημόσιες αγορές τους και να απλοποιήσουν τις διοικητικές και φορολογικές διατυπώσεις. Πρέπει να επιτευχθεί μεγαλύτερη διαφάνεια του κοινοτικού δικαίου , να εφαρμοσθούν νέες διαδικασίες και μέθοδοι εργασίες και να τεθούν οι βάσεις μιας στενής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών διοικήσεων για τη διαχείριση των κοινοτικών διατάξεων και πολιτικών και για τους απαραίτητους για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ελέγχους και επιτηρήσεις. Πρέπει , τέλος , να εξασφαλιστεί η προσαρμογή της ενιαίας αγοράς προς την τεχνολογική εξέλιξη , με την ένταξη του ενιαίου νομίσματος. Τα αναμενόμενα οφέλη για τον πολίτη είναι πολύ σημαντικά. Πρόκειται για νέες δυνατότητες απασχόλησης , για την ελεύθερη επιλογή προϊόντων και υπηρεσιών καλύτερης ποιότητας από όλη της Ευρώπη , για ταξίδια χωρίς σύνορα , για τον πολλαπλασιασμό και τη βελτίωση της ποιότητας των τηλεοπτικών προγραμμάτων , για την ελεύθερη εγκατάσταση όλων , εργα-

ζομένων , ελεύθερων επαγγελματιών ή συνταξιούχων , σε οποιοδήποτε σημείο της Κοινότητας τους αρέσει.

Παρ'όλα αυτά , η κοινοτική πολιτική του ανταγωνισμού αντιμετωπίζει νέες προκλήσεις , ιδίως με την είσοδο του ευρώ το οποίο διευκόλυνε την σύγκριση των τιμών που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος. Αυτό θα προωθήσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο με συνέπεια την κάθοδο των τιμών των προϊόντων. Θα βοηθήσει στην μείωση του κόστους του ενδοκοινοτικού εμπορίου με τη μείωση των συναλλαγών , τα οποία προέρχονται από την ύπαρξη διαφόρων συναλλαγματικών τιμών. Τέλος , το ενιαίο νόμισμα θα εξαλείψει τον κίνδυνο και το κόστος , που οφείλονται στις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών , γιατί επηρεάζουν τις αποφάσεις για νέες επενδύσεις ή τις αποφάσεις τους να εισέλθουν σε ξένες αγορές. Αυτές οι τάσεις προς περισσότερες ενοποιημένες αγορές θα δραστηριοποιήσουν περισσότερο τον ανταγωνισμό μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η αύξηση του ανταγωνισμού , η οποία έχει θετικά αποτελέσματα για τους καταναλωτές , μπορεί να οδηγήσει σε αμυντικές αντιδράσεις ορισμένων επιχειρήσεων , οι οποίες θα προσπαθήσουν να διατηρήσουν τις θέσεις τους στην αγορά καταφεύγοντας σε παράνομες πράξεις ή συμπράξεις. Μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των συγχωνεύσεων και των κρατικών ενισχύσεων οι οποίοι παρέχονται σε πολλούς οικονομικούς κλάδους. Η Επιτροπή θα έχει τη δύσκολη αρμοδιότητα να ελέγχει τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων και των κρατών μελών με τους κανόνες της Συνθήκης μέσα στο πλαίσιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Η κοινοτική νομοθεσία και πρακτική του ανταγωνισμού δεν είναι πλέον προσαρμοσμένη στις σημερινές ανάγκες των επιχειρήσεων και των δημόσιων αρχών , οι οποίες αντιμετωπίζουν αυξημένο ενδοκοινοτικό και διεθνή ανταγωνισμό. Για να αντεπεξέλθει στην είσοδο του νέου νομίσματος , η πολιτική του ανταγωνισμού πρέπει να προσαρμοσθεί στη νέα πραγματικότητα της ενιαίας αγοράς και του νέου νομίσματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΣΗΣ , Από την Ε.Κ. στην Ε.Ε
Θεσμοί και πολιτικές , Εκδόσεις Παπαζήση

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΣΗΣ , Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική Ε.Ε. ,
Αθήνα 1999, Εκδόσεις Παπαζήση

Α. ΚΙΝΤΗΣ – Ε. ΠΟΥΡΝΑΡΑΚΗΣ , Αρχές οικονομικής ανάλυσης ,
Αθήνα 1993 , Εκδόσεις Σμπίλιας

Π. ΚΑΖΑΚΟΣ – Κ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ , Η Ελλάδα στην Ε.Κ. : Η πρώτη
5ετία , Αθήνα 1987 ,
Εκδόσεις Σάκκουλα

ΛΑΜΠΡΟΣ Ε. ΚΟΤΣΙΡΗΣ , Δίκαιο Ανταγωνισμού , Θεσσαλονίκη
1986 , Εκδόσεις Σάκκουλα

